

**Készült a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Tárcaközi Koordinációs és Helyettes Államtitkári Titkárság megbízásából**

**Az EU Víz Keretirányelvének várható szerepe a
Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezésében**

**Készítette: IPICON Mérnöki Tanácsadó Kft
Témafelelős: Dr. Ijjas István
2004. augusztus 2.**

Előszó

A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Tárcaközi Koordinációs és Helyettes Államtitkári Titkárság megbízta az IPICON Mérnöki Tanácsadó Korlátolt Felelősségű Társaságot, hogy „A hágai Nemzetközi Bíróság Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer Tervének ügyében hozott ítéletének végrehajtásával összefüggő feladatok keretében készítse el ezt a tanulmányt az EU Víz Keretirányelvének várható szerepéről a Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezésében.

A tanulmány első fejezete az EU Víz Keretirányelve (VKI) elemzésének fontosságát és sürgősségét indokolja. A második fejezet a VKI-t a nemzetközi vízgazdálkodás és különösen a Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezésében betöltött lehetséges szerepe szempontjából elemzi. A harmadik fejezet néhány a VKI-nek a nemzetközi vízgazdálkodásban betöltött szerepével foglalkozó nagy európai kutatási program célkitűzéseit és a várható eredményit ismerteti, ami a VKI-nek a nemzetközi vízgazdálkodásban betöltött fontos szerepét támasztja alá. A negyedik fejezet négy nagy európai folyó vízgyűjtőjének országai által kötött nemzetközi vízvédelmi és vízgazdálkodási egyezményeket elemzi a VKI végrehajtásának szempontjából., ezzel szintén a VKI-nek a nemzetközi vízgazdálkodásban betöltött fontos szerepét szemléltetve. Az ötödik fejezet a VKI végrehajtásához az EU szintjén és a Duna-vízgyűjtő szintjén kidolgozott útmutatókat és dokumentumokat mutatja be, ezzel érzékeltetve azt, hogy milyen nagy mennyiségű információ áll ma már rendelkezésre a VKI végrehajtásának elősegítésére. A 6. fejezet a szigetközi Duna-szakaszok kulcsfontosságú vízhasználatával, a vízenergia termeléssel, a hajózással és az árvízvédelemmel foglalkozik, különös tekintettel az ágazatok és a VKI közötti kapcsolatra, ezzel bemutatva azt, hogy milyen fontos szerepe van/lehet a különböző szektorok fenntartható fejlesztésében a VKI-nek. A 7. fejezet javasolja, hogy a szigetközi térséget nyilvánítsák Kísérleti Vízgyűjtőnek és készüljön rá vízgyűjtő (részvízgyűjtő) gazdálkodási terv. A 8. fejezet összefoglalja a munka legfontosabb tapasztalatait, és javaslatokat tesz azok hasznosításának módjára a Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezése és kapcsolatos szlovák-magyar konfliktus megoldásának elősegítése érdekében.

A tanulmány a szerzők véleményét tükrözi és a benne ismertetett elemzések eredményei és végkövetkeztetései nem tekinthetők a Megbízó véleményének.

A szerződő felek képviselői

Megbízó részéről:

Dr. Kovács György mb. főosztályvezető, a Tárcaközi
Koordinációs és Helyettes Államtitkári
Titkárság vezetője

Megbízott részéről:

Dr. Ijjas István, vezető szakértő

A tanulmány szerzői:

Dr. Ijjas István és Ijjas István Zsolt

Közreműködött:

Horváth Ildikó

Budapest, 2004. augusztus 2.

Ijjas István Zsolt
ügyvezető igazgató

Tartalom

1. Bevezetés3
1.1 Előzmények és indokolás	...3
1.2 A munka célja	...4
1.3 Várt eredmény	...4
1.4 Megoldandó fő feladatok	...4
1.5 Mire vonatkozik a VKI és mire nem	...5
1.6 A munka fontossága	...7
1.7 Az elemzés módszertana	..12
2. Az EU Víz Keretirányelv (VKI) elemzése a Szigetköz élővilágának állapota szempontjából	..13
2.1 A VKI fogalomrendszere	..13
2.2 A VKI-nek a nemzetközi vízgazdálkodásra közvetlenül hivatkozó előírásai	..15
2.3 A VKI vonatkozó részeinek általános elemzése	..20
3. EU kutatási keretprogramok nemzetközi vízgazdálkodással foglalkozó projektjei	..30
3.1 EU MANTRA-EAST projekt a nemzetközi vízgyűjtő kerületekről	..30
3.2 TRANSCAT projekt a nemzetközi vízgazdálkodásról	..31
3.3 HarmoniCop projekt a társadalom részvételéről a VKI végrehajtásában	..31
4. Nemzetközi vízgazdálkodási és vízvédelmi egyezmények elemzése a Víz Keretirányelv szempontjából	..32
4.1 A Duna Egyezmény és a VKI kapcsolata	..32
4.2 A határvízi egyezmények felülvizsgálata az EU tagállamokban	..35
4.3 Az Ecosystems Ltd elemzése a Rajna, az Elba, a Duna és az Odera Egyezmény és a VKI kapcsolatáról	..35
4.4 Az Institut für Europarecht elemzése a Rajna, az Elba, a Duna és az Odera Egyezmény és a VKI kapcsolatáról	..41
4.5 A VKI alapján kidolgozott Maas Egyezmény	..42
5. Az EU Közös Végrehajtási Stratégiája keretében végzett tevékenységek tapasztalatai	..43
5.1 A VKI végrehajtásához EU szinten készített útmutatók	..43
5.2 A VKI végrehajtásához a Duna vízgyűjtő szintjén készített dokumentumok	..45
5.3 A VKI végrehajtásának elősegítéséhez végzett esettanulmányok	..46
5.4 A kísérleti vízgyűjtőkön végzett esettanulmányok tapasztalatai	..52
6. A VKI előírásainak a dunai konfliktus esetén való alkalmazására felhasználható módszerek és tapasztalatok összefoglalása	..54
6.1 Vízerőhasznosítás és a Víz Keretirányelv	..54
6.2 Hajózás és a Víz Keretirányelv	..55
6.3 Árvízvédelem és a Víz Keretirányelv	..57
6.4 Az emberi tevékenységek Duna-völgy szintű koordinációt igénylő hatásai	..67
7. Javaslat a VKI előírásainak végrehajtására a Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezéséhez	..72
8. A tanulmányban bemutatott elemzések eredményei	..73
8.1 Összefoglaló megállapítások	..73
8.2 Részletes megállapítások	..74
9. Felhasznált forrásmunkák	..78
Mellékletek	..81
1. Melléklet: A nemzetközi folyó-egyezmények közötti hasonlóságok és különbségek	
2. Melléklet: A Maas Egyezmény legfontosabb részei	
3. Melléklet: WFD Implementation Plan for the Danube river basin (WIP)	
4. Melléklet: Time line fulfilling the requirements of the WFD needed by the end of 2004	

1. Bevezetés

1.1 Előzmények és indokolás

A Miniszterelnöki Hivatal Dunai Kormánybiztos Titkárságának megbízására 2001-ben készült egy elemzés (Ijjas 2001) az EU Víz Keretirányelvének (VKI) várható szerepéről a dunai szlovák-magyar konfliktus megoldásában és a Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezésében. Az elemzés azzal a következtetéssel zárult, hogy a VKI az eddigieknél jobb, új lehetőséget biztosíthat a problémák megoldására.

Az elemzés készítésekor csak a VKI szövegének elemzése alapján lehetett következtetéseket levonni. Az eltelt három év alatt a következtetések beigazolódtak. Sok olyan dokumentum és értékes információ született, amelyek megerősítik, illetve sokkal pontosabban és határozottabban megfogalmazhatóvá teszik azt, hogy hogyan lehet (illetve kell) a VKI végrehajtásával enyhíteni és/vagy megoldani a vízi élővilágban keletkezett károkat és a térség kapcsolódó problémáit. A VKI végrehajtásához EU szinten kidolgozott Közös Végrehajtási Stratégia keretében EU szinten, a Duna vízgyűjtő szintjén és nemzeti szinten is módszertani ajánlásokat és útmutatókat dolgoztak ki, és ezeket mintavízgyűjtőkön tesztelik. Többek között útmutatók, illetve segédletek készültek

- a víztestek és az erősen módosított víztestek kijelöléséhez és jellemzéséhez,
- a monitoringhoz és a vizek ökológiai állapotának értékeléséhez,
- a referencia helyek kijelöléséhez és az interkalibrációhoz,
- az emberi tevékenységeknek a vizek állapotára gyakorolt hatásának elemzéséhez,
- a gazdasági elemzésekhez

és jelenleg készül az útmutató a vizek jó állapotát biztosító tevékenységi programok tervezéséhez.

Foglalkozni kezdtek a VKI nemzetközi vízgyűjtőkön történő végrehajtásának módszertanával is. Részletesen elemezték a nemzetközi vízvédelmi és vízgazdálkodási egyezményeket a VKI végrehajtásának szempontjából. Az EU 5. kutatás-fejlesztési keretprogramjának támogatásával beindult a TRANSCAT európai kutatási hálózat, illetve projekt, amely keretében módszertani ajánlásokat dolgoznak ki a VKI végrehajtásához nemzetközi vízgyűjtőkön. A TRANSCAT egyik fő témája a konfliktusok kezelése a VKI alkalmazása során. Ugyancsak az EU 5. kutatás-fejlesztési keretprogramjának támogatásával megalakult a HarmoniCop (röviden HARCOP) európai kutatási hálózat, amely keretében az együttműködő kutatócsoportok a társadalomnak a VKI végrehajtásában való részvételének elősegítéséhez dolgoznak ki módszertani ajánlásokat és kézikönyvet, beleértve a társadalomnak a részvételét a nemzetközi vízgyűjtő-gazdálkodásban is.

Magyarország számára is nagyon fontossá vált az, hogy elemezzük a VKI által biztosított lehetőségeket a nemzetközi vízgazdálkodásunk fejlesztésében. A szlovák-magyar dunai konfliktus megoldásával, a tárgyi Duna-szakaszok jó ökológiai állapotának biztosításával nem lehet a VKI előírásai szerinti utolsó határidőig (2015) várni, hiszen a Duna élővilágának állapota sok szakember véleménye szerint fokozatosan romlik. A VKI előírásaiból az következik, hogy Szlovákiának és Magyarországnak már jelenleg is közösen meg kell tennie mindent annak érdekében, hogy a vizek élővilágának állapota javuljon és különösen azért, hogy ne romoljon tovább.

Előbbiek a VKI előírásainak részletes elemzését igénylik abból a szempontból, hogy hogyan kell alkalmazásukkal megtervezni a vizek jó állapotba helyezését a Szigetközben. Ez a tanulmány ezt az elemzést végzi el és javaslatot tesz arra, hogy hogyan kell a Keretirányelvet végrehajtani a szigetközi vizek jó állapotba helyezése és a kapcsolódó problémák megoldása érdekében. A javaslat elő kívánja segíteni a szlovák-magyar tárgyalásokat és a vizek jó állapotba helyezéséhez szükséges közös szlovák-magyar tevékenységet is.

Az elemzéshez felhasznált legfontosabb új információk forrásai a következő dokumentumok és események voltak:

- a VKI Közös Végrehajtási Stratégiája keretében létrehozott munkacsoportok által készített anyagok,
- az EU Stratégiai Koordinációs Munkacsoport és a Víz Igazgatók Értekezletének dokumentumai,
- a Duna Védelme Nemzetközi Bizottság Vízyűjtő Gazdálkodási Szakértő Csoportja és annak munkacsoportjai által készített dokumentumok,
- az EU tagállamokban kidolgozott esettanulmányok és
- a VKI végrehajtásával foglalkozó EU kutatási hálózatok és projektek dokumentumai és rendezvényei és
- a témával kapcsolatos hazai események és dokumentumok.

1.2 A munka célja

A munka célja az EU Víz Keretirányelve (VKI) által biztosított új lehetőségek vizsgálata volt és ennek alapján javaslat kidolgozása a Szigetköz élővilágának Szlovákiával közösen végzett jó állapotba helyezésére.

1.3 Várt eredmény

A VKI előírásainak pontos, következetes végrehajtása el kell, hogy vezessen a Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezéséhez és a szlovák-magyar konfliktus megoldásának megalapozásához. Az elemzés ezt kívánja elősegíteni. Ennek érdekében értelmezi a Keretirányelvet és tesz javaslatokat a végrehajtás módjára.

1.4 Megoldandó fő feladatok

(1) A Keretirányelv nemzetközi vízgazdálkodásra vonatkozó legfontosabb előírásainak részletes értelmezése a 2001-ben készült tanulmányból (Ijjas 2001) kiindulva, a Víz Keretirányelv Közös Végrehajtási Stratégiája első három évének tapasztalatai alapján, az érintett Duna-szakaszok problémái megoldási lehetőségeinek szempontjából.

(2) Az EU 5. kutatási keretprogram nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodással foglalkozó TRANSCAT projektje és a társadalom bevonásához kézikönyvet kidolgozó HarmoniCop projektje keretében eddig született és a dunai konfliktus rendezésére felhasználható eredmények elemzése.

(3) A nemzetközi vízgazdálkodási/vízvédelmi egyezményeknek a VKI előírásai szempontjából EU szinten végzett vizsgálati eredményeinek elemzése a szlovák-magyar konfliktus szempontjából

(4) A VKI Közös Végrehajtási Stratégiájának keretében kidolgozott útmutatók és esettanulmányok eredményeinek elemzése.

(5) A VKI előírásainak a dunai konfliktus esetén való alkalmazására felhasználható módszerek és tapasztalatok összefoglalása.

(6) Javaslat kidolgozása a VKI előírásait a dunai szlovák- magyar konfliktus által érintett víztestek esetén végrehajtó, a víztestek élővilága jó állapotba helyezéséhez és a jó állapot megőrzéséhez szükséges tevékenységi (intézkedési) programokat megtervező projekt tematikájára.

(7) Vezetői összefoglaló készítése.

1.5 Mire vonatkozik a VKI és mire nem

A szigetközi felszíni és felszín alatti vizek rehabilitációs (a VKI szerint előírt jó állapotba helyezési) koncepciójának az emberi tevékenységek által okozott kedvezőtlen hatások csökkentését, illetve megszüntetését kell elérnie, ha ez szakmailag lehetséges, a magyar és a szlovák társadalom számára nem elviselhetetlenül drága és az elvégzendő tevékenységek egyik országban sem sértik súlyosan a közérdeket.

A Bős-Nagymarosi Projekt által okozott kedvezőtlen mellékhatások két csoportba oszthatók:

- 1.) *Környezeti károk*, a vizek állapotának és különösen a vizek és környezetük ökológiai állapotának romlása.
- 2.) *Gazdasági és szociális károk*, illetve kedvezőtlen mellékhatások, amelyek a vizek és környezetük kémiai, mennyiségi, illetve ökológiai állapotának romlása, illetve változása következtében alakultak ki (a vizek jó kémiai és jó mennyiségi állapota a gazdasági és a szociális célok szempontjából különbözhet a környezeti szempontból jónak nyilvánított állapottól).

Az első csoportba tartozó károk felmérése, csökkentése, illetve megszüntetése az EU Víz Keretirányelvének hatálya alá tartozik. A Keretirányelv előírásai szerint Magyarországnak és Szlovákiának legkésőbb az adott véghatáridőre (2015) - de lehetőleg minél előbb - el kell végeznie a vizek jó állapotba hozásához szükséges tevékenységeket és eddig az időpontig el kell érniük a jó állapotot. A határidőt túllépni és a célkitűzést enyhíteni csak rendkívüli esetekben, elfogadható, alapos indokolás esetén lehet. A feladat első lépéseként 2004.december 22-ig az országaink területére eső rész-vízgyűjtő és a Duna vízgyűjtő-gazdálkodási tervének előkészítése keretében közös elemzést kell készítenünk arról, hogy milyen kedvezőtlen hatásai voltak az érintett Duna-szakaszok élővilágára a szigetközi Duna-szakasz felett lévő vízgyűjtőn végzett emberi tevékenységeknek és el kell végezni a környezeti célkitűzések első meghatározását.

A második csoportba tartozó gazdasági és szociális károkra, illetve kedvezőtlen mellékhatásokra a Víz Keretirányelv előírásai nem vagy csak nagyon közvetett módon vonatkoznak. A társadalom ettől függetlenül joggal elvárja azt, hogy ezeket a károkat is

csökkentések, illetve megszüntessék. Magyarország és Szlovákia megegyezésétől vagy esetleges jogi eljárástól függ azonban az, hogy felmérik-e a hatásokat és készítenek-e tervet a csökkentésükre vagy megszüntetésükre. Az EU sem a célkitűzéseket, sem a határidőket nem teszi kötelezővé.

Nehezíti az előbbi feladatok megoldását az, hogy a szigetközi Duna-szakasz és környezetének hidromorfológiai és ökológiai állapotára már több mint száz év óta, de különösen a múlt század ötvenes éveitől jelentős hatást gyakoroltak különböző emberi tevékenységek. Ez azt jelenti, hogy a szlovák-magyar tárgyalások megalapozásához külön kell választani a korábbi beavatkozások és a Bős-Nagymarosi Projekt hatásait. Fontos annak a vizsgálata is, hogy mit okoztak a szlovák fél által végzett tevékenységek, mit a hazai és mit valamilyen harmadik fél (más felső-dunai ország) által végzett tevékenységek, illetve beavatkozások.

Az első, legfontosabb és legnehezebb feladat az érintett Duna-szakaszok jelenlegi állapotának és különösen ökológiai állapotának értékelése és a környezeti célkitűzések meghatározása a Víz Keretirányelv előírásainak megfelelően (az elérendő jó állapot - és különösen az elérendő jó ökológiai állapot, illetve potenciál – definiálása). Ez kulcskérdés, amely megválaszolására nélkül nem lehet tovább lépni. Az érintett szakaszok állapotának értékelését Szlovákiával közösen kialakított monitoring alapján, közösen kell elvégezni a Víz Keretirányelv előírásainak megfelelően. Amíg ez nem történik meg, nincs alapja a vízmegosztásról és a jó vízállapotokat biztosító beavatkozások módjáról folyó tárgyalásoknak. Ezt követően kerülhet sor a kítűzendő – és a Víz Keretirányelvben kötelezően előírt – jó ökológiai állapot elérését biztosító intézkedési programok meghatározására, amit Magyarországnak és Szlovákiának közös vízgyűjtő-gazdálkodási terv alapján, koordináltan kell elvégeznie.

Előbbiekkel párhuzamosan meg kell határozni a gazdasági és szociális célkitűzéseket és az elérésükhöz szükséges intézkedési programokat. Meg kell határozni a gazdasági és szociális károkat, és fel kell tárnai az ok-okozati összefüggéseket. Figyelembe kell venni azt, hogy a gazdasági és szociális célkitűzések eléréséhez csak olyan intézkedési programok alkalmazhatók, amelyek megfelelnek a Víz Keretirányelv előírásainak.

Előbbiekből következik az, hogy alapvető feladat a Víz Keretirányelv részletes, pontos értelmezése és a végrehajtásához szükséges feltételek, valamint a végrehajtás módjának tisztázása. Ehhez az összetett, nehéz feladathoz ma már az EU Közös Végrehajtási Stratégia munkacsoportjaiban, a Duna vízgyűjtő szintjén és az EU tagállamokban kidolgozott nagyszámú útmutató, esettanulmány és téma-tanulmány áll rendelkezésre, amelyek elősegíthetik a magyar álláspont kialakítását és megkönnyíthetik a szlovák-magyar tárgyalásokat, hiszen nem egy szlovák vagy magyar javaslatot kell elfogadniuk a tárgyaló feleknek, hanem egy európai véleményt vagy kezdeményezést kell értelmezniük és végrehajtaniuk.

A Víz Keretirányelv nem valamiféle megváltó eszköz, de a Magyarország és Szlovákia részéről is kötelezően végrehajtandó előírásai kimozdíthatják a tárgyalásokat a holtpontról, hiszen a két országnak közösen a Víz Keretirányelvben előírt jó állapotba kell hozniuk a vizeket a Bős-Nagymarosi Projekt által érintett szakaszokon, illetve területeken.

Az érintett terület rehabilitációjának a Víz Keretirányelv jó ökológiai állapotra vonatkozó előírásait kielégítő megoldásához olyan műszaki intézkedések, illetve intézkedés-sorozat kialakítására és megvalósítására van szükség, amely

- megtartja, sőt javítja az árvízvédekezés biztonságát,

- kielégíti a térség településeinek a kedvezőtlen gazdasági és szociális mellékhatások csökkentésére, illetve megszüntetésére vonatkozó jogos igényeit,
- kielégíti az EU keretein belül a folyami hajózásra vonatkozóan megfogalmazott kritériumokat,
- megállítja a medersüllyedést, és
- hozzájárul a felszíni és felszín alatti vizek kedvező kapcsolatrendszerének kialakulásához.

A VKI-ről általánosságban megállapítható, hogy nem foglalkozik a társadalom vízzel kapcsolatos igényeinek megfelelő gazdasági és szociális célkitűzések meghatározásával és az ezen célok elérését biztosító intézkedési programok (módszerek) megtervezésével.

A VKI előírásai alapján készítendő vízgyűjtő gazdálkodási tervekben a környezeti célkitűzéseket kell meghatározni és az ezek elérését biztosító intézkedési programokat kell megtervezni. Ezeknek a feladatoknak a teljesítéséhez meg kell határozni a társadalom vizekkel kapcsolatos jelenlegi és jövőben várható igényeit - tehát meg kell határozni a vizekkel kapcsolatos gazdasági és szociális célkitűzéseket - és meg kell tervezni az igények kielégítését, a célkitűzések elérését biztosító intézkedési programokat (módszereket). Ezekre a feladatokra vonatkozóan azonban a VKI nem tartalmaz előírásokat, azonban a megoldásukkal kapott eredményekre a VKI előírásainak teljesítéséhez szükség van.

A gazdasági és szociális célok meghatározására és a célok elérését biztosító intézkedési programok megtervezésére vonatkozó szabályozások kidolgozása a tagállamok feladata. Ez így van rendjén, így felel meg a szubszidiaritás elvének, ami ebben az esetben azt jelenti, hogy a szabályozásokat olyan szinten kell kialakítani, ahol ez a leghatékonyabban szolgálhatja a társadalom érdekeinek figyelembe vételét és igényeinek kielégítését.

Előbbieket alapján megállapítható, hogy ki kell dolgozni a vízgazdálkodási tervezés új hazai tervezési rendszerét, amely a VKI-ben előírt vízgyűjtő gazdálkodási tervezést összehangolja a szociális és gazdasági célkitűzéseket meghatározó és a kielégítésüket biztosító tervezéssel (általában vízgyűjtő szemlélettel végzett, ugyancsak vízgyűjtő gazdálkodási tervezéssel). A VKI tulajdonképpen utal is erre, amikor a 13. cikk (Vízgyűjtő Gazdálkodási Tervezés) 5. paragrafusában azt írja, hogy a Vízgyűjtő Gazdálkodási Terv kiegészíthető részletesebb, részvízgyűjtőkre, szektorokra, témakörökre és víztípusokra vonatkozó tervekkel, amelyek a vízgazdálkodás egyes speciális szempontjaival foglalkoznak. Ez tulajdonképpen megteremti a kapcsolatot a környezeti valamint a gazdasági és szociális célkitűzések elérését biztosító tervezések között, azonban nem oldja meg a kétféle vízgyűjtő gazdálkodási tervezés integrálását. A kétféle tervezés ugyanis nem végezhető egymástól függetlenül, hanem csak a folyamatos interaktivitás biztosításával.

1.6 A munka fontossága

A vízgyűjtőkön osztozó tagállamoknak közösen kell biztosítaniuk a vizek jó állapotának elérését

A VKI az EU vízgazdálkodásra vonatkozó legfontosabb jogszabálya, amelynek előírásait minden tagállamnak végre kell hajtania. A VKI a nemzetközi vízgyűjtőkön osztozó tagállamok számára kötelezően előírja, hogy a vízgyűjtők teljes területén közösen, illetve koordináltan kell megfigyelniük a vizek állapotát és abban az esetben, ha a vizek nincsenek az EU előírásainak megfelelő jó állapotban, közös tervet kell kidolgozniuk a jó állapotot és a jó

állapot megőrzését biztosító tevékenységekre. Ez azt jelenti, hogy az egész Duna vízgyűjtőt érintő kérdésekben a Duna vízgyűjtő országaival közösen, a Szlovákiát és Magyarországot érintő kérdésekben kétoldalú együttműködés keretében kell elvégeznünk a VKI-ben előírt feladatokat.

2004 végéig el kell végezni a vizek állapotának első közös értékelését

A VKI előírásai szerint 2004 végéig el kell végezni a vizek állapotának első értékelését, és erről jelentést kell készíteni. Az értékelés keretében vizsgálni kell a vizek állapotát jelentős mértékben befolyásoló, a múltban, jelenleg és a jövőben végzett emberi tevékenységeket és el kell végezni azoknak a víztesteknek az első kijelölését, amelyekre vonatkozóan későbbi határidőt kell kijelölni, vagy enyhébb környezeti célkitűzést megfogalmazni, illetve amelyeket nagy valószínűséggel erősen módosított víztestté kell nyilvánítani, mert nem lehet megszüntetni az erős módosítást és így 2015-ig nem lehet természetközeli, jó állapotba, illetve jó ökológiai állapotba hozni őket. A VKI előírásából levezethető, hogy már jelenleg sem szabad olyan tevékenységet végezni, amely a vizek állapotát rontja, illetve veszélyezteti.

A VKI előírásainak végrehajtására már saját nemzeti jogszabályainkkal kötelezzük magunkat

A VKI előírásait 2004. május 1. után attól függetlenül végre kell hajtania Szlovákiának és Magyarországnak is, hogy eddig az időpontig megtörtént-e a VKI előírásainak beépítése a szlovák, illetve magyar jogrendbe (2003. december 22.-ig kellett volna ennek megtörténnie). Magyarországon a VKI előírásait tartalmazó legfontosabb jogszabályok a közelmúltban hatályba léptek. Ha a VKI-nek a nemzeti jogrendszerünkbe való átültetése az EU előírásainak megfelelően történt, akkor mostantól kezdve már a saját nemzeti jogszabályaink köteleznek bennünket a Szigetköz (és az egyéb érintett Duna-szakaszok) felszíni és felszín alatti vizeinek a VKI előírásainak megfelelő jó állapotba helyezésére. Ennek egyik első nagyon fontos lépéseként 2004 végéig kell elvégezni a vizek első állapotértékelését és azoknak a víztesteknek a kijelölését, amelyek esetén előfordulhat az, hogy 2015 végéig nem lehet majd elérni a VKI előírásai szerinti jó állapotba helyezésüket.

Az EU szigorítja a környezetvédelmi irányelvek betartásának ellenőrzését

Az Európai Unió szakértőinek elemzése szerint az Európai Közösség jogszabályai közül a tagállamok a környezetvédelemre vonatkozó előírásokat tartották be a legkevésbé. Ezért szigorú szankciók és bírságok alkalmazását határozták el. Annak ellenére, hogy a vízi-környezetvédelmi előírások bevezetésével is sok probléma volt az Európai Unióban, az egyértelműen megállapítható, hogy a víz- és környezetgazdálkodásra vonatkozó irányelvek hatására sok minden történt, bár a vizek állapotának romlása sok helyen nem szűnt meg, illetve nem lassult le a kívánt mértékben. A VKI végrehajtására - okulva a meglévő irányelvek bevezetése során az elmúlt 25 évben szerzett tapasztalatokból - a jelek szerint az eddigi irányelveknél sokkal nagyobb súlyt helyez az Elnökség és a Bizottság. Így remélhető, hogy annak előírásai a nemzeti és a nemzetközi vízgazdálkodás területén is a kívánt mértékben érvényesülni fognak, és jelentős hatást fejtenek ki a vizek állapotának javulására.

„Utolsó Írásbeli Figyelmeztetés” azoknak a tagállamoknak, amelyek késnek a VKI átültetésével a nemzeti jogrendszerükbe

A Víz Igazgatók értekezlete 2003 novemberében azt javasolta az Európai Bizottságnak, hogy kezdjék meg a szankciók alkalmazását azokkal a tagállamokkal szemben, amelyek nem hajtják végre a VKI előírásait. Ez a folyamat elkezdődött. A Bizottság 2004. július 8-i tájékoztatója (IP/04/870 EN) szerint kilenc tagállam – Belgium, Finnország, Németország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Portugália, Egyesült Királyság és Svédország – megkapták az utolsó írásbeli figyelmeztetést (final written warnings), hogy mutassák be

mindazokat a nemzeti jogelemeket, amelyekben a VKI-t beépítették a nemzeti jogrendszerükbe (ezt a feladatot 2003 decemberéig kellett volna elvégezniük).

A Bizottság ugyanakkor első figyelmeztetést küldött hét tagállamnak (Franciaország, Görögország, Írország, Olaszország, Portugália, Spanyolország és Egyesült Királyság), mert nem teljesítették a 15000 lakos-egyenértékűnél nagyobb települések szennyvízkezelésének megoldására vonatkozó, 2000 végéig elérendő célkitűzéseket. Az irányelvekben szereplő határidők betartására a VKI is felhívja a figyelmet, hiszen ezeknek a határidőknek a betartása biztosítja azt, hogy a vizek állapota ne csak 2015-re hanem már jóval korábban jelentős mértékben javuljon.

A Bizottság döntését az EU környezeti biztosa, Margot Wallström többek között a következő szavakkal kommentálta: „A VKI a világ egyik legnagyobb szabású (legambiciózusabb) vízzel kapcsolatos jogszabálya. Javítani és védeni fogja a vizek állapotát, de csak akkor, ha korrekt módon végrehajtjuk”.

A meglévő és tervezett gátakra vonatkozó legfontosabb jogszabály a Víz Keretirányelv

A VKI fontosságát hangsúlyozza a WWF is. Jelenleg Európában a WWF Gát Kezdeményezése (WWF 2004) szerint „a meglévő és tervezett gátakra vonatkozó legfontosabb jogszabály a Víz Keretirányelv”. Ez a bős-nagymarosi ügyben is rendkívül fontos megállapítás.

Forrás:

WWF (2004): Dams in Europe: the Water Framework Directive and beyond, WWF's Dam Initiative
Gátak Európában: A Víz Keretirányelv és ami mögötte van, a WWF Gát Kezdeményezése,
www.panda.org/dams

A VKI legfontosabb szerepe a vízi élővilág jó állapota elérésének kötelezővé tétele

A Víz Keretirányelv elemzésének a gyakorlati célja az volt, hogy megvizsgáljuk azt, hogy milyen új lehetőségeket jelent a bős-nagymarosi vízlépcsőrendszerrel kapcsolatos magyar-szlovák konfliktus megoldásában. Azért hangsúlyozzuk mégis azt, hogy az elemzést a Szigetköz vízi élővilága szempontjából végeztük, mert a konfliktus megoldásához ezen a téren jelentheti a VKI a legnagyobb segítséget, hiszen kötelezővé teszi Magyarország és Szlovákia számára azt, hogy közösen jó állapotba hozzanak minden felszíni és felszín alatti vizet és útmutatást ad ahhoz, hogy ezt milyen intézményi keretek között és milyen alapelvek és módszerek figyelembevételével kell elvégezni.

A Víz Igazgatók Értekezlete már 2001 elején tárgyalta a VKI szerepéről a nemzetközi vízgazdálkodásban

A Víz Keretirányelv fontosságát a nemzetközi vízgazdálkodásban mutatja az, hogy az EU tagállamok és a tagjelölt országok vízgazdálkodásért felelős vezetői első találkozásának Záró Közleménye külön foglalkozott ezzel a kérdéssel (lásd: Informal meeting of water directors of the European Union and candidate countries, Final synthesis, Sweden, May 3-4, 2001).

Az Európai Unió tagállamainak, Norvégiának és az akkori tagjelölt országoknak (Bulgária, Ciprus, Csehország, Észtország, Magyarország, Lettország, Litvánia, Málta, Lengyelország, Románia, Szlovákia és Szlovénia) a víz igazgatói 2001. május 3-4-én Svédországban találkoztak. A találkozó fő célja az volt, hogy megvitassák a Közös Stratégiát a Víz Keretirányelv bevezetésére. A találkozó során bemutatták a víz igazgatóknak "A regionális folyóvédelmi egyezmények és az EU Víz Keretirányelvének összehasonlító elemzése" című, folyamatban lévő vizsgálat kulcs-elemeit. Bejelentették, hogy a teljes tanulmányt közre fogják adni, amint elkészül.

A tagjelölt országokat arra kérték, hogy a Víz Keretirányelv bevezetésének előkészítése során vegyék figyelembe a meglévő folyókra vonatkozó egyezményeket és együttműködéseket, annak érdekében, hogy elkerülhessék a kétszeres munkát és következetes módszereket alkalmazhassanak. Számos tagállam és tagjelölt is felhívta a figyelmet a kétoldalú együttműködési megállapodások használatának fontosságára a nagy folyókra vonatkozó egyezmények keretein belül.

Javaslat született a meglévő folyó-egyezményekre és szerződésekre vonatkozó információ- és tapasztalatcsere fórum létrehozására. Elhatározták, hogy a Víz Keretirányelv elektronikus vita-fórumán egy speciális folyó-egyezmények szekciót hoznak létre. Ezzel lehetővé kívánták tenni az információ- és tapasztalatcsere azon országok és szakértők között, akiket bevontak a különböző folyó-egyezmények és szerződések vizsgálatába. A VKI EU szintű CIRCA információs rendszerének a szakértők által elérhető WEB-oldalán már 2002-ben megjelent egy „nemzetközi egyezmények” könyvtár, de két nemzetközi egyezményen kívül azóta sem tartalmaz mást. Ettől függetlenül más módon egyre intenzívebben foglalkoznak azóta a VKI szerepével és végrehajtásával a nemzetközi vízgazdálkodásban.

Előbbiek a jelen munka aktualitását és fontosságát támasztják alá, különös tekintettel hazánk különleges - a felettünk lévő országoktól nagymértékben függő - vízgazdálkodási helyzetére.

A Duna Védelme Nemzetközi Bizottság szerepe a VKI végrehajtásában

A jelen elemzésben fontos forrásként használtuk a Duna-védelmi Nemzetközi Bizottság (ICPDR – International Commission for the Protection of the Danube River) tevékenysége során keletkezett dokumentumokat. Felhasználtuk az ICPDR megalapítását előkészítő programok, valamint a Nemzetközi Bizottságnak a megalakítása óta végzett tevékenysége során készült dokumentumokat. Elemzésünk jelentős mértékben épül az ICPDR Víz Keretirányelv és Vízyűjtő Gazdálkodás Bevezetése ad-hoc Szakértő Csoportjának, illetve 2001. eleje óta Vízyűjtő Gazdálkodási Szakértő Csoportjának az eredményeire. Fontos alapidokumentumok voltak a Rajna Vízyűjtő-gazdálkodási Terve Kidolgozásának Munkaprogramja és a Duna Vízyűjtő-gazdálkodási terve kidolgozásához készült munkaprogram, valamint a “Tervezett Víz Keretirányelv Bevezetése” című, ZZ 97 25 számú Phare Program keretében kidolgozott Vízyűjtő Gazdálkodási Tervezési Kézikönyv és más dokumentumok és jelentések. Ezek a dokumentumok sok munka és vita eredményeként összegezték a jelen munka kidolgozásához felhasznált tapasztalatokat.

Elemzésünk elsősorban a Víz Keretirányelvből és a kapcsolódó vízvédelmi irányelvek előírásaiból következő, a Duna Vízyűjtő szintjén koordinálandó magyar-szlovák feladatok megoldásával foglalkozik, utalva a Duna Vízyűjtő szintjén, valamint a kétoldalú nemzetközi kapcsolatok szintjén koordinálandó, illetve megoldandó feladatokra is.

Az elemzés – a Duna Vízyűjtő és a vízgyűjtőn osztozó országok speciális adottságaihoz igazodva – érintőlegesen foglalkozik a Víz Keretirányelvben és a hozzá kapcsolódó egyéb EU irányelvekben nem szabályozott, nemzetközi koordinációt igénylő problémák megoldásához szükséges kapcsolatokkal is, mert ezt az integrált vízgazdálkodási szemlélet feltétlenül szükségessé teszi.

A Keretirányelv bevezetése a vizek ökológiai állapotának minősítése, megőrzése és javítása terén nagyon bonyolult és munkaigényes feladat. A munka keretében elsősorban azt

vizsgáltuk, hogy a Keretirányelv milyen előírásai segíthetik a jövőben a közös szlovák-magyar problémák megoldását.

A kétoldalú nemzetközi együttműködések fontos szerepe a VKI végrehajtásában

Hazánk határvízi egyezményeinek és a vízgazdálkodási együttműködésünknek a szomszédos országokkal jelentős hagyományai vannak és azok nemzetközi szempontból is példaértékűnek tekinthetők. Kétoldalú nemzetközi vízgazdálkodási együttműködéseink a kül- és belpolitikai nehézségek ellenére sok problémát megoldottak az elmúlt évtizedekben. Az utolsó tíz évben azonban új nemzetközi egyezmények is születtek és hatályba lépett az EU Víz Keretirányelve. Az új nemzetközi egyezmények (pld. Helsinkii és Szófiaii) - és különösen a Víz Keretirányelv - a határvízi egyezmények átalakítását, kibővítését és továbbfejlesztését igénylik.

Magyarország kétoldalú határvízi egyezményei közül a magyar-ukrán egyezmény a legújabb és a legkorszerűbb, azonban az sem tükrözi a magyar vízgazdálkodás fejlettségének megfelelő mértékben az utóbbi évek új irányzatait. Megjegyezzük, hogy a magyar-ukrán határvízi egyezménynél az új magyar-szlovák egyezménynek sokkal nagyobb mértékben kell majd figyelembe vennie az EU integráció követelményeit és a Keretirányelv előírásait.

Magyarországnak és Szlovákiának végre kell hajtania a jogharmonizációt, és be kell tartania a Keretirányelv bevezetésére vonatkozóan a Keretirányelvben megadott és a Keretirányelv bevezetésére EU szinten kidolgozott Közös Stratégiában és a Duna Védelme Nemzetközi Bizottság keretében kidolgozott munkaprogramban szereplő határidőket (Ukrajnára vonatkozóan előbbiek nem kötelező jellegűek, ennek ellenére jelezte, hogy csatlakozik a Keretirányelv bevezetéséhez a Duna vízgyűjtőjén, azonban az egyes ebből következő feladatok teljesítését csak távolabbi határidőkre tudja vállalni).

A VKI érvényessége a vizek állapotromlásának megelőzésében

Forrás:

Hatton, C. – E.R.Gelabert – F.Travares (2003): „Prevention of water deterioration” duties European Community Water Framework Directive (2000/60/EC), Position Paper, WWF, June 2003

A környezeti mozgalmak a VKI életbelépése óta foglalkoznak azzal, hogy mióta kell/lehet a VKI előírásait érvényesíteni a vizek állapotromlásának megakadályozására. Részletesen elemzik a VKI előírásait ebből a szempontból Hatton és társai (2003) és alátámasztják azt a megállapításukat, hogy a VKI előírásait ebben a tekintetben 2000. december 22. óta minden a vizek állapotát jelentősen befolyásoló tevékenységre alkalmazni kell.

Az Európai Környezeti Iroda (European Environmental Bureau - EEB), amely 140 európai állampolgári környezeti szervezet szövetsége, úgy látta, hogy nagy a veszélye annak, hogy a könnyítési lehetőségekkel gyakran kívánnak majd élni a tagállamok és így a Keretirányelv nem fogja teljesíteni a vizek állapotának javulásával és megőrzésével kapcsolatos várakozásokat. Ezért egy állásfoglalást juttattak el az Európai Bizottsághoz, amelyben tíz javaslatot tettek a Keretirányelv hatásosságának megőrzése érdekében.

Az egyik javaslatban az EEB felhívta a figyelmet arra, hogy a Keretirányelvnek azokat az előírásait, amelyek alkalmazásának megvannak a feltételei, már jelenleg is alkalmazni kell, annak ellenére, hogy csak 2003. december 31.-ig kell beépíteni a Keretirányelv előírásait a tagállamok jogrendjébe. Ezzel a kérdéssel az Európai Parlament is foglalkozott az Európai Bizottság és az Európai Parlament 2001. március 15-én tartott plenáris ülésén és az ülésen állást foglaltak arról, hogy

- a vizek állapota romlásának megelőzése elvet 2000. december 22. óta alkalmazni kell és
- ez a határidő nem halasztható 2003-ra, 2004-re vagy akár 2012-re!

Az átmeneti időszakban, amíg a tagállamok a Keretirányelvet a nemzeti jogrendszerükbe beépítik:

- a vizek állapotát befolyásoló új beavatkozások és vízkivételek meg kell, hogy feleljenek a Keretirányelv 4. cikke 7. bekezdésének (a 4. cikk a környezeti célkitűzésekkel foglalkozik).

A 4.cikk (7) szerint be kell mutatniuk a tagállamoknak, hogy

- minden intézkedést megtettek az esetleges kedvezőtlen hatások csökkentésére,
- a fejlesztések jelentős közérdeket szolgálnak, és
- nincs más környezeti szempontból kedvezőbb technikai vagy gazdasági megoldás.

1.7 Az elemzés módszertana

A Keretirányelv részletes elemzésével sokan foglalkoznak ma Európában, s Magyarországon is intenzíven folynak az ilyen irányú tevékenységek. Az Európai Bizottság szakértői és az EU Víz Igazgatóinak Értekezlete is hangsúlyozták annak fontosságát, hogy a Keretirányelv szövegét Európa-szerte egyformán értelmezzék. Elemzésünkben sokféle forrást használtunk fel, azonban tekintettel arra, hogy a Keretirányelv egész Európa számára újdonságot jelent, sok esetben saját magunkra kellett hagyatkoznunk, mert az elemzéseknek még nincs nyilvánosságra hozott, általánosan értékelhető, illetve alkalmazható eredménye. Tisztában vagyunk azzal, hogy következtetéseink és megállapításaink nem csálhatatlanok, egyes témakörök értelmezésén különböző szakértői körökben sokat vitatkoztunk. Ennek ellenére úgy véljük, hogy tanulmányunk jó alapot adhat ahhoz, hogy a Keretirányelvnek a nemzetközi vízgazdálkodásra és ezen belül is a magyar-szlovák vízgazdálkodási kapcsolatokra való hatásáról képet alkossunk.

Az elemzés alapelvei

A jelen tanulmány kidolgozásakor a következő legfontosabb alapelveket vettük figyelembe:

- Magyarország és Szlovákia az EU tagállama lett,
- mindkét ország jogrendszerébe kötelező volt átültetni a VKI rendelkezéseit és végre kell hajtani a nemzetközi vízgyűjtőkön osztozó EU tagállamokra vonatkozó speciális előírásait,
- a határvízi egyezményeinkben végrehajtandó legfontosabb változtatás az kell, hogy legyen, hogy az egyezmények területi hatályát a teljes közös vízgyűjtőkre (részvízgyűjtőkre) ki kell terjeszteni.

2. Az EU Víz Keretirányelv elemzése a Szigetköz élővilágának állapota szempontjából

2.1 A VKI fogalomrendszere

Sokan vitatják külföldön és Magyarországon is a Keretirányelv egyes fogalom-meghatározásait. Ezt a problémát a Keretirányelv – sok más jogszabályhoz hasonlóan – azzal oldja meg, hogy azt, mondja, hogy "ebben az irányelvben a fogalmakat a 2. cikkben megadott módon kell értelmezni". A Keretirányelv készítése során sokszor változtak a 2. cikkben definiált fogalmak és maguk a definíciók is. A jelenlegi meghatározások konszenzus eredményei, így nem biztos, hogy ezek az elképzelhető legjobb megoldások. Figyelembe kell azonban venni azt, hogy jogi célra nem mindig ugyanúgy kell vagy lehet definiálni egy fogalmat, mint szakmai célra. Elemzésünkben lehetőleg kerüljük a fogalom-értelmezési fejtegetéseket, csak olyan esetekben foglalkozunk a fogalom-meghatározások értelmezésével, ahol ennek az elemzés megállapításai szempontjából különös jelentősége van.

„Víztest” és „erősen módosított víztest”

Nagyon fontos fogalma a Keretirányelvnek a "víztest". A fogalom meghatározások között csak a "felszíni víztest" és a "felszín alatti víztest", illetve az "erősen módosított víztest" fogalom meghatározását találjuk. Utóbbi (a Szigetköz vízpótlása szempontjából is) *rendkívül fontos, de bonyolult módon értelmezhető fogalom, amely értelmezésével és használatával az EU Víz Igazgatók Értekezletének Közös Stratégiai Programja alapján létrehozott külön munkacsoport foglalkozott és készített útmutatót a víztestek és azonosításához és a víztestek erősen módosítottá nyilvánításához.*

Előfordulhat az, hogy egy felszíni víztest az emberi tevékenységek következtében lényegesen megváltozott, mégsem lehet, illetve mégsem szabad a VKI szerinti értelmezésben és következményekkel erősen módosított víztestnek nyilvánítani. Ezzel a kérdéssel a későbbiekben még részletesebben foglalkozunk.

Az erősen módosított víztest fogalmának tisztázása és az ilyen víztestekre vonatkozó előírások alkalmazási módjának kidolgozása a Szigetköz szempontjából nagyon fontos, mert a Keretirányelv előírásai szerint teljesítendő környezeti célkitűzéseket ezek jelentős mértékben befolyásolják.

A Keretirányelv végrehajtása során a felszíni víztesteket és a felszín alatti víztesteket is ki kell jelölni. *A "víztest" tulajdonképpen a vizek jó állapotba hozására irányuló tevékenységi programok meghatározásának és végrehajtásának legkisebb és legfontosabb egysége.*

A "víztest" tulajdonképpen jogi fogalom, aminek fizikai tartalma is van, hiszen több kis hasonló tulajdonságú állóvíz (pl. holtág), vagy több víztartó, vagy azok egyes részei egy víztestként vehetők figyelembe a Keretirányelv előírásainak végrehajtásakor.

A "víztestek" kijelölésekor – akár felszíni, akár felszín alatti víztestekről van szó - *a legfontosabb vezérelv az kell, hogy legyen, hogy a kiválasztott víztestek a leghatékonyabban, a legkisebb munka- és költségráfordítással tegyék lehetővé a vizek jó állapotba hozását és a jó állapot megőrzését. A Szigetközre vonatkozó víztestek kijelölésekor ezt a szempontot kell az egyik legfontosabb szempontnak tekinteni.*

Ha szükségtelenül sok víztestet jelölünk ki, ez ésszerűtlenül nagy monitoring igényt és tervezési munka igényt fog jelenteni, kevés víztest kijelölése esetén viszont nem, vagy csak rossz hatékonysággal lehet majd elvégezni a szükséges megfigyeléseket és megtervezni a jó vízállapotok eléréséhez szükséges intézkedési programokat.

„Vízgyűjtő kerület”

A fogalom meghatározásából nagyon fontos az a tény, hogy *a vízgyűjtő kerület a forrásvidéktől a tengerig jelenti a folyók vízgyűjtőjét. A vízgyűjtő kerületet a vízgyűjtő gazdálkodás legfontosabb területi egységének tekinti a Keretirányelv.* Határait általában a vizek összegyülekezésének folyamata szabja meg, azonban meghatározásában adminisztratív, igazgatási szempontok is szerepet játszanak, hiszen a Keretirányelv megengedi azt, hogy tengerbe ömlő kis vízgyűjtőjű vízfolyások esetén, amikor igazgatási szempontból kedvezőtlen lenne a sok kis vízgyűjtő külön kezelése, több kis vízgyűjtő összevonásával, vagy egy kis vízgyűjtőnek egy nagyobb vízgyűjtőhöz csatolásával hozzanak létre egy vízgyűjtő kerületet. *Így a vízgyűjtő kerület szorosan kötődik ugyan a vizek összegyülekezési folyamatához, de tulajdonképpen jogi fogalomává válik.*

Magyarország és Szlovákia számára is a Duna teljes vízgyűjtője jelenti a vízgyűjtő kerületet és így a vízgazdálkodás és a vízgyűjtő gazdálkodási tervezés legfontosabb területi egységét. *Magyarországnak és Szlovákiának is részt kell vennie a Duna Vízgyűjtő Gazdálkodási Tervének elkészítésében,* amelyhez az országainknak a Duna vízgyűjtőjére eső részéről a Keretirányelvben előírt adatokat kell szolgáltatniuk és részt kell venniük a Duna vízgyűjtő szintű tervezésben. A Duna vízgyűjtő szintjén azonban csak azokkal a problémákkal kell majd foglalkozni, amelyek ilyen magas szintű koordinációt igényelnek. A Duna vízgyűjtő gazdálkodási tervének készítéséhez az ICPDR keretében részletes munkatervet és módszertant dolgoztak ki és ennek folyik a végrehajtása.

Országunk számára az a kedvező megoldás, ha a Duna nagyobb mellékfolyóira (Tisza, Dráva) illetve nagyobb, közvetlenül a Dunához tartozó részvízgyűjtőire is készülnek nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodási tervek. Ezt a Keretirányelv nem teszi kötelezővé, de utal arra, hogy célszerű lehet ilyen terveket is készíteni. Közvetlenül a Dunához tartozó részvízgyűjtő az országunk jelentős részét magába foglaló Közép-Pannon Duna Részvízgyűjtő, amelyet a Duna Szennyezés Csökkentési Programjának keretében a Duna vízgyűjtő országai közösen jelöltek ki. Ehhez a részvízgyűjtőhöz tartozik a Szigetköz is.

„Hatáskörrel rendelkező hatóság”

Bonyolult és fontos fogalom a „hatáskörrel rendelkező hatóság”. A hatáskörrel rendelkező hatóság (illetve hatóságok) az operatív végrehajtója (i) a Keretirányelv előírásainak.

A tagjelölt országoknak – közöttük Magyarországnak és Szlovákiának is - az EU tagállamaival közösen, velük egy időben, kötelező bevezetniük a Keretirányelvet. A Keretirányelv előírásainak megfelelően a Duna vízgyűjtőjét "nemzetközi vízgyűjtő kerületté" kell nyilvánítani. Ez azt jelenti, hogy a Duna vízgyűjtőjén, illetve legalábbis a vízgyűjtőn osztozó EU tagállamoknak és tagjelölt országoknak a vízgyűjtő területre eső terület részén kötelező végrehajtani a Keretirányelv minden előírását. Nehéz annak a meghatározása, hogy milyen intézményi keretek között végezhető el ez a feladat és hogy melyek a hatáskörrel rendelkező hatóságok.

Ebben az elemzésben elsősorban a Keretirányelvnek azokkal az előírásaival foglalkozunk, amelyek végrehajtása nemzetközi, és elsősorban magyar-szlovák koordinációt igényel.

Nagyon nehéz azonban kiválasztani az ilyen előírásokat, illetve feladatokat és az intézményi kereteket, mert sok esetben felmerülhet a kétoldalú nemzetközi koordináció szükségessége.

A vizek jó állapota

A Keretirányelv legfontosabb célkitűzése a felszíni és a felszín alatti vizek jó állapotba hozása és a jó állapot megtartása. Ehhez kulcskérdés a jó állapot pontos definiálása. *A VKI egyik legfontosabb melléklete, az V. melléklet, amely 34 oldal terjedelmű (Európai Közösségek Hivatalos Lapja, 2000.12.22. 33-67.). A melléklet útmutatót ad ahhoz, hogyan kell meghatározni azt, hogy a felszíni és a felszín alatti víztestek milyen állapotban vannak és hogy ehhez milyen monitoring szükséges. A melléklet előírja, hogyan kell megállapítani azt, hogy a felszíni víztestek kiváló, jó vagy mérsékelt (gyenge vagy rossz) ökológiai állapotban vannak, azonban a Közös Végrehajtási Stratégia keretében több munkacsoport több mint egy éves munkájára volt szükség a végrehajtási irányelvek kidolgozásához és ezeket még nemzeti szinten is értelmezni kell ahhoz, hogy a feladat a mindennapi gyakorlatban elvégezhető legyen. A feladat nehézsége miatt csak 2006 végéig kell a vizek állapotának megfigyeléséhez szükséges új monitoring rendszert és a VKI végrehajtásához szükséges értékelési rendszert bevezetni.*

A VKI V. melléklete bemutatja azt is, hogyan kell megállapítani az erősen módosított vagy mesterséges víztestek maximális, jó és mérsékelt ökológiai potenciálját. *Nagyon fontos a jó ökológiai állapot és a jó ökológiai potenciál fogalmának megkülönböztetése.*

A Keretirányelvnek a felszíni víz jó ökológiai állapotának és a felszín alatti víz jó állapotának meghatározására vonatkozó előírásai a Szigetköz vízpótlása szempontjából kulcsfontosságúak. Döntő fontosságú tárgyalási alap lehet az, ha a Szigetközhez tartozó felszíni víztest (víztestek) jó állapotát és a felszín alatti víztest (víztestek) jó állapotát a Keretirányelv előírásai szerint határozzuk meg, hiszen a jó állapot elérését az EU jogszabálya Magyarország és Szlovákia számára előírja.

„Rendelkezésre álló felszín alatti vízkészlet”

A Szigetköz élővilága szempontjából fontos fogalom a “rendelkezésre álló felszín alatti vízkészlet”, ami a felszín alatti víztest utánpótlódásának hosszú időszakra megállapított éves átlagos mértékét jelenti, csökkentve a vele kapcsolatban levő felszíni vizek ökológiai állapotára vonatkozó célkitűzések eléréséhez szükséges hosszú időszakra megállapított éves átlagos vízhozammal, hogy elkerülhető legyen az ilyen vizek ökológiai állapotának bármilyen jelentős romlása, továbbá csökkentve azzal a vízmennyiséggel, amellyel elkerülhető a felszín alatti vizektől függő szárazföldi ökoszisztémák bármely jelentős károsodása.

2.2 A VKI-nek a nemzetközi vízgazdálkodásra közvetlenül hivatkozó előírásai

Ebben a fejezetben a VKI-nek a közvetlenül a nemzetközi vízgazdálkodásra vonatkozó legfontosabb előírásait foglaljuk össze. Dőlt betűkkel jelöljük a legfontosabb előírásokat, a keretekben pedig a Keretirányelv szövegét idézzük.

Az itt tárgyalt előírásokon kívül a VKI-nek szinte minden előírása vonatkozik a nemzetközi vízgazdálkodásban megoldandó feladatokra is. A 2.3 fejezetben a VKI-nek a tanulmányunk célkitűzései szempontjából legfontosabb részeit tárgyaljuk.

Előírás:

A Keretirányelvben meghatározott környezeti célkitűzések elérésének követelményeit és az intézkedési programokat a vízgyűjtő terület egészén kell koordinálni.

2.1. keret

Keretirányelv - Preambulum

(35) Egy olyan vízgyűjtőn, amelyen a vizek használatának országhatárokon áttérjedő hatásai lehetnek, az ebben az irányelvben meghatározott környezeti célkitűzések elérésének követelményeit és különösen *minden intézkedési programot a vízgyűjtő terület egészén kell koordinálni*. A Közösség határain túlterjedő vízgyűjtők esetében a tagállamoknak törekedniük kell a koordinációra az érintett nem-tagállamokkal. Ennek az irányelvnek az a célja, hogy hozzájáruljon a vizek védelméről és a vízgazdálkodásról szóló nemzetközi egyezményekből, különösen az Egyesült Nemzeteknek az országhatárokat keresztező vízfolyások és a nemzetközi tavak védelméről és használatáról szóló, a 95/308/EK tanácsi határozattal jóváhagyott egyezményéből és bármely, annak alkalmazására vonatkozó későbbi egyezményből származó európai közösségi kötelezettségek teljesítéséhez.

Előírás:

A Keretirányelv hozzájárul a víz- és környezetgazdálkodásra vonatkozó nemzetközi egyezmények célkitűzéseinek eléréséhez.

2.2. keret

Keretirányelv - 1. cikk

A cél

és így hozzájárul

a vonatkozó nemzetközi egyezmények célkitűzéseinek eléréséhez, beleértve azokat is, amelyek célja a tengeri környezet szennyezésének megelőzése és kiküszöbölése, a 16. cikk (3) bekezdése szerinti európai közösségi cselekvés útján a kiemelten veszélyes anyagok bevezetéseinek, kibocsátásainak és veszteségeinek megszüntetése vagy fokozatos csökkentése azzal a végső céllal, hogy a tengeri környezetben természetes körülmények között előforduló anyagok koncentrációja a háttérértékekhez közeli, az ember által előállított szintetikus anyagoké pedig nullához közeli legyen.

Előírás:

Nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodási egységeket kell kialakítani és biztosítani kell a hatáskörrel rendelkező hatóságok kijelölését és a megfelelő igazgatási intézkedéseket.

2.3. keret

Keretirányelv - 3. cikk

Az igazgatási intézkedések összehangolása a vízgyűjtő területekben

3. A tagállamoknak biztosítaniuk kell azt, hogy azt a vízgyűjtőt, amely több mint egy tagállam területére terjed ki, nemzetközi vízgyűjtő kerületté nyilvánítsák. Az érintett tagállamok kérésére a Bizottságnak elő kell segítenie az ilyen nemzetközi vízgyűjtő területek kialakítását.

Minden tagállamnak biztosítani kell a megfelelő igazgatási intézkedéseket - ide értve a megfelelő hatáskörrel rendelkező hatóság kijelölését - ezen irányelv szabályainak alkalmazásához a nemzetközi vízgyűjtő területeknek a tagállam területére eső részén.

Előírás:

A tagállamoknak együtt kell biztosítaniuk a koordinációt és erre a célra felhasználhatják a nemzetközi egyezmények alapján létrejött, meglévő szervezeteket.

2.4. keret

Keretirányelv - 3. cikk

Az igazgatási intézkedések összehangolása a vízgyűjtő kerületekben

4. A tagállamoknak biztosítaniuk kell ennek az irányelvnek a 4. cikke alapján megállapított környezeti célkitűzések elérését meghatározó követelmények és különösen az összes intézkedési program koordinálását a teljes vízgyűjtő kerületben. Nemzetközi vízgyűjtő esetén *az érintett tagállamoknak együtt kell biztosítaniuk ezt a koordinációt, és erre a célra felhasználhatják a nemzetközi egyezmények alapján létrejött, meglévő szervezeteket. Az érintett tagállamok kérésére a Bizottságnak elő kell segítenie az intézkedési programok kidolgozását.*

5. Abban az esetben, ha egy vízgyűjtő-kerület túlterjed a Közösség határain, az érdekelt tagállamnak vagy tagállamoknak törekedniük kell a megfelelő koordináció kialakítására az érintett nem-tagállamokkal, azzal a céllal, hogy ennek az irányelvnek a célkitűzéseit a teljes vízgyűjtő kerületben elérjék. A tagállamoknak a saját területükön belül biztosítaniuk kell ezen irányelv szabályainak alkalmazását.

Előírás:

A Bizottság rendelkezésére kell bocsátani az illetékes hatóságok, továbbá minden olyan nemzetközi testület illetékes hatóságainak listáját, amelyekben részt vesznek.

2.5. keret

Keretirányelv - 3. cikk

Az igazgatási intézkedések összehangolása a vízgyűjtő kerületekben

6. A tagállamok egy meglévő nemzeti vagy nemzetközi testületet is kijelölhetnek ennek az irányelvnek a céljaira hatáskörrel rendelkező hatóságként.

7. A tagállamoknak a 24. cikkben említett időpontig kell kijelölniük a hatáskörrel rendelkező hatóságot.

8. *A tagállamoknak legkésőbb a 24. cikkben említett időpontot követő hat hónapon belül a Bizottság rendelkezésére kell bocsátaniuk hatáskörrel rendelkező hatóságaik, továbbá minden olyan nemzetközi testület illetékes hatóságainak listáját, amelyekben részt vesznek. Valamennyi hatáskörrel rendelkező hatóságról meg kell adni az I. mellékletben foglalt információkat.*

9. A tagállamoknak a változás hatálybalépését követő három hónapon belül tájékoztatniuk kell a Bizottságot a 8. bekezdés szerint megadott információban bekövetkezett bármilyen változásról.

Előírás:

Meg kell adni azoknak az intézményi kapcsolatoknak az összefoglalását, amelyeket a nemzetközi koordináció biztosítására alakítottak ki.

2.6. keret

Keretirányelv – I. melléklet

A hatáskörrel rendelkező hatóságok listájának tartalmára vonatkozóan előírt információk

A 3. cikk (8) bekezdése előírja, hogy a tagállamoknak meg kell adniuk a következő információkat a saját vízgyűjtő kerületeikben, valamint bármely nemzetközi vízgyűjtő kerület országukon belül fekvő hányadán működő minden hatáskörrel rendelkező hatóságról.

- (i) A hatáskörrel rendelkező hatóság neve és címe - a 3. cikk (2) bekezdésében meghatározott hatóság hivatalos neve és címe.
- (ii) A vízgyűjtő kerület földrajzi elhelyezkedése - a folyók neve a vízgyűjtő kerületen belül a vízgyűjtő kerület határainak pontos leírásával együtt. Ennek az információnak - amennyire ez lehetséges - alkalmasnak kell lennie egy térinformatikai rendszerbe (GIS) és/vagy a Bizottság térinformatikai rendszerébe (GISCO) történő bevezetésre.
- (iii) A hatáskörrel rendelkező hatóság jogállása - a hatáskörrel rendelkező hatóság jogállásának leírása, és ahol lehetséges, alapokmányának, alapító szerződésének vagy az azokkal egyenértékű jogi dokumentumoknak az összefoglalásai vagy másolatai.
- (iv) Felelősségi kör - minden egyes hatáskörrel rendelkező hatóság jogi és igazgatási felelősségének, továbbá szerepkörének leírása minden vízgyűjtő kerületen belül.
- (v) A tagság - ahol a hatáskörrel rendelkező hatóság más hatáskörrel rendelkező hatóságok koordináló testületeként működik, e hatóságok felsorolását kell megadni azoknak az intézményi kapcsolatoknak az összefoglalásával együtt, amelyeket a koordináció biztosítására alakítottak ki.
- (vi) *Nemzetközi kapcsolatok - amikor egy vízgyűjtő kerület egynél több tagállam területére terjed ki, vagy nem tagállamok területét is lefedi, meg kell adni azoknak az intézményi kapcsolatoknak az összefoglalását, amelyeket a koordináció biztosítására alakítottak ki.*

Előírás:

Ha egy tagállam olyan problémát tár fel, amely hatással van a vizeivel való gazdálkodásra, de maga nem tudja azt megoldani, tájékoztathatja a problémáról a Bizottságot.

2.7. keret

Keretirányelv – 12. cikk

A tagállamok szintjén nem megoldható problémák

1. Ha egy tagállam olyan problémát tár fel, amely hatással van a vizeivel való gazdálkodásra, de maga nem tudja azt megoldani, tájékoztathatja a problémáról a Bizottságot és bármely érintett tagállamot, és javaslatokat tehet a megoldásra.

2. A Bizottságnak hat hónapon belül válaszolnia kell a tagállamoktól kapott bármely tájékoztatásra vagy javaslatra.

Előírás:

Biztosítani kell a koordinációt annak érdekében, hogy egyetlen nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodási terv készüljön. A Vízgyűjtő gazdálkodási tervek kiegészíthetők a részvízgyűjtőkre vonatkozó és egyéb tervekkel a vízgazdálkodás különleges problémáinak kezelése céljából.

2.8. keret

Keretirányelv – 13. cikk

A vízgyűjtő gazdálkodási tervek

2. Abban az esetben, ha egy nemzetközi vízgyűjtő kerület teljes egészében a Közösség területén belül helyezkedik el, a tagállamoknak biztosítaniuk kell a koordinációt annak érdekében, hogy egyetlen nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodási terv készüljön. Ahol nem készül ilyen nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodási terv, a tagállamoknak ezen irányelv célkitűzéseinek az elérése érdekében olyan vízgyűjtő gazdálkodási terveket kell készíteniük, amelyek a nemzetközi vízgyűjtő kerületnek legalább a területükre eső részét lefedik.

3. A Közösség határain túlnyúló nemzetközi vízgyűjtő kerület esetében a tagállamoknak egyetlen vízgyűjtő gazdálkodási terv készítésére kell törekedniük, és akkor, ha ez nem lehetséges, a terv legalább a vízgyűjtő kerületnek az érintett tagállam területére jutó hányadát le kell, hogy fedje.

4. A vízgyűjtő gazdálkodási tervnek a VII. mellékletben részletezett információkat kell tartalmaznia.

5. A vízgyűjtő gazdálkodási tervek kiegészíthetők a részvízgyűjtőkre, ágazatra, problémára vagy víztípusra irányuló részletesebb programokkal vagy gazdálkodási tervekkel a vízgazdálkodás különleges problémáinak kezelése céljából. Ezeknek az intézkedéseknek a megvalósítása nem mentesíti a tagállamokat ezen irányelv további részeiből származó bármilyen kötelezettség teljesítése alól.

Előírás:

A vízgyűjtő gazdálkodási terveknek és azok minden későbbi korszerűsítésének másolatát meg kell küldeni a Bizottságnak és valamennyi érintett tagállamnak.

2.9. keret

Keretirányelv – 15. cikk

Jelentés

1. A tagállamoknak a vízgyűjtő gazdálkodási terveknek és azok minden későbbi korszerűsítésének másolatát a közzétételt követő három hónapon belül meg kell küldeniük a Bizottságnak és valamennyi érintett tagállamnak:

- (a) az olyan vízgyűjtő kerületek esetében, melyek teljes egészükben a tagállam területén vannak, a nemzeti területre vonatkozó és a 13. cikk szerint publikált valamennyi vízgyűjtő gazdálkodási tervet;
- (b) nemzetközi vízgyűjtő kerületek esetében a vízgyűjtő gazdálkodási terveknek legalább azt a részét, amely a tagállam területére vonatkozik.

2. A tagállamoknak

- az 5. cikk szerint megkövetelt elemzésekről és
- a 8. cikk szerint megtervezett monitoring-programokról,

amelyeket az első vízgyűjtő gazdálkodási terv céljára készítettek, összefoglaló jelentést kell betérjeszteniük az elkészülésüket követő három hónapon belül.

3. A tagállamoknak minden egyes, a 13. cikkben előírt vízgyűjtő gazdálkodási tervnek és azok korszerűsített változatainak közzétételét követő három éven belül közbenső jelentést kell betérjeszteniük a tervezett intézkedési program teljesítésében elért előrehaladásról.

Előírás:

A tagállamoknak legkésőbb 2003. december 22.-ig hatályba kell helyezniük azokat a törvényeket, rendeleteket és egyéb végrehajtási rendelkezéseket, amelyek megfelelnek a Keretirányelv követelményeinek.

2.10. keret

Keretirányelv – 24. cikk

Végrehajtás

1. A tagállamoknak legkésőbb 2003. december 22.-ig hatályba kell helyezniük azokat a törvényeket, rendeleteket és egyéb végrehajtási rendelkezéseket, amelyek megfelelnek ezen irányelv követelményeinek. A Bizottságot mindezekről haladéktalanul tájékoztatniuk kell.

Amikor a tagállamok elfogadják az előbbi jogszabályukat, hivatkozniuk kell erre az irányelvre, vagy a hivatalos közzétételkor kell erre utalniuk. A hivatkozás módját a tagállamoknak kell kiválasztaniuk.

2. A tagállamoknak át kell adniuk a Bizottság részére a nemzeti joganyag fő elemeinek azon szövegrészeit, amelyeket ezen irányelv által szabályozott témakörökben fogadnak el. A Bizottság a többi tagállamot értesíti erről.

2.3 A VKI vonatkozó részeinek általános elemzése

A VKI célkitűzései

A Keretirányelv fő célkitűzése a vizek jó minőségi és mennyiségi állapotának elérése és megőrzése. A jó minőségi és mennyiségi állapot fogalmát a környezeti szempontokhoz, az emberi egészség és az élővilág feltételeinek biztosításához köti (Preambulum (25)).

A gazdasági szektoroknak (ipar, mezőgazdaság, turizmus, stb.) is vannak mennyiségi és minőségi vízigényei, de ezek biztosítását a Keretirányelv gazdasági kérdésnek tekinti és csak a költség-visszatérülés és a szennyező fizet elve szempontjából, illetve olyan mértékben foglalkozik velük, amennyire a környezet, az emberi egészség és az élővilág igényeinek kielégítését befolyásolhatják.

A felszíni vizek esetén a Keretirányelv célja a jó kémiai és jó ökológiai állapot elérése, a felszín alatti vizek esetén pedig a jó kémiai és jó mennyiségi állapot biztosítása. Sokan felteszik a kérdést, hogy a felszíni vizek esetén miért nem célkitűzése a Keretirányelvnek a jó mennyiségi állapot elérése. Erre az a helyes válasz, hogy a Keretirányelv csak az élővilág igényeit veszi figyelembe a jó mennyiségi állapot meghatározásakor. A felszíni vizek esetén viszont a jó ökológiai állapot alapvető feltétele az élővilág szempontjából jó mennyiségi állapot, így a jó ökológiai állapot elérése a jó mennyiségi állapot elérését is jelenti, azzal nem kell külön foglalkozni.

A Szigetköz vízpótlása szempontjából a jó ökológiai állapot elérése az alapvető kérdés. A jó ökológiai állapot viszont akkor biztosítható, ha az annak megfelelő mennyiségi állapotot létrehozuk.

Fontos tehát tudni, hogy a Keretirányelv nem foglalkozik a gazdasági szektorok szempontjából jónak tekinthető vízmennyiségi állapot biztosításával (például a hajózás számára szükséges vízmélység, a vízenergia termeléshez szükséges vízszint különbség és vízhozam, az üdüléshez és vízi-sportokhoz szükséges vízmélység, az öntözéshez szükséges

víz mennyiség stb.), és egyes esetekben (pl. öntözés) a gazdasági szektoroknak megfelelő vízminőség biztosításával sem. Nem foglalkozik továbbá azzal sem, hogy milyen mértékadó vízszintekre vagy vízhozamokra kell kiépíteni a vízepítési műtárgyakat, kivéve azokat az eseteket, amikor ezek ökológiai célokat szolgálnak.

A Keretirányelv tulajdonképpen azt mondja, hogy akkor, ha van, aki ezek biztosításának a közvetlen költségeit, valamint készlet- és környezeti költségeit is megfizeti, és az igények kielégítése nem sérti a Keretirányelv előírásainak megfelelő környezeti célkitűzések teljesítését, akkor az igényeket ki lehet elégíteni. Az ezzel kapcsolatos szabályozások kidolgozása és érvényesítése a tagállamoknak, illetve a tagállamok hatóságainak a feladata és illetékessége.

A felszínalatti vizekben sok esetben lassú folyamatok zajlanak

Nagyon fontos tényre hívja fel a figyelmet a Preambulum (28) bekezdés, ami magától érthetőnek tűnik, mégsem fordítunk rá elég gondot. A felszín alatti víztestekbe bejutó szennyezések egyes víztartókban nagyon lassan mozognak, és esetleg csak évtizedek múlva fejtik ki kedvezőtlen hatásukat a vízkészletekre. Az ilyen vízkészleteket védő vagy állapotukat javító intézkedési programok hatása is csak jelentős időeltolódással jelentkezik, amit nem szabad figyelmen kívül hagyni. *Ezek a megállapítások a Szigetköz felszín alatti vízkészletei szempontjából is nagyon fontosak.*

A célkitűzések elérésének határidői

A vizek jó állapotát 2015-ig kell elérni az ehhez szükséges intézkedési programok végrehajtásával. Egyes intézkedéseket előbb végre kell hajtani akkor, ha a Keretirányelvben hivatkozott irányelvek az intézkedések megtételére korábbi időpontokat határoznak meg (pl. Települési Szennyvizek Irányelv, Nitrát Irányelv stb.).

A Keretirányelvben és a benne hivatkozott irányelvekben megadott határidőket csak elfogadható, egyértelmű és világos indokok alapján lehet túllépni és csak akkor, ha azokat a vízgyűjtő gazdálkodási tervek elfogadható módon igazolják (Preambulum (29) – (30)).

Enyhébb célok kitűzésének lehetőségei

Ha a vizek jó állapotát lehetetlen vagy csak ésszerűtlenül költséges módon lehet elérni, akkor el lehet tekinteni a jó állapot elérésétől. Ilyenkor mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a vizek állapota ne romoljon tovább. Azt nem mondja meg pontosabban a Keretirányelv, hogy mit jelent az, hogy ésszerűtlenül magas költség.

Felmentés kapható a jó állapot elérésének, illetve a további romlás megelőzésének követelménye alól akkor, ha a víztestek kedvezőtlen vagy romló állapota olyan okok következménye, amelyeket árvizek vagy aszályok, illetve magasabb rendű közérdek indokolt. A felmentés feltétele az, hogy mindent megtesznek a víztest állapotát érő kedvezőtlen hatások csökkentésére. Ez a szlovák-magyar konfliktus lehetséges megoldásainak kiválasztása szempontjából nagyon fontos előírás.

Magasabb rendű közérdek

Nem határozza meg a Keretirányelv azt, hogy mi tekinthető magasabb rendű közérdeknek. Ez nehezíti a Keretirányelv előírásainak értelmezését és vitákra adhat majd okot. Feltehetően a magasabb rendű közérdek kategóriájába kell sorolni az emberi élet és vagyon védelme, a létfenntartási feltételek biztosítása érdekében végzett folyószabályozást és az árvízvédelmi rendszerek fejlesztését. Az még eldöntendő kérdés, hogy a hajózás feltételeinek biztosítása, az

öntözővíz, a vízenergia termelés és a vízparti üdülés feltételeinek biztosítása vagy a belvízrendezés milyen esetekben és milyen mértékig tartozik ebbe a kategóriába (Preambulum (31) – (32)).

A jó állapot elérésének határideje a Szigetközben

Elvileg a Szigetközben is legkésőbb 2015-ig kell elérni a felszíni és a felszín alatti vizek jó állapotát. Tisztázni kell majd azt, hogy mit jelent a jó állapot és hogy a nagy költségek és a közérdek indokolhatja-e a határidő megváltoztatását, illetve el lehet-e majd tekinteni esetleg a jó állapot biztosításától. A VKI az előző kérdések megválaszolására nagyon alapos vizsgálatok elvégzését írja elő. Ezeket nem 2015-ig, hanem jóval korábban kell elvégezni ahhoz, hogy a vizek jó állapota 2015-ig biztosítható legyen. A vizek állapotának javítását szolgáló intézkedések végrehajtását jóval előbb meg kell kezdeni. Mindezt a VKI előírásai szerint Magyarországnak és Szlovákiának közösen kell majd megoldania (Preambulum (33)-(34)).

Kötelező nemzeti és nemzetközi koordináció

A Keretirányelv előírásai szerint koordinálni kell az ugyanahhoz a rendszerhez tartozó vizekkel kapcsolatban tett intézkedéseket. A Preambulum nem fogalmaz egészen pontosan, de az "ugyanahhoz az ökológiai, hidrológiai és hidrogeológiai rendszerhez tartozó felszíni és felszín alatti vizek" a Keretirányelv fogalomrendszere szerint valószínűleg összefüggésben lévő felszíni és felszín alatti víztesteket jelent, amelyeket úgy lehet jó állapotba hozni, ha összehangoljuk a jó állapotba hozásukhoz tervezett intézkedéseket. A vizekkel "kapcsolatban tett intézkedések" koordinálása pedig minden olyan intézkedés koordinálását jelenti, amelyet a vízgyűjtő bármely részén foganatosítanak és a tárgyi vizek állapotára hatással van. A koordinálás tehát a más országok területén, esetenként több ország területén foganatosított intézkedésekre is vonatkozik.

A Preambulum (35) bekezdésben az a megállapítás, hogy "az ebben az irányelvben meghatározott környezeti célkitűzések elérésének követelményeit és különösen minden intézkedési programot a vízgyűjtő terület egészén kell koordinálni", a Duna, mint vízgyűjtő terület és a mellékfolyói esetén is túlzás, hiszen ennek a követelménynek a teljesítése ellehetetlenítené a vízgazdálkodást. Az ICPDR (Duna Védelme Nemzetközi Bizottság) már ki is mondta, hogy azokat a célkitűzéseket és intézkedési programokat kell a Duna vízgyűjtőjének szintjén meghatározni és koordinálni, amelyek az egész Duna vízgyűjtőn vagy a vízgyűjtő jelentős részén jelentős mértékben befolyásolják a vizek állapotát. A lokálisan fontos problémákkal alacsonyabb szinten kell foglalkozni.

A Keretirányelv nagyon fontos célkitűzése a vizes élőhelyek védelme és állapotuk javítása (VKI. 1. cikk (a)). Különös figyelmet érdemel az a tény, hogy ez nemcsak a felszíni és felszín alatti víztestekre vonatkozik, hanem a tőlük közvetlenül függő szárazföldi élőhelyekre és vizes élőhelyekre is, tekintettel azok vízszükségletére.

A Keretirányelv a gazdasági szektorok vízigényének kielégítését, a vízhasználatok biztosítását is fontos célkitűzésének tekinti (VKI 1. cikk (b)), de különös figyelmet fordít a fenntarthatóságra, azaz a Keretirányelvben előírt környezeti célkitűzések teljesítésére.

A Keretirányelv elvileg hozzájárul az árvizek és az aszályok hatásainak mérsékléséhez is (VKI 1. cikk (e)), a megfogalmazásból azonban kiderül, hogy csak az élővilágot érő károk mérsékléséről van szó, hiszen a VKI előírásai csak erre vonatkozó rendelkezéseket tartalmaznak.

A Preambulum kihangsúlyozza, hogy a Keretirányelv nem minden korlátozás nélkül támogatja a vízhasználatokat, hanem *csak a fenntartható, kiegyensúlyozott és méltányos vízhasználatot segíti elő*. Ugyanakkor kinyilvánítja azt is, hogy az előbbi feltételeknek megfelelő vízhasználatokhoz elegendő mennyiségű, jó minőségű felszíni és felszín alatti víz biztosítását tartja szükségesnek. A Szigetköz vízpótlásával kapcsolatban tisztázni kell azt, hogy a Keretirányelv az előbbi feltételeknek megfelelően milyen mértékben támogatja a Duna vízének energiatermelési célra történő hasznosítását. A Keretirányelv előírásából (szelleméből) az következik, hogy a vizsgálatokat Magyarországnak és Szlovákiának közösen kell elvégeznie.

A VKI kapcsolata a nemzetközi vízvédelmi és vízgazdálkodási egyezményekkel

A Keretirányelv nem kívánja helyettesíteni a meglévő nemzetközi egyezményeket, nem tartalmaz azoknak ellentmondó előírásokat. Ezzel szemben hozzá kíván járulni az egyezmények célkitűzéseinek teljesítéséhez. Általánosságban megállapítható, hogy a Keretirányelv általában többet kíván a tagállamoktól (és a tagjelölt országoktól), mint a nemzetközi egyezmények. Lényeges különbség az is, hogy a Keretirányelv a feladatok elvégzésére szigorú, pontosan megadott határidőket szab meg és kötelező jelleggel elvárja azok betartását. A Keretirányelv sok olyan feladat végrehajtását kötelező jelleggel előírja, amelyben a nemzetközi egyezmények alapján a szerződő felek az egyezmény szerint csak megegyezhetnek, ha akarnak. Különös súlyt helyez a Keretirányelv a tengerek védelmére, amit a Duna vízgyűjtő országainak is figyelembe kell venniük a Keretirányelv bevezetésekor.

A víztesteket jó állapotba kell hozni. Ez jelenti a VKI-ben előírt környezeti célkitűzések lényegét (4. cikk). A 4. cikk (6) és (7) bekezdése azt adja meg, hogy mikor nem jelenti a víztestek állapotának időszakos leromlása a Keretirányelv előírásainak megszegését.

A (8) bekezdés arra utal, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell azt, hogy az egyik víztest esetében alkalmazott intézkedések vagy kivételes engedmények ne veszélyeztessék másik víztestek esetén a Keretirányelv előírásainak teljesítését. *Ez a Szigetköz szempontjából nagyon fontos előírás.*

Az igazgatási intézkedések összehangolása a vízgyűjtő kerületekben (VKI 3. cikk)

A tagállamoknak biztosítaniuk kell a VKI 4. cikke alapján megállapított környezeti célkitűzések elérését meghatározó követelmények és különösen az összes intézkedési program koordinálását a teljes vízgyűjtő kerületben. Nemzetközi vízgyűjtő esetén az érintett tagállamoknak együtt kell biztosítaniuk ezt a koordinációt, és erre a célra felhasználhatják a nemzetközi egyezmények alapján létrejött, meglévő szervezeteket. Az érintett tagállamok kérésére a Bizottságnak elő kell segítenie az intézkedési programok kidolgozását.

A nemzetközi egyezmények alapján létrejött, meglévő és a Keretirányelv céljaira felhasználható és a Szigetköz problémáinak megoldásával is foglalkozó nemzetközi szervezetek a Nemzetközi Duna Védelme Bizottság (ICPDR) és a szlovák-magyar határvízi bizottság.

Az intézkedési programok, amelyeket koordinálni kell, mindazt a tevékenységet (építést, szervezést, jogalkotást stb.) jelenti, amelyeket ki kell dolgozni és alkalmazni kell azért, hogy a Keretirányelv célkitűzései teljesüljenek (a vizek 2015-ig, illetve előbb jó állapotba kerüljenek és jó állapotban maradjanak).

Mindezek szerint a Keretirányelv előírja Szlovákia és Magyarország számára a szükséges koordináció közös megvalósítását.

A Duna-völgyben a Keretirányelv bevezetésére és végrehajtására illetékes testületként az ICPDR-t már kijelölték a duna-völgyi országok, és az megkezdte az ilyen jellegű feladatok megoldásának előkészítését. A Keretirányelv előírásainak megfelelő működési szabályzatot még ki kell dolgozni. A Duna két ország által lefedett részvízgyűjtői esetében a határvízi bizottságok, illetve ezek utódtestületei tölthetnek be ilyen szerepet.

Az intézményi keretek kialakításának határideje, a VKI 24. cikkében említett időpont: 2003. december 22. Eddig az időpontig kellett a Duna Bizottságot és a szlovák-magyar határvízi bizottságot alkalmassá tenni a Keretirányelv előírásainak végrehajtására.

Azok a nemzetközi testületek, amelyekről 2003. december 22. után hat hónapon belül részletes jelentést kell készíteni az Európai Bizottság számára:

- *az ICPDR és*
- *a szlovák-magyar határvízi bizottság, illetve utódtestülete.*

Nem egészen egyértelmű a VKI-ben az, hogy a nemzetközi koordinációra és az ennek végrehajtására kijelölt nemzetközi testületekre vonatkozóan milyen információkat kell az Európai Bizottság számára megadni. A (vi) bekezdés szerint biztos, hogy "meg kell adni azoknak az intézményi kapcsolatoknak az összefoglalását, amelyeket a koordináció biztosítására alakítanak ki".

A Preambulum (35) bekezdése szerint "egy olyan vízgyűjtőn, amelyen a vizek használatának országhatárokon áterjedő hatásai lehetnek, az ebben az irányelvben meghatározott környezeti célkitűzések elérésének követelményeit és különösen minden intézkedési programot a vízgyűjtő kerület egészén kell koordinálni".

A 13. cikk (Vízgyűjtő Gazdálkodási Tervek) szerint "abban az esetben, ha egy nemzetközi vízgyűjtő kerület teljes egészében a Közösség területén belül helyezkedik el, a tagállamoknak biztosítaniuk kell a koordinációt annak érdekében, hogy egyetlen nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodási terv készüljön. Ahol nem készül ilyen nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodási terv, a tagállamoknak ezen irányelv célkitűzéseinek az elérése érdekében olyan vízgyűjtő gazdálkodási terveket kell készíteniük, amelyek a nemzetközi vízgyűjtő kerületnek legalább a területükre eső részét lefedik". Ebből az következik, hogy *Szlovákiának és Magyarországnak az egész Duna vízgyűjtőjére, vagy legalább annak az EU tagállamok és tagjelölt országok területére eső részére egyetlen közös vízgyűjtő gazdálkodási tervet kell készíteniük. Ennek következtében legalább a határokon áterjedő hatásokkal kapcsolatos környezeti célkitűzéseket és az ezek elérését biztosító követelményeket és intézkedési programokat közösen kell meghatározniuk vagy legalább is egyeztetniük, koordinálniuk kell.*

Mindez azt jelenti, hogy a 4. cikkben foglaltakat Szlovákiának és Magyarországnak együtt vagy legalább is koordináltan kell végrehajtaniuk.

Előbbiekből az következik, hogy Szlovákiának és Magyarországnak a Keretirányelv minden határon áterjedő hatásra vonatkozó előírását közösen kell végrehajtania (nemcsak azokaz, amelyek esetén a Keretirányelv külön hivatkozik a nemzetközi koordináció szükségességére).

A VKI 3. cikke szerint „a tagállamok egy felszíni víztestet mesterségesse vagy jelentősen módosítottá nyilváníthatnak, ha

- (a) a víztestek hidrológiai és hidromorfológiai jellemzőinek a jó ökológiai állapot érdekében szükséges megváltoztatása jelentős mértékben káros hatással lehet:
 - (i) a tágabb környezetre;
 - (ii) a hajózásra, ide értve a kikötői létesítményeket vagy a szabadidő eltöltésére;
 - (iii) az olyan tevékenységekre, melyek a víz tározását igénylik, mint például az ivóvízellátás, az energiatermelés vagy az öntözés;
 - (iv) a folyószabályozásra, az árvízvédelemre, a területi vízrendezésre, vagy
 - (v) más, egyenértékűen fontos, fenntartható fejlesztési tevékenységekre;
- (b) a víztest mesterséges vagy megváltoztatott jellemzői által szolgáltat, hasznos célkitűzések a műszaki megvalósíthatóság vagy az aránytalan költségek miatt nem érhetők el olyan más ésszerű módon, amely környezeti szempontból jelentős mértékben jobb megoldás lenne”.

A Keretirányelvnek ezt az előírását a Szigetköz vízpótlása szempontjából alaposan elemezni kell. Nagyon fontos a "környezeti szempontból jelentős mértékben jobb megoldás" fogalmának Szlovákiával közös meghatározása. A Szigetközhez tartozó víztestek jelentősen módosítottá nyilvánítását is Szlovákiának és Magyarországnak közösen kell majd indokolnia.

A vízgyűjtő kerület jellemzői, az emberi tevékenység környezeti hatásainak felülvizsgálata, és a víz használatának gazdasági elemzése

Az emberi tevékenységek környezeti hatásainak felülvizsgálata tulajdonképpen azt jelenti, hogy meg kell állapítani, hogy milyen emberi beavatkozások okozták a múltban, okozzák jelenleg és fogják várhatóan okozni a jövőben a felszíni és felszín alatti vizek állapotának romlását.

Ezeket az emberi tevékenységeket kell megszüntetni, csökkenteni vagy szabályozni, illetve a múltbeli tevékenységek által okozott környezeti károkat kell elhárítani.

Az emberi tevékenységek környezeti hatásainak felülvizsgálatát nem szabad összetéveszteni a törvény által előírt környezeti hatásvizsgálatok elvégzésével. A Keretirányelv előírásai szerint ugyanis a múltban végzett emberi tevékenységek hatásait is felül kell vizsgálni. Minden olyan tevékenység hatását, amely a vizek, illetve a vízi környezet állapotát kedvezőtlenül megváltoztatta.

Ez például azt jelenti, hogy meg kell vizsgálni, hogy az árvízvédekezés és a folyószabályozás - amelyek a legnagyobb változásokat jelentő emberi beavatkozások közé tartoznak - milyen hatással voltak a vizes élőhelyekre. A Keretirányelv további előírásai szerint meg kell vizsgálni, hogyan lehet a vizes élőhelyeken és köztük az árterek minél nagyobb részén helyreállítani a természet-közeli, változatos élővilágot, a Keretirányelv fogalom-meghatározásai szerint biztosítani a "jó ökológiai állapotot".

A Keretirányelv nem kíván lehetetlent. A közérdekkel ellentétes, szakmailag lehetetlen vagy irreálisan magas költségű beavatkozásokat nem kell végezni.

Az 5. cikk 1.4 szerint a tagállamoknak össze kell gyűjteniük, és karban kell tartaniuk azoknak a jelentős antropogén terheléseknek a típusára és nagyságára vonatkozó információkat, amelyek a vízgyűjtő kerületek felszíni víztesteit érik. Sok vita folyik arról az EU szakértői

körében, hogy milyen hatásokat kell "jelentősnek" tekinteni. Néha nem egyértelmű, hogy a beavatkozás "jelentős" vagy annak a hatása (elképzelhető ugyanis olyan jelentős beavatkozás, aminek jelentéktelen a hatása és fordítva).

A VKI előírja

- a települési, ipari, mezőgazdasági és egyéb felhasználási célra történő jelentős vízkivételek becslését és azonosítását, beleértve a szezonális változékonyság és az éves összes vízigény, továbbá az elosztórendszerekben fellépő veszteség meghatározását;
- a jelentős vízkormányzási munkák - beleértve a vízátervezések és elterelések – általános áramlási jellemzőkre és vízmérlegekre gyakorolt hatásának becslését és azonosítását;
- a víztesteket érő jelentős morfológiai változtatások azonosítását.

Sokan nem olvassák elég figyelmesen a Keretirányelvet és keresik például azt, hogy hol foglalkozik az öntözéssel, az árvíz- és belvízvédellemmel stb. Az előbbi előírások például alapos elemzéseket és tervezési feladatok megoldását teszik szükségessé az öntözés területén is. Meg kell határozni a kivett vízmennyiségeket, a vízigényeket, a szezonális változásait és még az elosztórendszerekben fellépő veszteségeket is.

Felmerül az a kérdés, hogy mit kell "jelentős" vízkormányzási munkának tekinteni. A bősi rendszer vízkormányzása biztosan ebbe a kategóriába tartozik.

A VKI előírja

- a felszíni vizek állapotára gyakorolt egyéb jelentős antropogén hatások becslését és azonosítását;
- a földhasználati szerkezet becslését, beleértve a fő települési, ipari és mezőgazdasági területek, továbbá - ahol lényeges - a halászati területek és az erdők azonosítását.

Az előbbi körbe tartoznak a folyó-, patak- és tó-szabályozások, a mederkotrások, tározó építkezések stb. és így a szigetközi beavatkozások is.

Figyelemre érdemesek az előbbi előírások olyan szempontból is, hogy tulajdonképpen azt jelentik, hogy *a felszíni és a felszín alatti vizek állapotát jelentős mértékben befolyásoló minden múltbeli, jelenlegi és jövőbeli vízgazdálkodási tevékenységet és minden egyéb emberi tevékenységet fel kell tárni és hatásukat a vizek állapotának megjavítására kidolgozandó intézkedési programokban figyelembe kell venni.*

Nagyon fontos a Szigetköz szempontjából az, hogy foglalkozni kell azokkal a felszín alatti víztestekkel, amelyektől felszíni vízi- vagy szárazföldi ökoszisztémák közvetlenül függenek.

Az emberi tevékenység felszín alatti vizekre gyakorolt hatásának felülvizsgálata

Azoknak a felszín alatti víztesteknek az esetében, amelyek két vagy több tagállam területét érintik, vagy amelyekről a 2.1. szakasz szerint végzett első jellemzés során megállapították, hogy az egyes víztestekre a 4. cikk alapján meghatározott célkitűzések teljesítése kockázatos, a következő információkat kell - ahol az lényeges - összegyűjteni és karbantartani:

- (a) az adott felszín alatti víztesten belül a vízkitermelési pontok helye, a következők kivételével:
 - azok a vízkitermelési pontok, amelyek átlagosan kevesebb, mint 10 m³ vizet szolgáltatnak naponta, vagy
 - azok a pontok, ahonnan emberi fogyasztásra átlagosan kevesebb, mint 10 m³ vizet szolgáltatnak vagy 50 főnél kevesebb személyt látnak el ivóvízzel,
- (b) az a) pont szerinti vízkitermelési helyeken az éves átlagos vízkivétel mértéke,
- (c) a felszín alatti víztestből kivett víz kémiai összetétele,
- (d) az olyan pontok helye a víztestben, ahol közvetlen vízbevezetés történik,
- (e) a d) pont szerinti helyeken a vízbevezetés hozama,
- (f) a felszín alatti víztestbe történő vízbevezetések kémiai összetétele, és
- (g) a földhasználat azon a vízgyűjtőn vagy vízgyűjtőkön, ahonnan a felszín alatti víztest az utánpótlódását kapja, ide értve a szennyezőanyagok bevitelét és az utánpótlódás jellemzőinek antropogén megváltoztatását, mint amilyen a terepfelszín burkolásával a csapadékvíz és a lefolyás elvezetése, továbbá a mesterséges vízvisszapótlás, a vízvisszatartás gáttakkal vagy a lecsapolás.

A Szigetköz szempontjából figyelemre méltó az, hogy a Keretirányelv a gátak hatásának vizsgálatát a felszín alatti víztestekre külön megemlíti.

Monitoring

A Keretirányelv követelményeinek teljesítéséhez különleges monitoring igényeket kell teljesíteni, aminek jelentős többlet költségei lesznek. A Keretirányelv a víztestek jó kémiai, ökológiai és mennyiségi állapotának biztosításához szükséges monitoringot írja elő, aminek egyes módszertani részleteit jelenleg dolgozzák ki. A nemzetközi egyezményekben, a Keretirányelvben előírt monitoring rendszer létrehozásában kell megegyezni, mert ez fogja lehetővé tenni a vízállapotok egységes és a Keretirányelv előírásainak teljesítéséhez szükséges megfigyelését és értékelését. A VKI előírásainak megfelelő monitoring rendszerek létrehozásának elősegítésére útmutató készült.

Gazdasági szempontok

A Keretirányelv egyik fontos alapelve a költség-visszatérülés (a szennyező, illetve a használó fizet elv). Ez alapos gazdasági elemzéseket és az állami támogatások rendszerének felülvizsgálatát fogja igényelni. A nemzetközi érvényesítés elveit és intézményi kereteit még ki kell majd dolgozni. Egy EU szakértő csoport nagyon intenzíven foglalkozott a Keretirányelvben előírt gazdasági elemzések módszertani kérdéseivel és útmutató készült a feladat megoldásához.

Intézkedési programok

Az intézkedési programokkal foglalkozik a 11. cikk, amely azt tartalmazza, hogy mit kell tenni a Keretirányelv előírásainak megfelelően meghatározott vízi- környezeti célkitűzések teljesítése érdekében. Szerkezeti (építkezések, berendezések létesítése stb.) és nem-szerkezeti módszereket (jogszabályok, gazdasági szabályozók, társadalmi tudat fejlesztése stb.) is

tartalmaz. Jelenleg készül az útmutató az intézkedési programok kidolgozásának elősegítésére. Németországban már kidolgoztak egy ilyen útmutatót.

Megjegyezzük, hogy sokan csalódnak az útmutatókban, mert azok nem kézikönyv, illetve tervezési segédlet jellegűek és olyan olvasók számára, akik a javasolt megoldási módszerek részleteit nem ismerik, nem adnak elég útmutatást a feladatok elvégzéséhez.

A tagállamoknak a közös vízgyűjtőkön koordinálniuk kell az intézkedési programokat és végrehajtásukat. Közös terv alapján kell biztosítaniuk a jó vízállapotok elérését 2015-ig.

A 13. cikk szerint a nemzetközi vízgyűjtőn osztozó tagállamoknak (és tagjelölt országoknak) közös vízgyűjtő gazdálkodási tervet kell készíteniük és akkor, ha a vízgyűjtőn nem tagállamok (vagy tagjelölt államok) is vannak, azokat meg kell próbálni rábeszélni a közös tervek készítésére.

Magyarországnak és Szlovákiának közös vízgyűjtő gazdálkodási tervet kell készítenie a közös vízgyűjtőkre, illetve részvízgyűjtőkre.

A társadalom részvétele

A VKI különös súlyt helyez a társadalom részvételének biztosítására a VKI végrehajtásában.

2.11. keret

Keretirányelv – 4. cikk

A társadalom tájékoztatása és konzultációk

”A tagállamoknak segíteniük kell az összes érdekelt fél bevonását ezen irányelv teljesítésébe, különösen a vízgyűjtő gazdálkodási tervek elkészítésébe, felülvizsgálatába és korszerűsítésébe. A tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy minden vízgyűjtő kerület esetében a társadalom számára – ide értve a vízhasználókat is – elérhető és véleményezhető legyenek a következők:

- (a) a terv kidolgozásának ütemterve és munkaprogramja, beleértve a tervezett konzultációs intézkedésekről szóló közleményt is, legalább három évvel annak az időszaknak a kezdete előtt, amelyre a terv vonatkozik;
- (b) a vízgyűjtőre vonatkozóan feltárt jelentős vízgazdálkodási problémák közbenső felülvizsgálata, legalább két évvel azon időszak kezdete előtt, amelyre a terv vonatkozik;
- (c) a vízgyűjtő gazdálkodási terv kézirata, legalább egy évvel azon időszak kezdete előtt, amelyre a terv vonatkozik.

Igény esetén hozzáférhetővé kell tenni azokat a háttérdokumentumokat és információkat, amelyeket a vízgyűjtő gazdálkodási terv kéziratainak kidolgozásakor felhasználtak.

2. A tagállamoknak a társadalom aktív részvétele és a konzultációk érdekében legalább hat hónap időtartamot kell biztosítaniuk a fenti dokumentumok írásban történő észrevételezésére”.

Nem tisztázott még pontosan az, hogyan kell a társadalom bevonását a vízgyűjtő gazdálkodás hierarchiájának különböző szintjein megoldani (Duna vízgyűjtő, részvízgyűjtők, kétoldalú nemzetközi kapcsolatok, nemzeti vízgyűjtő gazdálkodási egységek). Az EU 5. K+F programjának támogatásával, a HARCOP kutatási hálózat keretében készül egy kézikönyv a társadalom részvételének elősegítéséhez.

A VKI végrehajtásának felelősei

A Keretirányelv bevezetéséért a tagállamok kormányai a felelősek. Arról a Keretirányelv nem rendelkezik, hogy az egyes tagállamokat milyen szankciók fenyegetik akkor, ha egyáltalán nem, vagy nem elfogadható módon teljesítik a Keretirányelv előírásait. Ezekre az esetekre az EU jogérvényesítésre vonatkozó általános eljárásai érvényesek. Nem foglalkozik a Keretirányelv azzal az esettel sem, amikor a jó vízállapotok eléréséhez szükséges intézkedéseket a vízállapotok romlását okozó más ország területén nem hajtják végre.

Nemzetközi vízgazdálkodás

Elvileg 2003. december 22.-ig kellett hatályba léptetni azokat a vízgazdálkodási egyezményeket a szomszédos EU tagállamokkal és tagjelölt országokkal, amelyek megfelelnek a VKI követelményeinek, és amelyek betöltik azt a feladatkört, ami ahhoz szükséges, hogy teljesítsük a Keretirányelvnek azokat az előírásait, amelyeket a kétoldalú kapcsolatok szintjén kell/célszerű teljesíteni, illetve koordinálni.

A VKI 24. cikkéből elvileg az következik, hogy az előbbi időpontig a szomszédos EU tagállamokkal a VKI-nek megfelelő új egyezményt kellett volna kötnünk, illetve a meglévő egyezményeket ki kellett volna egészíteni a VKI előírásainak végrehatásához.

3. EU kutatási keretprogramok nemzetközi vízgazdálkodással foglalkozó projektjei

A VKI eredményes végrehajtásához sok kutatás-fejlesztési feladatot kell megoldani, ezért az EU kutatási keretprogramjai számos olyan kutatási hálózatot, illetve nagy projektet támogatnak, amelyek a VKI végrehajtását segítik. A VKI-nek a nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodásban betöltött fontos szerepét jelzi az, hogy a támogatott projektek és hálózatok között több olyan is van, amely kifejezetten vagy részben a VKI nemzetközi vízgyűjtő-gazdálkodási vonatkozásaival foglalkozik.

3.1 EU MANTRA-EAST projekt a nemzetközi vízgyűjtő kerületekről

Fontossá teszi a nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodás módszereinek fejlesztését Nilsson és társai (2004) szerint a nemzetközi vízgyűjtők jelentős súlya a tagállamok által kijelölt vízgyűjtő kerületek között. A tagállamok által tervezett vízgyűjtő kerületek 30%-a nemzetközi és ezek a tagállamok területének 66%-án terülnek el.

Forrás:

S.Nilsson, S.Langaas, F.Hannerz (2004): International River Basin Districts under the EU Water Framework Directive: Identification and Planned Cooperation, European Water Management Online, European Water Association - EWA

Nilsson és társai megállapításait az EU MANTRA-EAST project keretében végzett vizsgálataik alapján tették (Integrated Strategies for the Management of Transboundary Waters on the Eastern European Fringe, EU Fifth Framework Program, Contract no: EVK1-CT-2000-00076).

Szerzők a VKI nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodásra vonatkozó előírásairól megállapítják, hogy

- „bár a VKI előírja, hogy az EU területén lévő nemzetközi vízgyűjtő kerületeken osztozó országoknak együtt kell működniük közös vízgyűjtő gazdálkodási terv készítésében”,
- „ezzel ellentmondásban van az, hogy ugyanakkor a VKI azt is írja, hogy abban az esetben, ha nem készül vízgyűjtő gazdálkodási terv az egész vízgyűjtőre, akkor az egyes országoknak a saját területükre kell vízgyűjtő gazdálkodási tervet készíteniük”.

Előbbiek következtében szerzők szerint fennáll a veszélye annak, hogy a VKI-t a tagállamok sokféleképpen fogják értelmezni és a vízgyűjtő-gazdálkodás egész vízgyűjtőre történő kiterjesztésének az elve a nemzetközi vízgyűjtőkön kevésbé fog érvényesülni, mint a nemzeti vízgyűjtőkön. Ez viszont az EU területének több mint a felén gyengítheti a VKI érvényesítését. Kétségesnek tartják szerzők azt, hogy a politikai határok helyett az EU egész területén áttérnek a vízgyűjtő határok között történő vízgazdálkodásra. Ellenpéldaként hozzák a Duna vízgyűjtő esetét, amely a világ és Európa legtöbb ország által megosztott vízgyűjtője, mégis koordináltan, közös erővel készítik a vízgyűjtő országai a Duna vízgyűjtő gazdálkodási tervét. Szerzők javasolták, hogy a VKI Közös Végrehajtási Stratégiájának keretében hozzanak létre egy nemzetközi vízgazdálkodási kérdésekkel foglalkozó munkacsoportot is.

Nem tartja a VKI-t elég erőteljesnek Macrory és Turner sem (2002). Elismerik, hogy a VKI-ben a nemzetközi szempontok közvetlenebbül megjelennek, mint az EU egyéb irányelveiben, a közös menedzsmentre vonatkozó előírások viszont elég gyengék.

3.2 TRANSCAT projekt a nemzetközi vízgazdálkodásról

A 12 európai kutatóhely együttműködésével szervezett TRANSCAT EU 5. keretprogram projekt, illetve kutatási-hálózat fő célja egy működőképes integrált döntés-támogató rendszer kialakítása a határokon átnyúló vízgyűjtők gazdálkodásának elősegítéséhez a Víz Keretirányelv alapján. A projekt rész célkitűzései is ezt a célt szolgálják:

- a határokon átnyúló vízgyűjtők jelenlegi és potenciális konfliktusainak azonosítása;
- a határokon átnyúló vízgyűjtők problémáival kapcsolatos jelenlegi jogi és intézményi keretek elemzése;
- új koncepciók és javaslatok megfogalmazása a fejlődési irányoknak megfelelően az EU Víz Keretirányelvére alapozva.

A TRANSCAT egyik első fontos eredménye a 2004. március 24-26-án Velencében rendezett „Integrált Vízgazdálkodás Határokon Átnyúló Vízgyűjtőkön” Konferencia, amely előadásainak teljes anyaga letölthető a következő WEB-címről:

http://www.feem-web.it/transcat_forum/

Az előadásokat tartalmazó CD-Rom térítés nélkül megkapható a transcat@feem.it címre írt igénylés esetén.

A TRANSCAT projektről értékes információk találhatóak a következő WEB-címen:

<http://www.transcat-project.net>

3.3 HarmoniCop projekt a társadalom részvételéről a VKI végrehajtásában

A társadalomnak a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésben való részvételének elősegítésére jött létre 2002 novemberében a HarmoniCop (Harmonizing Collaborative Planning – Harmonikus Együttműködő Tervezés) projekt. Ezen a 36 hónapig tartó projekten 15 európai partner intézményből álló hálózat dolgozik (Belgiumból, Franciaországból, Németországból, Angliából, Magyarországról, Olaszországból, Hollandiából, Spanyolországból és Svájcban). Magyarországról a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Vízépítési és Vízgazdálkodási Tanszéke vesz részt a projektben. A HarmoniCop célja a társadalom részvételének elősegítése a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésben. A projekt elméleti alapját az ún. Társadalmi Tanulás módszere képezi, mely a kétirányú kommunikáció alapelveit hasznosítja mind az információszerzés, mind a kompromisszum-kialakítás eléréséhez. Már a projekt eddig közreadott munkaközi anyagaiból is sok hasznos információt lehet szerezni a társadalom bevonásához a VKI végrehajtásába és a nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodásba is. Különösen hasznosnak ígérkeznek a társadalmi tanulás (social learning) módszerének alkalmazásáról nyújtott információk.

4. Nemzetközi vízgazdálkodási és vízvédelmi egyezmények elemzése a Víz Keretirányelv szempontjából

Ebben a fejezetben röviden értékeljük az 1992. március 16-án, Helsinkiben elfogadott "A határokon átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és hasznosításáról" ENSZ Konvenció nyilvánosságra kerülése óta született legfontosabb vízvédelemre és vízgazdálkodásra vonatkozó nemzetközi egyezményeket a VKI szempontjából és bővebben összefoglaljuk a Duna, a Rajna, az Odera és az Elba egyezmények és a VKI kapcsolatáról készült értékelések tapasztalatait. Utóbbi egyezmények tartalmazzák leginkább az új európai vízgazdálkodási politikai irányzatok hatásait.

Megállapítható, hogy ezek az egyezmények nagyon fontosak és a VKI nem tartalmaz velük ellentétes előírásokat, ugyanakkor a VKI az egyezményekhez viszonyítva sok újdonságot tartalmaz, előírásainak a betartása az EU tagállamokban kötelező, továbbá az egyes feladatok teljesítésére szigorú határidőket is megszab, és így jobb lehetőséget biztosít és nagyobb garanciát jelent a fenntartható vízgazdálkodás célkitűzéseinek elérésére, mint az egyéb hatályos nemzetközi egyezmények.

4.1 A Duna Egyezmény és a VKI kapcsolata

A számunkra legfontosabb nemzetközi egyezmény, a Duna Egyezmény sok olyan elemet tartalmaz, amely elősegítheti a nemzetközi vízgazdálkodási konfliktusok megoldását és így a szlovák-magyar viták rendezését is. Az Egyezmény nagyon fontos szerepet tölt be a Duna vízgyűjtőjének vízgazdálkodásában, azonban tartalmát és végrehajthatóságát tekintve is gyengébb eszköz az EU Víz Keretirányelvénel. A Keretirányelv sok olyan nemzetközi víz- és környezetgazdálkodási feladat kötelező elvégzését írja elő az EU tagállamok számára, amelyek elvégzésében a Duna Egyezmény szerint a Duna vízgyűjtő országai megegyezhetnek ugyan, azonban ez nem kötelező számukra. Ha az Egyezményben résztvevő valamelyik ország valamilyen döntést elfogad, tizenegy hónapon belül még azt is visszavonhatja (4.1. – 4.3. keret).

<p>4.1. keret Egyezmény a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről (Szófiai Konvenció)</p> <p><i>A NEMZETKÖZI BIZOTTSÁG</i> 18. Cikk <i>Alapítás, feladatok és illetékesség</i></p>	<p>Megjegyzések</p>
<p>(1) A jelen Egyezmény célkitűzéseinek és rendelkezéseinek teljesítése érdekében létrehozatik a Duna Védelmére Szolgáló Nemzetközi Bizottság (a továbbiakban: Nemzetközi Bizottság). A Szerződő Felek a Nemzetközi Bizottság keretében működnek együtt. A Szerződő Felekre az 1–18. Cikkekből háruló kötelezettségek teljesítéséhez a Nemzetközi Bizottság a Szerződő Felek részére szóló javaslatokat és ajánlásokat dolgoz ki.</p>	<p>A Nemzetközi Bizottságot a Duna Vízgyűjtő országai elfogadták a VKI-ben előírt nemzetközi koordináló testületként. Ez azt jelenti, hogy a Nemzetközi</p>

<p>(2) A Nemzetközi Bizottság felépítését, eljárását és illetékességét részletesen a jelen Egyezmény IV. melléklete határozza meg, ami a Bizottság Statútumát képezi.</p> <p>(3) A kifejezetten ráruházott ügyeken felül a Nemzetközi Bizottság illetékes minden olyan további ügyben, amelyre a Szerződő Felek a jelen Egyezmény 3. Cikkének keretén belül felhatalmazták.</p> <p>(4) A Nemzetközi Bizottság döntéseinek teljesítését előmozdítja a Szerződő Feleknek a 10. Cikk szerinti jelentési kötelezettsége a Bizottság részére, továbbá a jelen Egyezmény rendelkezései a sokoldalú együttműködés hazai alapjairól és teljesítéséről.</p> <p>(5) A Nemzetközi Bizottság áttekinti a jelen Egyezmény teljesítése során szerzett tapasztalatokat és szükség esetén javaslatokat terjeszt a Szerződő Felek elé a jelen Egyezmény módosítására vagy kiegészítésére, avagy megalapozza további vízvédelmi és vízgazdálkodási rendelkezések kidolgozását a Duna, valamint a vízgyűjtőjén található vizek tekintetében.</p> <p>(6) A Nemzetközi Bizottság dönt az együttműködés felől az olyan nemzetközi és nemzeti szervezetekkel, amelyek a Dunát és a vízgyűjtőjén található vizeket érintő vízvédelem és vízgazdálkodás kérdéseivel, illetve a vízvédelem és a vízgazdálkodás általános kérdéseivel foglalkoznak vagy érdekeltek abban. Ez az együttműködés a koordináció erősítésére és a párhuzamosságok elkerülésére irányul.</p>	<p>Bizottság ilyen szempontból nem csak a Duna Egyezmény előírásai szerinti feladatokat hajtja végre és nem csak annak megfelelően működik, hanem a Keretirányelv útmutatásait is követi. Így például a Duna vízgyűjtőn osztozó EU tagállamoknak nincs értelme szavazniuk arról, hogy a VKI-ben előírt feladatokat végre akarják-e hajtani, mert azokat kötelező a Nemzetközi Bizottság koordinálásával elvégezniük. A VKI nem ír elő semmi olyasmit, ami a Duna Egyezménnyel ellentétben lenne, sőt előírja azt, hogy a Duna Egyezményt be kell tartani. A VKI a Duna Egyezménynél sokkal több feladatot, jóval határozottabban, kötött határidővel és kötelező jelleggel ír elő. A Nemzetközi Bizottság működési szabályait ennek megfelelően kell majd kialakítani, ha az a VKI-ben előírt nemzetközi koordinációs szerepet be kívánja tölteni. Ezt a tagállamoknak elvileg 2003. december 22.-ig kellett volna elvégezniük, nehézséget jelent azonban az, hogy a Duna Egyezményben nem EU-tagállamok is szerződő felek és ezekre nézve nem kötelezőek a VKI irányelvei..</p>
---	--

<p><i>4.2. keret</i> Egyezmény a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről (Szófiai Konvenció)</p> <p><i>A NEMZETKÖZI BIZOTTSÁG</i> 22. Cikk <i>A Felek konferenciája</i></p>	<p>Megjegyzések</p>
<p>(1) A Szerződő Felek a Nemzetközi Bizottság ajánlása alapján ülnek össze.</p> <p>(2) Az ilyen üléseken a Felek különösen a jelen Egyezmény végrehajtásával kapcsolatos politikai kérdéseket tekintik át a Nemzetközi Bizottság jelentése alapján, továbbá megfelelő ajánlásokat és döntéseket fogadnak el.</p> <p>(3) Az ilyen ülések elnöki teendőit az a Szerződő Fél látja el, amelynek delegációvezetője a Nemzetközi Bizottság soros elnöke.</p> <p>(4) A Felek Konferenciája akkor illetékes ajánlások vagy döntések meghozatalára, ha a szabályos meghívást követően az összes Szerződő Fél legalább háromnegyedének delegációja jelen van.</p>	<p>Az majd külön eldöntendő kérdés lesz, hogy milyen ügyekben fogja a VKI-ben előírt koordináló illetékes testület szerepét betölteni a Nemzetközi Bizottság és mikor a Felek Konferenciája.</p>

<p>Amennyiben a jelen Egyezmény nem rendelkezik másként, a Felek Konferenciájának mindent meg kell tennie, hogy konszenzussal jusson egyezsége. Ha nem érhető el konszenzus, az elnök bejelenti, hogy a konszenzusos megegyezésre tett minden erőfeszítés kimerült. Ezen bejelentést követően a Konferencia a jelen levő és szavazó Szerződő Felek négyötödös többségével fogad el ajánlást vagy döntést.</p> <p>(5) A döntés tizenegy hónappal az elfogadását követően válik kötelezővé minden olyan Szerződő Fél számára, aki mellette szavazott, és ezen időtartamon belül nem tájékoztatta a Végrehajtó Titkárt írásban arról, hogy a döntés számára mégsem elfogadható. Mindazonáltal az ilyen tájékoztatás bármikor visszavonható és a visszavonás akkor válik érvényessé, amikor azt a Végrehajtó Titkár kézhez kapta. Egy döntés bármely olyan Szerződő Fél számára, amely arról tájékoztatta a Végrehajtó Titkárt, hogy az számára elfogadható, a tájékoztatás kézhezvételét, avagy a döntés elfogadását követő tizenegyedik hónap első napjától válik kötelezővé, attól függően, hogy melyik a későbbi időpont.</p> <p>(6) Mindazonáltal, ha az ajánlásnak vagy döntésnek pénzügyi következményei vannak az ajánlást vagy döntést csak konszenzussal szabad elfogadni.</p>	
--	--

<p><i>4.3. keret</i> Egyezmény a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről (Szófiai Konvenció)</p> <p><i>IV. melléklet</i> <i>A Duna védelmére szolgáló Nemzetközi Bizottság alapszabálya</i> 5. Cikk Döntések elfogadása</p>	<p>Megjegyzések</p>
<p>(1) A döntéseket és ajánlásokat a Nemzetközi Bizottságban részt vevő delegációk konszenzussal fogadják el. Ha ez nem érhető el, a Bizottság elnöke bejelenti, hogy a konszenzus elérésére tett minden erőfeszítés kimerült. Ha a jelen Egyezmény nem rendelkezik másként, a Bizottság ebben az esetben a jelen levő és szavazó delegációk négyötödös többségével fogadja el a döntéseket és ajánlásokat.</p> <p>(2) A döntés, tizenegy hónappal elfogadását követően válik kötelezővé minden olyan Szerződő Fél számára, aki mellette szavazott és ezen az időtartamon belül nem tájékoztatta a Végrehajtó Titkárt írásban arról, hogy a döntés számára mégsem elfogadható. Mindazonáltal az ilyen tájékoztatás bármikor visszavonható; a visszavonás akkor válik hatályossá, amikor azt a Végrehajtó Titkár kézhez kapja.</p>	<p>A Duna Egyezmény szerint a vízvédelmi célkitűzésekre vonatkozó döntések tizenegy hónap után válnak kötelezővé és közben bármikor visszavonható a felek elfogadó nyilatkozata. A döntéseket nem is köteles minden szerződő fél elfogadni. Ez az eljárás ellentétes a VKI kötelező jellegével. A célkitűzések teljesítését és azok határidejét a VKI kötelezően előírja. A tagállamoknak a célkitűzések elérési módját tekintve van választási lehetőségük. Ebben a tekintetben sor kerülhet arra, hogy a Duna vízgyűjtő országainak képviselői megegyeznek abban, hogy milyen módszerekkel érik el az adott határidőre a kötelező célokat. Kérdés, hogy ebben az esetben is tizenegy hónapon belül visszavonhatják-e a Duna</p>

Egy ilyen döntés bármely más Szerződő Fél számára, mely tájékoztatta az Ügyvezető Titkárt hogy az számára elfogadható, tájékoztatás kézhezvételétől válik kötelezővé, vagy a döntés elfogadását követő tizenegyedik hónap első napjától, attól függően, hogy melyik a későbbi időpont.

egyezményben résztvevő országok a megegyezésre vonatkozó nyilatkozatukat.

Érdekes tanulmányt írt a VKI várható hatásairól a dunai szlovák-magyar konfliktus megoldására Mostert (2000). A Keretirányelv szerinte "új környezeti normatívák" forrása lehet Magyarország és Szlovákia számára, de önmagában nem fogja megoldani a konfliktushelyzetet. A VKI a szerző szerint sokféle várakozásra ad lehetőséget, azonban ezeket még pontosítani kell és alaposan meg kell vizsgálni. A tanulmány egy 2000. januárjában elhangzott előadás anyagát tartalmazza, amikor a VKI még nem is lépett hatályba és amikor még nyilvánvalóan jóval kevesebbet tudtunk a VKI várható hatásairól a nemzetközi vízgazdálkodásban, mint jelenleg. A tanulmány publikálása óta már sokkal konkrétabb formában is megfogalmazták a várakozásokat. A 2001-ben készült tanulmányban (Ijjas 2001) már sokkal határozottabban utaltunk a VKI várható pozitív hatásaira és az azóta az Európai Unióban zajló események és az ebben a fejezetben ismertetett, neves európai intézmények által az EU Bizottság megbízására végzett vizsgálatok igazolták ezeket.

4.2 A határvízi egyezmények felülvizsgálata az EU tagállamokban

Az EU tagállamok megkezdték a határvízi, illetve kétoldalú nemzetközi egyezményeiknek a felülvizsgálatát a VKI bevezetésének szempontjából. Svédország Finnországgal tárgyalt a Torne folyó Határvízi Bizottságáról és megkezdte a tárgyalásokat Norvégiával is a határvizekről. Norvégia nem EU tagállam, de kinyilvánította azt a szándékát, hogy végrehajtsa a VKI minden a nemzetközi vízgazdálkodásra vonatkozó előírását.

Portugália és Spanyolország négy vízgyűjtőn osztozik és nagyon fontosnak tartják a VKI bevezetését a nemzetközi vízgazdálkodásban. Hollandia a Rajna, a Meuse, a Scheldt és az Ems folyó esetén, Luxemburg a Rajna és a Meuse esetén, Németország a Rajna, a Duna, az Odera és az Elba, Belgium a Meuse és a Scheldt, Ausztria a Duna, a Rajna és az Elba, Franciaország pedig a Rajna, a Meuse, az Escaut és a Rhone folyó esetén foglalkozik a VKI nemzetközi vízgazdálkodásra vonatkozó rendelkezéseinek bevezetésével.

4.3 Az Ecosystems Ltd elemzése a Rajna, az Elba, a Duna és az Odera Egyezmény és a VKI kapcsolatáról

Forrás:

Ecosystems (2000) An analysis of Regional Conventions for the Protection of Rivers Compared to the EC Water Framework Directive, December 2000, pp 153, www.gruppo183.org

Az Európai Bizottság megbízásából az Ecosystems Ltd (Brussels) végezte el a Rajna, az Elba, a Duna és az Odera Egyezmények összehasonlító elemzését a Keretirányelv rendelkezéseinek való megfelelés szempontjából (mind a négy egyezményben szerződő partnerként részt vesz az Európai Közösség is). Az elemzés eredményéről már 2001-ben beszámoltak a Vízigazgatók értekezletén. Az elemzés kulcstémakörei a következők voltak:

- szerződő partnerek
- az egyezmény hatálya, céljai és jelentősége

- intézményi szerkezet
- döntéshozatali folyamat
- a rendelkezések jogi természete
- az egyezmény keretében folyó tevékenységek és az alkalmazott módszerek
- az adaptált módszerek bevezetése és hatékonysága
- a nemzetközi bizottságok szerepe a Keretirányelv előírásainak szemszögéből
- az Európai Közösség jelenlegi vagy potenciális szerepe az Egyezményben

Az elemzések első, a Víz Igazgatók számára készített összefoglalója megállapította azt, hogy a meglévő négy egyezmény tartalmaz ugyan olyan intézkedéseket, amelyek a VKI rendelkezéseinek megfelelnek, de van sok olyan intézkedés is a VKI-nek, amelyekre az egyezmények nem vonatkoznak. Így az egyezmények szerződő feleinek ki kell egészíteniük az egyezményekben meghatározott közös tevékenységüket és összhangba kell hozniuk azokat a VKI rendelkezéseivel. Megállapították továbbá azt is, hogy az egyezményeket erősíteni is kell ahhoz, hogy kielégítsék a VKI követelményeit. Az elemzők úgy vélték, hogy valószínűleg szükség lesz arra is, hogy az egyezmények intézményi szervezeteit is átalakítsák a VKI-t eredményes végrehajtása érdekében.

Az elemzés végeredményei megerősítik a VKI-nek a nemzetközi vízgazdálkodásra való pozitív hatásaival kapcsolatos várakozásainkat. Ennek alátámasztására a következőkben összefoglaljuk az Ecosystems (2000) elemzésének legfontosabb eredményeit.

Az Ecosystems Ltd. azt a négy „nemzetközi folyó egyezményt” - a Rajna, a Duna, az Elba és az Odera Egyezményt – elemezte, amelyekben az Európai Közösség szerződéses félként szerepel - és összehasonlította az egyezményekben foglalt szabályozásokat és a kereteik között végzett tevékenységeket a VKI követelményeivel. Vizsgálták az egyezmények érvényesítéséhez létrehozott nemzetközi bizottságok és az Európai Bizottság szerepét is a VKI végrehajtásában és különösen a vizek jó állapotba hozásához szükséges tevékenységek koordinálásában a nemzetközi vízgyűjtő kerületeken belül.

Megállapították, hogy egyes EU tagállamok és nem-tagállamok már eddig is jelentős tevékenységeket végeztek a nemzetközi egyezmények keretében a vizek állapotának javítása érdekében a nagy folyók völgyében. Az egyezmények keretében történő koordináció azonban nem terjed ki a VKI minden követelményére. Így a meglévő koordinációt fejleszteni kell akkor, ha a tagállamok az egyezmények keretében alapított Bizottságokat jelölik ki a VKI-ben előírt koordináció végrehajtására.

A VKI előírásait a gyakorlati megvalósíthatóság szempontjából vizsgálták. Listát készítettek a VKI előírásai szerint elvégzendő tevékenységekről az ezek végrehajtásáért felelős, vagy lehet, hogy felelős, vagy ahhoz esetleg hozzájáruló különböző érdekeltekről (tagállamok, nemzetközi szervezetek, a társadalom általánosságban, az érdekelt felek, az Európai Bizottság, az Európai Parlament és Tanács stb.).

4.3.1 Rajna Védelmi Egyezmény

A Rajna vízgyűjtőjén osztozó országok száma: 9

Hossza: 1320 km

Vízgyűjtő területének nagysága: 185000 km²

Ebből:

Németország: 100000 km²

Svájc, Franciaország, Hollandia: 20000 – 30000 km²

Ausztria, Luxembourg: 2500 km²

Olaszország, Lichtenstein, Belgium: nagyon kis terület

A vízgyűjtőn élő lakosok száma: 50 millió

Nemzetközi Bizottság a Rajna Szennyezés Elleni Védelmére: 1963

Egyezmény a Rajna védelmére: 1977

Új Egyezmény a Rajna Védelmére: 1999

Az Egyezmény elemzésekor 175 részfeladatra osztották a VKI előírásai alapján elvégzendő tevékenységeket és bemutatták, hogy ezek közül mely tevékenységek nem tartoznak az Egyezmény hatálya alá, és melyek esetén kell az Egyezményben résztvevő feleknek megállapodniuk a végrehajtás módjáról.

Megállapították, hogy a Rajna Egyezmény hatálya csak a Rajna folyónak és vízgyűjtőjének egy részére terjed ki és a Nemzetközi Rajna Védelmi Bizottság döntéseinek végrehajtása jogilag nem kötelező a szerződő felekre nézve.

A Nemzetközi Rajna Védelmi Bizottság a VKI szerinti koordinációt végző intézményül való kijelölését nehezítette az, hogy Ausztria, Belgium, Olaszország és Lichtenstein nem tagjai a Rajna Egyezménynek, így az Egyezmény hatálya nem terjed ki a Rajna felső, alpesi vízgyűjtő részére és a Lake Constance-ra, valamint a parti és átmeneti vizek védelmének minden részletére és azokra a felszín alatti vizekre sem, amelyek nincsenek közvetlen kapcsolatban a Rajna vizével.

Van több olyan egyéb nemzetközi egyezmény, amelyek valamilyen formában védik a VKI szerint kijelölendő Rajna Vízgyűjtő Kerület egyes részeit. Ilyenek:

- OSPAR Bizottság (Convention for the Protection of the Marine Environment of the North Atlantic),
- Északi Tengeri Titkárság - North Sea Secretariat,
- Háromoldalú Wadden See együttműködés - Trilateral Wadden Sea Cooperation,
- Sarre és Mosel Védelme Bizottság,
- Lake Constance Védelme Bizottság és
- Meuse/Maas Védelme Bizottság.

Az elemzők feltételezték, hogy minden nemzetközi testület meg fogja őrizni a szerepét a Rajnával kapcsolatos különböző ügyekben, ugyanakkor szükségesnek tartották egy olyan koordináló testület létrehozását, amely elkerülhetővé teszi a párhuzamos és esetleg egymás hatását csökkentő tevékenységeket.

Érdekes, hogy 1999-ben Németország ellenezte azt, hogy az ICPR (International Commission for the Protection of the Rhine – Rajna Védelme Nemzetközi Bizottság) lássa el a VKI végrehajtásához szükséges koordinációt és hosszú vita folyt arról, hogy milyen szerepe legyen az ICPR-nak a VKI végrehajtásában.

A Rajna-völgy „víz igazgatói” többször tanácskoztak arról, hogyan valósítsák meg a VKI végrehajtásához szükséges koordinációt (A Rajna-völgy „víz igazgatói” 1997 óta rendszeresen találkoznak vagy az Európai Közösség, vagy a Rajna együttműködés keretében).

4.4. keret

Következtetéseink:

A Rajna vízgyűjtő a VKI végrehajtása szempontjából mintaként szolgál az európai vízgyűjtők, különösen a nagy vízgyűjtők számára. A VKI végrehajtásában a Duna vízgyűjtőjén is jelentős szerepe van annak, hogy mi történik a Rajna vízgyűjtőjén. A Rajna Egyezmény elemzése már 2000-ben - a VKI hatályba lépése előtt - azt mutatta, hogy fontos szerepet tulajdonítanak a VKI-nek és végrehajtásában az Egyezménynek és az érvényesítéséhez létrehozott bizottságnak. A VKI fontosságát az azóta eltelt idő igazolta.

4.3.2 *Egyezmény az Elba Védelme Nemzetközi Bizottságról*

A folyó hossza: 1091 km

Vízgyűjtő területe: 148 268 km²

A vízgyűjtőn osztozó országok száma: 4

Németország (96932 km², 65%),

Cseh Köztársaság (51 176 km², 34%),

Ausztria (920 km², 0.6%) és

Lengyelország (240 km², 0.2%).

A vízgyűjtőn élő lakosok száma: 25 millió

Egyezmény: 1990

Állandó Titkárság: 1990-től

Szerződő felek: Európai Közösség, Németország és Cseh Köztársaság

Az elemzők megállapították, hogy a Bizottság javaslatai és döntései jogilag nem kötelezőek a szerződő felekre. Az egyezmény elemzésekor figyelembe vették azt, hogy rövid időn belül a vízgyűjtőn osztozó országok mind EU tagállamok lesznek.

Az Elba Bizottság kijelölését a VKI szerinti koordinációs szerepre nehezítette, hogy a Rajnához hasonlóan az Egyezmény hatálya nem terjed ki mindenre, amire a VKI vonatkozik. Így például Ausztria és Lengyelország nem szerződő felei az Egyezménynek és az Egyezmény nem vonatkozik a felszín alatti vizekre és a tengerparti vizekre sem.

A VKI végrehajtására az Elba vízgyűjtő területben a négy ország Nemzetközi VKI Koordinációs Csoportot hozott létre és egy VKI Munkacsoportot a Koordinációs Csoport tevékenységének a támogatására. Elhatározták, hogy tevékenységükben felhasználják a kétoldalú határvízi egyezmények keretében működő szervezeti egységeket.

A VKI végrehajtásához szükséges tevékenységeket a Rajnához hasonlóan 175 részfeladatra osztva hasonlították össze az Egyezmény keretében végzett tevékenységekkel.

4.5. keret

Következtetéseink:

Az elemzők már 2000-ben, a VKI hatálybalépése előtt felhívták a figyelmet a határvízi kétoldalú egyezmények kereteinek fontos szerepére a VKI végrehajtásában. A VKI 175 részfeladatra bontott ellenőrző listája (kérdőíve) jó alap lehet annak elemzésére, hogy milyen módosításokat kell elvégezni a határvízi egyezményekben ahhoz, hogy hatékony eszközei lehessenek a VKI végrehajtásának.

4.3.3 Duna Védelme Egyezmény

Folyó hossza: 2857 km

Vízgyűjtő területe: 817000 km²

Vízgyűjtőn élő lakosság száma: 81 millió

Vízgyűjtőn osztozó országok száma: 18

A vízgyűjtő terület 99%-án 13 ország osztozik

Egyezmény aláírása: 1994

Egyezmény hatályba lépése: 1998

ICPDR (International Commission for the Protection of the Danube River) megalakulása: 1998

Érdekes jogi problémát vetnek fel az elemzők. A VKI a terület nagyságtól függetlenül előírja a koordinációt és a közös vízgyűjtő gazdálkodást a tagállamoknak. Így elvileg Olaszországnak, bár nagyon kis területe van a Duna vízgyűjtőjén, részt kell vennie a vízgyűjtő gazdálkodási terv kidolgozásában. Ez a kérdés több európai nemzetközi vízgyűjtőn felvetődik és a VKI rugalmas, a célkitűzéseknek megfelelő értelmezését teszi szükségessé a vizek jó állapotba helyezése érdekében. Azokat az országokat célszerű bevonni a Duna vízgyűjtő szintű tervezésbe és vízgyűjtő gazdálkodásba, amelyek közös tevékenysége szükséges a Duna vízgyűjtő szintű és súlyú problémák megoldásához.

A Duna vízgyűjtő esetében szintén nehezíti a VKI végrehajtását az Egyezmény keretein belül az, hogy az Egyezmény hatálya nem terjed ki minden országra, amely osztozik a vízgyűjtőn. Nehézséget jelent az is, hogy tagállamoknak, tagjelölteknek és egyéb országoknak is van területrésze a vízgyűjtőn. Külön gondoskodást igényel az is, hogy az Egyezmény nem foglalkozik a parti vizekkel. A Fekete tenger védelmében az ICPBS (International Commission for the Protection of the Black Sea) illetékes, amely a Bukaresti Egyezmény keretein belül (www.unep.ch/sea/main/blacksea) működik.

Fontos tény az, hogy az ICPDR már a VKI hatálybalépése előtt, 2000. novemberében elhatározta, hogy végrehajtja a VKI rendelkezéseit a Duna Vízgyűjtő Gazdálkodási Tervének készítése keretében.

Az elemzés készítői a Duna Egyezmény keretében végzett tevékenységeket a Rajna és az Elba Egyezmény esetén végzett elemzéshez hasonlóan mérték össze a VKI alapján elvégzendő 175 részfeladatnak megfelelő tevékenységekkel.

4.3.4 Odera Védelme Egyezmény

Folyó hossza: 854 km

Vízgyűjtő területe: 119 149 km²

Vízgyűjtőn osztozó országok: Cseh Köztársaság, Németország, Lengyelország

Vízgyűjtőn élők száma: 16,9 millió

Egyezmény aláírása: 1996

Hatályba lépése: 1999

Az elemzők megállapították, hogy a Bizottság javaslatai jogilag nem kötelező érvényűek. Megállapították továbbá, hogy az Odera Egyezmény hatálya az egész vízgyűjtőre kiterjed, így a Bizottság nehézségek nélkül betöltheti a vizek jó állapotba helyezéséhez szükséges tevékenységek nemzetközi koordinátorának, illetve az egész vízgyűjtőre kiterjedő vízgyűjtő gazdálkodási terv készítése koordinátorának a szerepét.

Az Egyezmény hatálya nem terjed ki a parti vizekre és a felszín alatti vizekre. Az Odera Vízugyújtó Kerülethez kijelölt parti vizek esetén a koordinációt össze kell hangolni a Helsinki Bizottsággal a HELCOM keretében. Ezt elősegítheti az, hogy Németország és Lengyelország a Helsinki Egyezményben is szerződő felek.

Az Odera Egyezmény alapján végzett tevékenységeket a másik három egyezményhez hasonlóan mérték össze a VKI-ben előírt tevékenységekkel.

4.3.5 Összefoglaló értékelés

Az elemzés célja az volt, hogy átfogó áttekintést és értékelést adjon arról a négy regionális folyó- egyezményről, amelyekben az Európai Bizottság is szerződő fél. Az elemzés során a VKI végrehajtásával kapcsolatos szempontok vizsgálata kapta a legnagyobb hangsúlyt.

Az elemzés keretében azt is vizsgálták, hogy a folyó védelmi Bizottságok milyen koordináló/végrehajtó szerepet játszhatnak a VKI-ben előírt feladatok végrehajtásában.

Összehasonlító táblázat

Az 1. Melléklet azzal a céllal foglalja össze a négy egyezménnyel kapcsolatos adatokat és információkat, hogy bemutassa a hasonlóságokat és különbségeket a VKI szemszögéből vizsgálva a következő szempontok alapján:

- A munka kezdete
- Résztvevő felek
- Földrajzi adatok
- Az Egyezmény hatásköre és célkitűzései
- Az Egyezmény szerinti szervezet
- Programok, akciótervek és stratégiák
- Fő tevékenységek
- Monitoring programok
- Intézkedések
- További nemzetközi szervezetek.

4.6. keret

Összefoglaló megállapítások:

A bemutatott elemzés 2000-ben készült, egy nyilvánosan elérhető olasz nyelvű WEB-oldalról tölthető le (www.gruppo183.org), szinte egyedüli angol nyelvű dokumentumként. A GRUPPO183 egyik fő célja jelenleg az EU Víz Keretirányelv végrehajtásának megfigyelése Olaszországban.

2001-ben már készítettünk egy értékelést a nemzetközi egyezményekről a VKI végrehajtása szempontjából. Ennek a végkövetkeztetései hasonlóak voltak, de természetesen nem olyan részletesek és megalapozottak, mint amelyeket a bemutatott elemzés alapján készítették, hiszen az elemzés készítői sokkal több információhoz hozzáfértek, az egyezmények és a VKI háttér-információit is jobban megismerhették. Igaz, hogy az elemzést négy éve készítették, azonban a megállapítások ma is érvényesek és jól alátámasztják a 2001-ben levont és az azóta eltelt időszak újabb történései és dokumentumai alapján levont következtetéseinket (Ijjas 2001).

A Víz Keretirányelv végrehajtásának előkészítése során eddig nem, vagy csak nagyon kis mértékben foglalkoztak a nemzetközi vízgyűjtő-gazdálkodás különleges sajátosságaival és módszereivel. Témafelelős tagja volt annak az EU szintű munkacsoportnak (EU WFD CIS – Water Framework Directive Common Implementation Strategy, Best Practices for River Basin Management Working Group – EU Víz Keretirányelv Közös Végrehajtási Stratégiája, Vízgyűjtő Gazdálkodás Legjobb Módszerei Munkacsoport), amely a Vízgyűjtő Kerületek Azonosítása Útmutatót készítette a VKI végrehajtásához. Javaslatára került be az útmutatóba néhány

részlet a nemzetközi vízgyűjtő kerületek – és a nagy, sok ország által megosztott nemzetközi vízgyűjtők – menedzsmentjének jellemzőiről.

Azóta több kutási-fejlesztési hálózatot is támogat az EU 5. és 6. keretprogramja, amelyek keretében a nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodás módszereit fejlesztik, illetve alakítják ki.

Témafelelős szakértő-tagként részt vett és meghívottként jelenleg is részt vesz az ICPDR RBM EG (ICPDR River Basin Management Expert Group – ICPDR Vízgyűjtő Gazdálkodási Szakértő Csoport) tevékenységében. Tapasztalatai szerint a VKI végrehajtásának előkészítése az ICPDR keretében korán elkezdődött, sok esetben megelőzve a Duna vízgyűjtő országaiban nemzeti szinten folyó előkészítést.

4.4 Az Institut für Europarecht elemzése a Rajna, az Elba, a Duna és az Odera Egyezmény és a VKI kapcsolatáról

Forrás:

Epiney, A. – A. Felder (2002): A nemzetközi vízgazdálkodási egyezmények áttekintése a Víz Keretirányelv szemszögéből" - Überprüfung internationaler wasserwirtschaftlicher Übereinkommen im Hinblick auf die Implementierung der Wasserrahmenrichtlinie; Reihe UBA-Texte Nr. 17/02, Umweltbundesamt, Berlin, May 2002

A Német Szövetségi Környezetvédelmi Hivatal (Umweltbundesamt) környezeti kutatási programjai keretében és megbízásából a Fribourg Egyetem Európai Jog Intézete (Institut für Europarecht an der Universität Fribourg) áttekintette azokat a nemzetközi vízgazdálkodási egyezményeket, amelyekben Németország is részt vesz. A kutatás elsősorban a Rajna, az Elba, a Duna és az Odera védelmét szolgáló egyezményekre terjedt ki, és annak a kérdésnek a vizsgálata volt a legfőbb célja, hogy változtatni kell-e a nemzetközi vízgazdálkodási egyezményeken azért, hogy a VKI által előírt határokon átnyúló koordinációt az egyezmények által felállított bizottságok el tudják végezni.

A VKI szerint minden egyes folyó teljes vízgyűjtőjére vízgyűjtő gazdálkodási tervet kell készíteni, amit nemzetközi vízgyűjtők esetében határokon túlnyúló koordinációval kell végezni. Lehetőség szerint arra kell törekedni, hogy a meglévő vízgyűjtő bizottságok alkalmasak legyenek a VKI előírásai szerinti nemzetközi vízgyűjtő gazdálkodási tervek koordinációjára.

A kutatási program eredményeiről "A nemzetközi vízgazdálkodási egyezmények áttekintése a Víz keretirányelv szemszögéből" (Überprüfung internationaler wasserwirtschaftlicher Übereinkommen im Hinblick auf die Implementierung der Wasserrahmenrichtlinie; Reihe UBA-Texte Nr. 17/02) című jelentésben (Epiney – Felder 2002) számoltak be.

A jelentés arra az eredményre jut, hogy a Rajna Egyezmény kivételével – amely hatáskörben területileg nem fedi le a teljes Rajna vízgyűjtő területét – az egyezményekben nincs szükség alapvető jogi változtatásokra ahhoz, hogy a VKI által megkövetelt nemzetközi koordinációs feladatokat végrehajtsák. Csak abban az esetben szükséges az egyezmények megváltoztatása, ha a bizottságok a VKI által előírt társadalom bevonási feladatokat maguk kívánják elvégezni.

A jelentés áttekintést ad a VKI vonatkozó szabályozásairól és ezeket értelmezi a nemzetközi koordináció szempontjából. Elsősorban a VKI következő követelményeit emeli ki, amelyek a vízgyűjtőterülethez való kötődésük miatt határokon túlnyúló koordinációt igényelnek:

- A vizek állapotának értékelése és megfigyelése (VKI 6., 7 I, 8. cikkek).
- A vízgyűjtő gazdálkodási tervek készítése (VKI 13. cikk) és a Bizottság felé történő, kapcsolódó jelentési kötelezettségek (VKI 15. cikk).

- A társadalom informálása és részvétele (VKI 14. cikk) és koordinációs kötelezettségek (VKI 3 IV, V cikkek).

A jelentés rendszerezetten megvizsgálja és bemutatja a legfontosabb nemzetközi vízgazdálkodási egyezményeket (beleértve a határvízi egyezményeket és a részvízgyűjtő egyezményeket), azok hatályosságát, szervezeti szerkezetét, munkamódszerét, kompetenciáját és feladatait, valamint a szerződő felek kötelezettségeit.

A lényeges szabályozások esetében a jelentés feltár néhány jogi hiányosságot, és megoldási lehetőséget kínál ezek megoldására. A jelentés arra is javaslatot ad, hogyan használhatók fel a legjobban a meglévő nemzetközi vízgazdálkodási egyezmények és nemzetközi folyó bizottságok a VKI-ból eredő, határokon átnyúló koordinációs feladatok megoldására.

A jelentés nem foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy az alapvető jogi alkalmasságuk mellett az egyezmények alapján kialakított szervezeti keretek és a bizottságok munkamódszere a VKI koordinációs követelményeinek megfelelnek-e. A jelentés eredményeit ebből a szempontból további kutatási feladatok alapjának tekintik.

4.5 A VKI figyelembe vételével kidolgozott új Maas Egyezmény

Hatálybalépésekor azt mondták az EU szakértők, hogy a Maas Egyezmény az első olyan nemzetközi vízgazdálkodási egyezmény, amely a VKI előírásait teljes mértékben figyelembe veszi, lehetővé téve a koordinációt és a közös vízgazdálkodási tervezést a Maas teljes vízgyűjtőjén, amelyen Németország, Franciaország, Belgium, Hollandia és Luxemburg osztozik. Az Egyezmény az 1994-es Maas folyóvédelmi egyezményt váltotta fel, amelyben Németország – mivel csak igen kis területtel érintett a vízgyűjtőn - még nem vett részt. Az Egyezmény megteremti a VKI végrehajtásának jogi és szervezeti kereteit a Maas vízgyűjtőn.

Az egyezmény a VKI előírásain túl, illetve a VKI-nél részletesebben foglalkozik az árvízvédelem, a balesetekből származó szennyezések elleni közös védekezés, az akcióprogramok és jelentések kidolgozásával, valamint az információcserével.

Az új Maas Egyezmény legfontosabb részeinek nyers fordítását a 2. *Melléklet* tartalmazza.

5. Az EU Közös Végrehajtási Stratégiája keretében végzett tevékenységek tapasztalatai

A VKI végrehajtásához EU szinten, a Duna vízgyűjtő szintjén és nemzeti szinten is számos útmutatót, segédletet és egyéb dokumentumot dolgoztak ki és jelenleg is több készítése van folyamatban. Ezekben nagyon sok hasznos információt lehet találni a VKI végrehajtásához, illetve a Szigetköz vízpótlásával kapcsolatos magyar álláspont alátámasztásához.

Az EU szinten készített dokumentumok az Európai Bizottságnak a VKI végrehajtásának elősegítésére létrehozott VKI CIRCA WEB oldalain található, jelentős részük szabadon letölthető, más részüket csak az erre feljogosított szakértők és államigazgatási képviselők érhetik el. Jelenleg a VKI CIRCA honlapon található dokumentumok nagy mennyiségét a következő néhány adattal jellemezhetjük:

- könyvtárak és alkönyvtárak teljes száma: 803
- összes letölthető dokumentum száma: 2991
- szabadon letölthető dokumentumok száma: 208 (56 könyvtárban és alkönyvtárban)
- dokumentumok tárolására felhasznált teljes tároló terület nagysága: 1,85 GB

Az előbbieket is azt mutatják, hogy ma már nem elég a VKI szövegét olvasni ahhoz, hogy megértsük az új európai víz- és környezet politikát, illetve a VKI által biztosított új lehetőségeket a vízgazdálkodásban és a nemzetközi vízgyűjtő-gazdálkodásban és a VKI végrehajtásának módját.

Jelenleg már a legtöbb EU tagállamnak jól kifejlesztett honlapja van a VKI végrehajtásának támogatásához és ezeken is nagymennyiségű fontos információ található, sokszor angol nyelven. Van EU tagállam, amelynek a VKI honlapján már 2004 eleje óta társadalmi vitára bocsátották a 2004 végéig elkészítendő jelentéseket a vízgyűjtők jellemzéséről, a víztestek állapotának – beleértve a legfontosabbnak, az ökológiai állapotnak – az első értékeléséről, a kockázatos víztesteknek, illetve azoknak a víztesteknek az első azonosításáról, amelyeket valószínűleg erősen módosítottá kell nyilvánítani, a gazdasági elemzésekről stb. Jó példák lehet találni arra, hogy mit és milyen módszerekkel kellene koordináltan elvégeznie Magyarországnak és Szlovákiának ennek az évnak a végéig a közös érdekű Duna-szakaszokra, illetve vízgyűjtő részekre. A magyar-szlovák konfliktus megoldásának nagy lehetőségét mulasztjuk el akkor, ha nem használjuk ki azt az előnyt, amit az jelenthet számunkra, hogy az EU kötelez bennünket ezeknek a konfliktus megoldása szempontjából kulcsfontosságú feladatoknak az elvégzésére.

5.1 A VKI végrehajtásához EU szinten készített útmutatók

A VKI végrehajtásához Közös Végrehajtási stratégiát dolgoztak ki (Common Implementation Strategy), amely keretében munkacsoportok útmutatókat dolgoztak ki a VKI különböző előírásainak végrehajtásához. A munkacsoportok tagjai a tagállamok, a tagjelölt országok (köztük Magyarország) és egyes nem-kormányzati szervezetek képviselői voltak. A munkát az EU Víz Igazgatók Értekezletének irányításával a Stratégiai Koordinációs Csoport szervezte. Az *5.1. keret* bemutatja a Közös Végrehajtási Stratégia első ütemében, az *5.2. keret* pedig a második ütemében működő munkacsoportok listáját. Az *5.3. keret* azoknak az útmutatóknak a listáját tartalmazza, amelyeket a Víz Igazgatók Értekezlete már jóváhagyott,

és amelyek az EU VKI CIRCA-INFO rendszerének a nyilvánosság számára elérhető WEB oldalairól szabadon letölthetők:
<http://forum.europa.eu.int/Public/irc/env/wfd/library>

5.1. keret

**Az EU Víz Keretirányelv Közös Végrehajtási Stratégiájának első ütemében kidolgozott útmutatókat készítő Munkacsoportok
2001-2002**

- 2.1 IMPRESS - Terhelések és hatásaik elemzése
- 2.2 HMWB - Erősen módosított víztestek
- 2.3 REFCOND - Szárazföldi felszíni vizek referencia feltételei
- 2.4 COAST - Átmeneti és parti vizek
- 2.5 INTERCALIBRATION - Interkalibráció
- 2.6 WATECO - Gazdasági elemzés
- 2.7 MONITORING - Monitoring
- 2.8 GW - Felszín alatti vizek értékelése és osztályozása
- 2.9 BPRBP - A vízgyűjtő gazdálkodás legjobb módszerei
A vízgyűjtő kerületek kijelölése
Tervezési folyamat
Társadalom bevonása
- 3.1 GIS - Közös GIS kifejlesztése
- 4.1 PRB - Módszerek kísérleti vízgyűjtőkön való tesztelése

5.2. keret

**Az EU Víz Keretirányelv Közös Végrehajtási Stratégiájának második ütemében működő munkacsoportok
2003-2005**

- 2A Ökológiai állapot (Ecological Status)
- 2B Integrált vízgyűjtő gazdálkodás (Integrated River Basin Management)
- 2C Felszín Alatti Vizek (Groundwater)
- 2D Jelentések (Reporting)

Az 5.3. keret azoknak az útmutatóknak és egyéb dokumentumoknak a listáját tartalmazza, amelyek most készülnek

5.3. keret

**Az EU VKI CIRCA INFO rendszerének nyilvános WEB oldalán publikált útmutatók
2004. április**

(az Útmutató rövid magyar címe, majd zárójelben a teljes angol cím)

WEB cím:

- 1. Gazdasági elemzések (Economics and the environment - The implementation challenge of the Water Framework Directive)
- 2. Víztestek kijelölése (Identification of Water Bodies)
- 3. Terhelések és hatásaik elemzése (Analysis of Pressures and Impacts)
- 4. Erősen módosított és mesterséges víztestek (Identification and Designation of Heavily Modified and Artificial Water Bodies)
- 5. Átmeneti és parti vizek (Transitional and Coastal Waters – Typology, Reference Conditions and Classification Systems)
- 6. Interkalibráció (Towards a guidance on establishment of the intercalibration network and the process on the intercalibration exercise)
- 7. Monitoring (Monitoring under the Water Framework Directive)
- 8. A társadalom bevonása (Public Participation in relation to the Water Framework Directive)
- 9. GIS – (Implementing the Geographical Information System Elements (GIS) of the Water Framework Directive)

10. Referencia feltételek (River and lakes – Typology, reference conditions and classification systems)
11. Tervezési folyamat (Planning process)

5.4. keret

**További készülő útmutatók, jelentések, dokumentumok
2004. április**

Classification of ecology

Overall Approach to the Classification of Ecological Status and Ecological Potential - This final version was agreed on the meeting of the Water Directors on 24/25 November 2003 in Rome.
27 November 2003

Seminar series - WWF szemináriumsorozat

Elements of Good Practice in Integrated River Basin Management
A Practical Resource for implementing the EU Water Framework Directive
Key issues, lessons learned and 'good practice' examples from the WWF/EC 'Water Seminar Series' 2000/2001
October 2001
state: public

Role of Wetlands in the WFD

Horizontal Guidance Document on the Role of Wetlands in the Water Framework Directive
17 December 2003

Technical report n° 1

The EU Water Framework Directive: statistical aspects of the identification of groundwater pollution trends, and aggregation of monitoring results
korábban következőként szerepelt: Statistical groundwater
Statistical aspects of the identification of groundwater pollution trends, and aggregation of monitoring results (WFD-GW) - Project info

5.2 A VKI végrehajtásához a Duna vízgyűjtő szintjén készített dokumentumok

Az ICPDR Vízgyűjtő Gazdálkodási Szakértő Csoportjának koordinálásával már a VKI hatálybalépése előtt megkezdődött a Duna vízgyűjtő-gazdálkodási tervének előkészítése. A munka indításának két első legfontosabb eredménye a Stratégiai Dokumentum és a Munkaprogram volt (5.5. keret).

5.5. keret

Stratégiai Dokumentum a Duna Vízgyűjtő Kerület Vízgyűjtő Gazdálkodási Tervének kidolgozásához, Duna Védelmére Szolgáló Nemzetközi Bizottság, 2002. április 17.
(Strategic Paper for the Development of a Danube River Basin District Management Plan, International Commission for the Protection of the Danube River, Draft-5, DOC-101, 17-Apr.-2002)

Munkaprogram a Duna Vízgyűjtő Gazdálkodási Tervének készítéséhez a 2001-2004 időszakban, 2001. november
(Work Plan for Producing. the Danube River Basin Management Plan, 2001-2004, ICPDR, November 2001.)

Ezeket azóta folyamatosan továbbfejlesztették és a feladat végrehajtásához több segéd-dokumentum készült. Nagy lendületet adott a munkának a GEF több éves nagy Duna

projektjének beindítása, amelynek az egyik fő célja a VKI végrehajtásának támogatása a Duna vízgyűjtőjén.

Az elvégzendő feladatok mennyiségét és a feszített időbeosztást szemlélteti a 3. és 4. *Melléklet*. A VKI végrehajtásához szükséges feladatokat a Duna vízgyűjtő szintű munkaprogram és esetenként a megoldások módszerére vonatkozó megállapodások figyelembe vételével kell végeznie Szlovákiának és nekünk is. A Duna vízgyűjtő szintű szakértőcsoport elnöke az Európai Bizottság képviselője, ami jó lehetőséget ad az ICPDR, illetve a szakértő csoport keretében történő egyeztetés elősegítésére a szlovák partnerekkel.

5.3 A VKI végrehajtásának elősegítéséhez végzett esettanulmányok

A VKI végrehajtásának elősegítéséhez kidolgozott útmutatókat kísérleti vízgyűjtőkön tesztelik. Ebben a fejezetben a tesztelésekről készített jelentésekből emelünk ki olyan fontosnak tartott tényeket, gondolatokat, megállapításokat, amelyeket a VKI-nek a szigetközi problémák megoldásában való alkalmazása szempontjából fontosnak tartunk. Kiemelünk néhány olyan információt is, amelyek magyarázzák a többi információt, illetve azokat a körülményeket, amelyekre vonatkoznak. Ennek a tanulmánynak nem célja az esettanulmányok tapasztalatainak részletes, mindenre kiterjedő elemzése.

5.3.1 *Cecina Kísérleti Vízgyűjtő*

Olaszország, 900 km²

Forrás:

Cecina Második Előrehaladási Jelentés - Cecina Pilot River Basin, 2nd Progress Report, 2004

Cecina Víztestek Jelentés - Cecina water bodies report

Cecina Kísérleti Vízgyűjtő Jelentés – A VKI 5. cikke követelményeinek tesztelése - Cecina Pilot River Basin Report – Testing WFD Article 5 requirements

A kísérleti vízgyűjtőre vonatkozóan végzett munka során a helyi hivatalok egyeztettek a minisztériumok képviselőivel. Találkoztak az érdekeltekkel és a nem-kormányzati szervezetekkel. A környezetvédelmi miniszter személyesen írta alá a keret-megállapodást a regionális és a helyi hivatalok képviselőivel a Kísérleti Vízgyűjtőről. A megállapodás a következő fő kérdésekre terjedt ki:

- Jogi keretek
- Célkitűzések
- Tevékenységek
- Feladatok
- Társadalom részvétele
- Pénzügyi feltételek

A kitűzött célok és határidők teljesítését veszélyeztető kockázati tényezők elemzése szerint a fő kockázatot a következő tényezők jelentik:

- A feladatok megoldásához szükséges szervezeti rendszer komplexitása,
- A pénzügyi feltételek biztosításának késése
- Egyéb bürokratikus tényezők
- Szükséges humán-erőforrás hiánya

5.3.2 Jukar Kísérleti Vízgyűjtő

Spanyolország, 42 989 km²

Forrás:

*Jukar Kísérleti Vízgyűjtő Előrehaladási Jelentés - Jucar Pilot River Basin Progress Report
Jucar Pilot River Basin Provisional Article 5 Report*

A tesztelés egyik fő feladat volt a Jukar Vízgyűjtő Hidrológiai Információs Rendszerének adaptálása a Víz Keretirányelv igényeihez. Munkaülést tartottak a Víz Keretirányelv aszályokra vonatkozó előírásairól és ezek következményeiről a vízgyűjtő kerületekben. Megkezdték a kapcsolatok kiépítését a folyamatba bevonandó nem-kormányzati szervezetekkel. A vízgyűjtőn 4,36 millió lakos él és 1,4 millió lakos-egyenértékű turistával kell számolni.

A vizsgálatok során foglalkoztak a VKI által igényelt környezeti- és készlet-költségek meghatározásával is.

5.3.3 Marne kísérleti vízgyűjtő

Franciaország

Vízgyűjtő terület nagysága: 12000 km²

Vízgyűjtőn élő lakosok száma: 2.8 millió

Forrás:

Kísérleti Vízgyűjtő Előrehaladási Jelentés - Marne Pilot River Basin Progress Report

A társadalom részvételéhez EU szinten kidolgozott útmutatóhoz hasonló útmutatót készítettek Franciaország számára, a francia sajátosságok figyelembe vételével. A Marne vízgyűjtőjén a társadalom bevonását három szinten és különféle módszerekkel célszerű végezni. A társadalom részvételének fő szervezete jelenleg a Víz Parlament, amelynek 40 állandó tagja és a különböző szektorok részéről 160-200 meghívottja van (ennek egyharmada a helyi hivatalok képviselője, egyharmada vízhasználó és nem-kormányzati szervezet képviselője a harmadik harmada pedig a Kormány képviselője.

5.3.4 Neisse Kísérleti Vízgyűjtő

Németország, Lengyelország, Cseh Köztársaság, 4403 km²

Forrás:

Neisse Kísérleti Vízgyűjtő előrehaladási jelentés - Neisse Pilot River Basin Progress Report

A Neisse az Odera mellékfolyója, így az Odera Védelme Nemzetközi Bizottsággal is összehangolják a Kísérleti Vízgyűjtőre vonatkozó tevékenységüket. Szakértő csoportot alakítottak (német, cseh, lengyel konzorciumot, amelyet Németország koordinál). A konzorcium össze fogja hangolni a Neisse németországi, csehországi és lengyelországi részén folyó vízgyűjtő gazdálkodást.

Csehország előbb befejezte a víztestek kijelölését, mint Németország. A célkitűzések teljesítését nehezítő fő kockázati tényezők:

- A szükséges adatok rendelkezésre állása
- A három ország közötti együttműködés hatékonysága

A Neisse vízgyűjtő területének nagysága 4403 km² (10 % Csehországban, 58 % Lengyelországban és 32 % Németországban).

Csehország 2003 januárjában fogadta el a "Víz Keretirányelv Végrehajtásának Terve a Cseh Köztársaságban" című dokumentumot. A cseh szakértők úgy gondolják, hogy a Neisse 1800-1848 közötti ökológiai állapotát lehet majd referencia feltételnek tekinteni.

A vízgyűjtőn osztozó országok különböző módszereket alkalmaztak a víztestek kijelöléséhez, ezért nem lehetett közös módszer alkalmazásával kezdeni a feladatok megoldását. Közös megoldási módszer hiányában a víztestek állapotát különböző módszerekkel, de összehasonlítható eredményekkel értékelték, szakértői becsléssel. Azokban az esetekben, amikor a víztestek állapotát különböző módon értékelték az egyes országok szakértői, háromoldalú egyeztetésen döntöttek az értékelésről. A feladat megoldásához még nem tudtak általánosan alkalmazható stratégiát kidolgozni.

5.3.5 Odense Kísérleti Vízgyűjtő

Dánia, 1046 km², 246 000 lakos

Forrás:

Odense Kísérleti Vízgyűjtő Előrehaladási Jelentés - Odense Pilot River Basin Progress Report

Dánia, Odense Kísérleti Vízgyűjtő Ideiglenes 5. cikk Jelentés Odense Pilot River Basin Provisional Article 5 Report

pursuant to the Water Framework Directive, www.OdensePRB.fyns-amt.dk

Fyns Amt (2003): Odense Pilot River Basin Provisional Article 5 Report

pursuant to the Water Framework Directive, Fyn County, 132 pp

2600 darab 100 m²-nél nagyobb területű tó van a vízgyűjtőn. A dán természetvédelmi törvény minden 100 m²-nél nagyobb tavat véd, a VKI azonban csak a 0.5 km²-nél nagyobbakat. A vízgyűjtő WEB-oldalának címe: <http://prb.fyns-amt.dk>

A különböző társadalmi érdekcsoportokat is bevonták a folyamatba (pld. Mezőgazdasági szervezetek). A kockázati tényezők között felsorolják a társadalom bevonásának költségeit, amelyek fedezete általában nem biztosított.

Az „erősen módosított víztestek” kijelöléséhez a feltételek pontosabb meghatározását tartják szükségesnek, mert sok olyan víztest van, amelyeket jelentős emberi beavatkozások alakítottak át, de amelyeken jónak tekinthető ökológiai állapot alakult ki. Jelenleg valószínűleg ideiglenes jelleggel az Odense vízgyűjtő vízfolyásrendszerének körülbelül 60 százalékát erősen módosítottoknak fogják nyilvánítani, de ez a továbbiakban változhat majd.

Különleges dolog az, hogy minden 100 m²-nél nagyobb tavat diszkrét víztestnek tekintenek. Ennek az oka az, hogy a kis tavak a macroinvertebrates több egyedét tartalmazzák, mint a nagy tavak és vízfolyások együttvéve. Természetesen lehetetlen és értelmetlen is lenne mind a 2600 kis tavat külön vizsgálni. A kis tavakat típusonként csoportokba fogják sorolni és véletlenszerűen kiválasztott kis tavak állapotát fogják megfigyelni. Ennek a pontos módszerét még nem dolgozták ki.

A kis tavak védelmét nagyon fontosnak tartják, mert van a vízgyűjtőnek olyan része, ahol a kis tavak száma az elmúlt száz évben 76 százalékkal csökkent. Más területeken azonban bányászat vagy a vízfolyásokon épített műtárgyak duzzasztása miatt sok új tó keletkezett, amelyeken értékes élővilág alakult ki. Az 5 hektárnál nagyobb területű tavaknak a legnagyobb része természetes eredetű.

A vízfolyásoknak a malmoknál történt elrekesztésével létrejött malomtavakat egyelőre erősen módosított víztestnek tekintik, de fontosnak tartják annak vizsgálatát, hogy meg kell-e tartani a műtárgyakat a kultúrtörténeti értékük miatt, vagy el kell bontani őket és visszaállítani a természet közeli állapotot.

A tavak 1850-1900 közötti állapotát ítélik a legmegfelelőbbnek a referencia feltételek meghatározásához, mert azóta szinte minden tó állapotát kisebb-nagyobb mértékben megváltoztatta a nagyobb tápanyagterhelés.

Fontos megállapítása a jelentésnek, hogy az állóvizek lassan reagálnak a változásokra és így nagy valószínűséggel a tavaknak csak egy kis része esetén lehet majd elérni 2015-ig a VKI által előírt jó ökológiai állapotnak megfelelő környezeti célokat.

A referencia feltételek mennyiségi meghatározása a VKI végrehajtásának alapkérdése. A VKI végrehajtásához készült útmutatók azonban nem adnak segítséget a feltételek számszerűsítéséhez. Ezért az Előzetes 5.Cikk Jelentésben többféle módszert alkalmaztak a vizek állapotának értékeléséhez:

- szórványos történeti információ;
- tavak, vizes élőhelyek 100 évvel ezelőtti állapotáról meglévő információk;
- egyszerű és komplex modellek;
- terhelés-hatás változók összekapcsolása az ökológiai jellemzőkkel;
- az emberi tevékenységekkel kismértékben vagy nem terhelt területek vízminőségéről és ökológiai állapotáról rendelkezésre álló információk.

Úgy határoztak, hogy egyes esetekben külföldi adatokat fognak használni a referencia feltételek meghatározásához.

Az 5.Cikk Jelentésnek tartalmaznia kell az elemzését annak a kockázatnak, hogy egyes víztestek esetén nem lehet majd elérni a jó ökológiai állapotát 2015-ig. A feladat elvégzéséhez eutrofizációs modellt használtak.

Megállapították, hogy

- a Jó Ökológiai Állapot számszerűsítésének definíciója még európai és nemzeti szinten is hiányzik;
- a VKI-ben előírt Alap Elemzés (formai és tartalmi szempontból is) nagyon jó módszer a vízgyűjtő gazdálkodási tervezés előkészítéséhez, beleértve a társadalom bevonását és a lehetséges konfliktusos területekre vonatkozó tapasztalatgyűjtést is;
- egyszerűbb modelleket kell kidolgozni az ökológiai állapot és a terhelések közötti összefüggés vizsgálatához.

5.3.6 Oulujoki Kísérleti Vízgyűjtő

Finnország

Forrás:

Oulujoki Kísérleti Vízgyűjtő Előrehaladási jelentés - Oulujoki Pilot River Basin Progress Report

Az Oulujoki Kísérleti Vízgyűjtő Konzorcium egy koordinációs csoportból és kilenc munkacsoportból áll, amelyeket az EU CIS útmutatók tesztelésére hoztak létre. Az érdekeltek

számára találkozókat szerveztek a hatáskörrel rendelkező hatóságok. Az adathiány és az idő rövideje jelent kockázati tényezőt.

5.3.7 Pinios Kísérleti Vízyűjtő

Görögország

Forrás:

Pinios Kísérleti Vízyűjtő Előrehaladási Jelentés- Pinios Pilot River Basin Progress Report

WEB-cím: http://www.minenv.gr/pinios_river.html

Irányító Bizottságot hoztak létre. Kockázati tényezőknek tekintették a következőket:

- Az adatok összegyűjtése időigényes feladat
- Adathiány
- Az angol nyelvű útmutatókat sok szakember nem tudja használni.

5.3.8 Ribble Kísérleti Vízyűjtő Előrehaladási Jelentés

Egyesült Királyság, Anglia, 2125 km², 1,25 millió lakos

Forrás:

Ribble Kísérleti Vízyűjtő Előrehaladási Jelentés- Ribble Pilot River Basin Progress Report

Ribble Pilot River Basin

Public Participation and River Basin Planning – Early Experiences

Environment Agency, May 2004-07-26, pp.76

A tesztelés során 45 országos, regionális és vízyűjtő szintű érdekeltet vontak be a folyamatba. Kommunikációs tervet készítettek. Az érdekeltek hangsúlyozták, hogy „virtuális” társadalom részvételi folyamatban nem kívánnak aktívan részt venni.

A többi kísérleti vízyűjtőtől eltérően ebben az esetben csak a társadalom részvételéhez készített EU útmutatót tesztelték. 370 érdekeltnek küldtek kérdőívet a háttérinformációkról és közülük 120 címzett küldte vissza a kitöltött kérdőívet. 1001 véletlenszerűen kiválasztott háztartással léptek kapcsolatba kérdőíves felméréssel. Kiscsoportos találkozókat szerveztek, WEB-oldalakat és hírlevelet szerkesztettek. A WEB-oldalak 2003. november óta érhetőek el és az első négy hónap alatt több mint hatezer látogatójuk volt. Általánosságban a megkeresettek 14 százaléka jelezte, hogy részt kíván venni a vízyűjtő gazdálkodási tervezési folyamatban.

5.3.9 Scaldit – Scheldt Kísérleti Vízyűjtő

Belgium, Franciaország, Hollandia

WEB-cím: <http://www.scaldit.org>

Az Interreg program által támogatott projekt teljes költsége: 6,5 millió Euro.

Forrás:

Scaldit Kísérleti Vízyűjtő Előrehaladási Jelentés - Scheldt Pilot River Basin Progress Report

A jelentés megállapítja, hogy országon belül is nehéz, de különösen nehéz megtalálni a kompromisszumos megoldásokat nemzetközi szinten.

A Scheldt vízyűjtő területben nehézséget okozott a VKI előírásainak végrehajtásában a vízyűjtő nemzetközi jellege, a különbségek a partnerek között a rendelkezésre álló adatok típusa és részletessége valamint a politikai és igazgatási kultúra és azok különböző szinteken (központi, regionális, területi, helyi) történő működése tekintetében. A vizek megfigyelésének

és az eredmények értékelésének módszere is országonként változik, ami harmonizációs stratégia kidolgozását igényli. Ezért a terhelések és hatásaik elemzését részvízgyűjtőnként végezték. Az információkat először víztestenként dolgozták fel, majd részvízgyűjtőnként összegezték a nemzetközi szintű jellemzéshez és elemzéshez.

A feladatok koordinálásában az előbbieket miatt is fontos szerepe van a Nemzetközi Scheldt Bizottságnak (International Scheldt Commission). Ez azonban jelentősen komplikálja a Scheldt projekt keretében hozandó döntéseket és lelassítja a folyamatokat, de a Bizottság által biztosított politikai alapokból származó előnyöket nem szabad lebecsülni.

5.3.10 Shannon Kísérleti Vízgyűjtő

Írország

Vízgyűjtő nagysága: 18000 km²

WEB-cím: www.wfdireland.ie

Forrás:

Shannon Kísérleti Vízgyűjtő Előrehaladási Jelentés- Shannon Pilot River Basin Progress Report

A Shannon Kísérleti Vízgyűjtő Projekt mellett párhuzamosan folyik a Shannon Vízgyűjtő Kerület Projekt is. A Kísérleti Vízgyűjtő Projekt keretében az EU CIS útmutatókat tesztelik, a Vízgyűjtő Kerület Projekt keretében viszont az aktuális jelentéseket készítik.

A víztesteket országos szinten határozták meg. A vízgyűjtő kerületekben, illetve részvízgyűjtőkön a központilag lehatárolt víztestekkel foglalkoznak.

Mintapéldát mutattak be arra, hogyan lehet azonosítani azokat a felszín alatti víztesteket, amelyek esetén kockázata van annak, hogy nem lehet időben teljesíteni a VKI környezeti célkitűzéseit.

5.3.11 Suldal Kísérleti Vízgyűjtő

Suldalvassdraget

Norvégia

Forrás:

Suldal Kísérleti Vízgyűjtő Előrehaladási Jelentés - Suldal Pilot River Basin Progress Report

Találkozót szerveztek a helyi érdekeltekkel, amelyen elsősorban a vízgyűjtők jellemzésének folyamatával foglalkoztak. Nem-kormányzati szervezetek, helyi, regionális és országos intézmények és vízenergia termelő vállalkozások vettek részt a találkozón.

Egy rövid nemzeti útmutatót készítettek a vízgyűjtők jellemzéséhez. A 70 oldalas dokumentum foglalkozik a víztestek lehatárolásával, a terhelések és hatások elemzésével, az erősen módosított víztestek azonosításával és a gazdasági elemzésekkel.

A víztestek minimális mérete 0,5 km² tavak és 10 km² vízfolyások esetén. Jelentős terhelések esetén ezt is csökkentik.

Az eddigi vizsgálatok eredményei alapján feltételezhető, hogy 30000 víztestet kellene azonosítaniuk. Ezt az óriási, elvégezhetetlenül nagy adminisztrációs munkát valahogyan csökkenteniük kell.

Felhívják a figyelmet arra, hogy a víztestek meghatározása interaktív folyamat, ami azt jelenti, hogy újabb adatok esetén a víztestek száma változtatható. A víztestek állapotának értékelését nehezíti a biológiai adatok hiánya.

5.3.12 Szamos – Somes Kísérleti Vízugyűjtő

Románia, Magyarország

Forrás:

Szamos Kísérleti Vízugyűjtő Előrehaladási Jelentés – Somes Pilot River Basin Progress Report

A vizsgálatokat a román és magyar szakértők közösen végzik. Az ICPDR ajánlásait veszik figyelembe a vízfolyások kódolásánál. Romániában a gazdasági elemzésekhez szükséges adatok összegyűjtése jelent nehézséget.

5.3.13 Tevere Kísérleti Vízugyűjtő

Olaszország

WEB-cím: www.abtevere.it

Forrás:

Tevere Kísérleti Vízugyűjtő Előrehaladási Jelentés - Tevere Pilot River Basin Progress Report

Módszert javasoltak a felszínalatti víztestek azonosításához vulkánikus hidrogeológiai szerkezetek esetén. Vizsgálták a felszíni és a felszín alatti víztestek közötti kapcsolatot is.

5.4 A kísérleti vízgyűjtőkön végzett esettanulmányok tapasztalatai

Forrás:

Pilot River Basin Outcome Report, Testing of Article 5 Related Guidance Documents, WFD CIRCA, 2004

2004 júliusában elkészült az összefoglaló jelentés a VKI 5. cikkének végrehajtásához kapcsolódó, az EU Közös Végrehajtási Stratégiájának keretében kidolgozott kézikönyvek kísérleti vízgyűjtőkön történt teszteléséről. Ennek legfontosabb megállapításainak felhasználásával került sor a kísérleti vízgyűjtők tapasztalatainak e jelentés szempontjai szerinti értékelésére.

A kézikönyvekről általánosságban megállapították, hogy hasznos segítséget jelentenek az 5. cikk feladatainak megvalósításához. A kézikönyvek részletességét megfelelőnek tartották, a kevésbé részletes útmutatók túl kevés iránymutatást adtak volna, a részletesebb útmutatók túlságosan megkötötték volna a használóik kezét. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy egyes témakörökben nem szükséges az egyes speciális témakörök nemzeti szintű kidolgozása is.

Az 5. cikk végrehajtásához további kézikönyvek kidolgozására már nincsen szükség, az összefoglaló jelentésben felvetették, hogy a még hiányzó útmutatásokat inkább az emberek által jobban előnyben részesített, rövid, célirányos jelentések formájában kellene közreadni, sőt, az ajánlások között felmerült az is, hogy a további munkához a meglévő kézikönyveket is át kellene dolgozni ilyen formába.

A tesztelés pozitív tapasztalataként értékelhető, hogy a rendelkezésre álló kevés idő ellenére jól előjöttek azok a hiányosságok és problémák, amiket a továbbiakban az 5. cikk feladatainak megfelelő végrehajtásához pótolni kell.

Általánosságban a legnagyobb problémát a hiányos adatok jelentették, amelyek miatt az 5. cikk szerint elvégzett elemzések csak időlegesnek tekinthetők, ami a nemzetközi vízgyűjtőkre a nehezen összehasonlítható adatok és a koordinációs nehézségek miatt fokozottan érvényes.

A nemzetközi vízgyűjtőkön a legnagyobb technikai problémákat az alábbiak jelentették:

- nyelvi nehézségek,
- a referencia feltételek, a monitoring hálózatok különbözőségei és a nehezen összehasonlítható adatok,
- a határidők betartása és a nemzetközi koordináció.

Az összefoglaló jelentés ajánlásai szerint az 5. cikk ideiglenesnek tekinthető elemzéseit 2005 után is fejleszteni kell, mégpedig iteratív módon, a monitoring programok és az intézkedési programok kidolgozásával párhuzamosan.

A társadalom bevonásával kapcsolatban több kísérleti vízgyűjtőről is nehézségeket jeleztek. Elsősorban a VKI végrehajtásának korai fázisában, az 5. cikkben előírt feladatok végrehajtása során történő társadalom bevonás jelentett nehézségeket és okozott bizonytalanságokat, mivel ebben a fázisban még a szakértők sem tudtak sok esetben jól megalapozott válaszokat adni a felvetett kérdésekre. A tapasztalatok szerint elkerülhetetlennek látszik szakmai kérdésekben politikai döntések meghozatala is. Végül nehézségeket okozott még nemzetközi szinten az érintett és bevonandó szereplők meghatározása is.

6. A VKI előírásainak a dunai konfliktus esetén való alkalmazására felhasználható módszerek és tapasztalatok összefoglalása

A szlovák-magyar konfliktus által érintett terület fő vízhasználói a vízerőhasznosítás, a hajózás és az árvízvédelem. Ezért ebben a fejezetben részletesebben foglalkozunk a mértékadó európai szakértők véleményével arról, hogy milyenek a várható hatásai a VKI-nek ezekre a szektorokra és ismertetjük a saját elemzésünket is.

6.1 Vízerőhasznosítás és a Víz Keretirányelv

Forrás:

Haider, Hans (2003): New constraints on Hydropower (A vízienergia új feltételei), The Future of European Energy, First Magazine & World Energy Council

www.worldenergy.org/wec-geis/global/downloads/first/europe/haider.pdf

Az energiatermelés területén megkésve kezdtek el foglalkozni a VKI várható hatásaival a vízienergia termelésben. Ezen a területen az elmúlt évben áttörés történt. Erről tanúskodik a Villamosenergia Ipari Szövetség (Union of the Electricity Industry – Eurelectric) elnökének, Hans Haidernek a tanulmánya, amely felhívta a figyelmet arra, hogy az EU Víz Keretirányelve valószínűleg növelni fogja a vízi energia termelés költségeit és a vízerőtelepek üzemeltetésében új korlátozó feltételek bevezetését teszi majd szükségessé. Haider 2002 óta az EURELECTRIC elnöke és 2003 óta a World Energy Council National Committee of Austria, (Világ Energia Tanács Osztrák Nemzeti Bizottság) elnöke.

„Ezeket a költségeket – amelyeket a vízerőtelepek építésekor és finanszírozásakor még nem lehetett előre látni – nagyon nehéz megbecsülni, különösen most a VKI bevezetésének idején”- írja Haider. „Ez a vízerőtelepek üzemeltetői számára jelentős bizonytalanságot jelent az üzemeltetés tervezésében”.

„A vízerőtelepek tervezésekor – már a környezeti hatásvizsgálatok bevezetése előtt – a különböző területek – a botanika, a zoológia, a limnológia, a vízminőség, a halászat stb. széles tartományának szempontjait figyelembe vették. Ezen felül interdiszciplináris munkacsoportokat alakítottak az olyan üzemeltetési módszerek és problémák vizsgálatára, mint például a vízerőtelepek és vízerőtelep-sorozatok tározóinak hatása a hordalékmozgásra”. „A VKI a vízienergia termelés területén új jogi keretet jelent, amely az előbbieknél is nagyobb súlyt helyez a környezetvédelemre”.

„A vízienergia termelés költség-hatékonyságát jelentős mértékben rontják az Európai Unió egyes környezeti irányelvei, mint például a VKI”. „Meg kell előzni a vizek állapotának további romlását, ezért sokkal nehezebb lesz új vízerőtelepeket építeni, mint eddig, tekintettel arra, hogy ez csak egy különleges eset lehet majd, amelyről jelentést kell készíteni”.

„A VKI ellentmondásban van az Energia Termelés Megújuló Energiaforrásokból Irányelvvel”. „Ezért ésszerű megoldásokat kell kidolgozni ezen a területen a VKI végrehajtási folyamatához nemzeti és európai szinten is”- írja Haider.

6.1. keret

Következtetéseink:

Az energia szektor egyik nagyon fontos európai szakértője is úgy nyilatkozik, hogy új vízierőműveket építeni és a meglévő erőműveket üzemeltetni ma már csak a VKI előírásainak figyelembe vételével lehet. Ez azt jelenti, hogy a bőszi vízierőmű üzemeltetési szabályzatát felül kell vizsgálni, és át kell alakítani akkor, ha nem felel meg

a VKI előírásainak.

A VKI Magyarországot és Szlovákiát kötelezi arra, hogy ezt a vizsgálatot végezzék el. Ehhez azonban a VKI előírásainak megfelelően közösen meg kell állapítani azt, hogy mit jelent a Szigetköz esetében a jó ökológiai állapot, illetve abban az esetben, ha a szigetközi Duna szakaszt erősen módosítottá kell nyilvánítani, mit jelent a jó ökológiai potenciál. Az üzemeltetési szabályzatot úgy kell kialakítani, hogy ne romoljon tovább a vizek állapota, illetve 2015-ig elérhető legyen a jó ökológiai állapot vagy a jó ökológiai potenciál. A Szigetköz esetén a feladat megoldását nehezíti az, hogy a jó állapotot a vízerőmű, illetve a hozzá kapcsolódó műtárgyaknak a helyes üzemeltetésével és a Szigetközben elvégzendő műszaki beavatkozásokkal kell/lehet elérni. A VKI szerint olyan módszereket kell választani, amelyek esetén a VKI-ben előírt jó állapotot, illetve potenciált a legkisebb ráfordítással lehet elérni. Ez nem könnyű feladat és így Szlovákiával közösen jelentős erőforrásokat kell fordítani a feladat megoldására.

6.2 Hajózás és a Víz Keretirányelv

6.2.1 A hajózási, a kikötő- és mederkotrás ágazat és a VKI kapcsolatáról tartott konferencia tapasztalatai

Forrás:

Clay, N. (2003) *Navigating the EU Water Framework Directive, Seminar on the Implications of the EU Water Framework Directive, Summary of the Conference Proceedings, Brussels, October 30 2003*

A PIANC vezetésével egy munkacsoport alakult a VKI várható hatásainak elemzésére és értékelésére a hajózási-, kikötő- és mederkotrás szektorban. A hét különböző ipari csoport képviselőiből alakult munkacsoportnak az volt a véleménye, hogy a VKI fontossága miatt növelni kell a vele kapcsolatos tudatosságot és ezért egy szemináriumot szerveztek Brüsszelben. Ezen az egyébként külön működő iparágak (PIANC, ESPO, IAPH, EFIP, INE és IADC) képviselői megállapították, hogy a VKI bevezetése sok bizonytalanságot és lehetséges következményt jelent az iparágak számára. A szemináriumon 16 országból több mint 80 küldött és az Európai Bizottság Környezeti Főigazgatóságának képviselője is részt vett.

Megállapították egy felmérésből, hogy a résztvevők 58 százaléka semmit vagy nagyon keveset tudott a VKI-ről és a többiek sem sokat tudtak a végrehajtás részleteiről a saját területükön. Megállapították, hogy ennek fő oka többek között az, hogy

- „a VKI végrehajtását általában a környezeti és víz minisztériumok irányítják és csak kis mértékben vagy egyáltalán nem vonják be a közlekedési vagy közmunka minisztériumokat „ és
- a legtöbb tagállamban nem adtak semmilyen formális szerepet a VKI végrehajtásában a kikötői és hajózási hivataloknak”.

Az Európai Bizottság képviselője, Mr. Blöch, a VKI végrehajtásának egyik fő felelőse elmondta, hogy „a VKI végrehajtásának folyamatába jogilag kötelező bevonni minden érdekeltet”. Utalt arra is, hogy sokan félremagyarázzák a VKI előírásait. „Az erősen módosította nyilvánított víztestek esetén is teljesíteni kell vízvédelmi és helyreállítási célokat. Az erősen módosítottá nyilvánítás nem azt jelenti, hogy nem kell tenni semmit. Az erősen módosított víztestek esetén, ahol csak lehet, a jó ökológiai potenciált kell elérni”. A VKI nem jelent túlszabályozást, lehetővé teszi az innovációt. Bár a VKI hosszútávú tervezést tesz szükségessé, sürgette a jelenlévő iparágak képviselőit, hogy kezdjék el a konzultációt amilyen korán csak lehet.

A WWF képviselője elmondta, hogy a „hajózást integrálni kell a vízgyűjtő gazdálkodási tervekbe”. Jelezte, hogy „a VKI célkitűzéseinek teljesítése érdekében egyes hajózási

tevékenységekben korlátozásokat kell majd bevezetni”. Utalt arra, hogy a WWF „nem ellenzi a hajózást, de úgy gondolja, hogy a hajózást a VKI-vel kompatibilissé kell tenni”.

A vita eredménye néhány fontos következtetés volt:

- „Azokon a területeken, ahol a hajózás és a hajózáshoz szükséges infrastruktúra és a vízi környezet között konfliktus van, innovatív megoldásokra van szükség”;
- „A vízi- és közúti szállítás összehasonlító elemzése a hajózás hosszútávú fenntartását indokolja, de a hajózás meg kell, hogy feleljen a környezeti követelményeknek”.

Szó volt arról a konferencián, hogy választ kell keresni egy sor nyitott kérdésre:

- Hogyan kell értelmezni a VKI előírásait a fenntartó mederkotrások esetén?
- Ki határozza majd meg azt, hogy mit jelent ökológiailag megfelelőbb alternatíva?
- Ki fogja megállapítani azt, hogy valami súlyosan sérti a közérdeket?
- Hogyan fogják kezelni a VKI végrehajtása miatti késéseket és költségnövekedést?

A jelenlévő angol hajózási szakemberek jelezték, hogy az angol hajózó utakon már folynak kísérletek a víziutak növényzetének tisztítására és a mederkotrásra a VKI követelményeinek figyelembe vételével.

A résztvevők hiányolták, hogy a hajózási ágazat képviselőit nem vonták be az VKI végrehajtásához készülő útmutatók kidolgozásába.

A kerekasztal beszélgetésen fontos kérdéseket vitattak meg:

- Mit kell tenniük a kormányoknak a részvevő ágazatok érdekében?
- Mit kell tenniük az ágazatoknak, hogy felkészüljenek a VKI végrehajtására?
- Mit kell tennie a hajózás és VKI munkacsoportnak?

A vita legfontosabb megállapításai a következők voltak:

- A kormányoknak biztosítaniuk kell a hajózási-, kikötő- és mederkotrás szektorok képviselőinek (és hasonlóképpen minden gazdasági szektor képviselőinek) a részvételét a VKI végrehajtásának a folyamatában, nemcsak a vízvédelemben és az ökológiában érdekeltként.
- A témakörben hatáskörrel rendelkező hatóságoknak országon belül és nemzetközi szinten is meg kell vitatniuk a végrehajtás folyamatát a különböző szektorok területén.
- A közlekedési és közmunkaügyi minisztériumokat sürgősen be kell vonni a folyamatba.
- A hatáskörrel rendelkező hatóságoknak időben és kielégítően tájékoztatniuk kell a szektorokat a végrehajtás folyamatáról.
- Az iparágakon belül növelni kell a tájékozottságot a VKI végrehajtásának részleteiről.
- Az újonnan csatlakozott tagállamokat és a tagjelölt országokat is aktívan be kell vonni a folyamatba.

A konferencia néhány legfontosabb következtetése a következő volt:

- „A VKI végrehajtásával kapcsolatban még sok a megválaszolandó kérdés és nem világosak a végrehajtás részletei a kikötői és hajózási hivatalokban sem”.
- „Ha a képviselt szektorok meg akarják előzni a Madarak és az Élőlények irányelvek végrehajtásából származó problémákat, akkor már most részt kell venniük a vitákban.”
- „Tekintettel kell lenni arra, hogy a hajózó utakat mederkotrással tisztán kell tartani.”
- „Bizonyos különbségek vannak a Bizottság, a környezetvédők és a hajózási szektor várakozásaiban. A VKI kompromisszumos megoldást kíván, amely az érdekelték közötti kommunikációra, innovációra és gazdasági elemzésre épül, ugyanakkor kielégíti a jogi követelményeket”.
- „Figyelni kell arra, hogy a hajózás számára bizonyos engedményeket kell majd kérni és ezekre a tagállamoknak közösen kell majd pályázniuk”.
- „Jelentős a bizonytalanság a ”szennyező fizet” elv alkalmazása terén. Az okozat kapcsolat azonosításának nehézségei miatt a hajózási igazgatóságok elviselhetetlenül nagy költségekkel szembesülhetnek”.

6.2.2 A víztesteknek a hajózás és a vízenergia termelés által okozott terhelései

Forrás:

Az Erősen Módosított Víztestek Projekt Hajózási Alcsoportja Első Ülésének Emlékeztetője, Berlin, 2001. április 26.

Research Project on the Identification and Designation of Heavily Modified Water Bodies under the Water Framework Directive (Erősen Módosított Víztestek Azonosítása és Jellemzése a Víz Keretirányelv Előírásai Szerint Kutatási Projekt)

Subgroup Navigation of the HMWB Project (Erősen Módosított Víztestek Projekt Hajózási Alcsoport)

Riporter: Bettina Rechenberg, Német Szövetségi Környezeti Ügynökség (German Federal Environment Agency – Umweltbundesamt)

A VKI Közös Végrehajtási Stratégiája EU szintű Erősen Módosított Víztestek Munkacsoportnak a vizek állapotát jelentős mértékben befolyásoló beavatkozásaik miatt két külön alcsoportja alakult, amelyek közül az egyik a hajózás, a másik pedig a vízenergia termelés érdekében végzett beavatkozások hatásaival foglalkozott.

A hajózási alcsoport öt folyó egyes szakaszaira dolgozott ki esettanulmányt, amelyek a következők: Ausztria – Duna; Belgium - Dender folyó; Németország - Lahn folyó; Hollandia - Haringvliet parti terület; Anglia - Kennet folyó.

6.3 Árvízvédelem és a Víz Keretirányelv

Az elmúlt évben két fontos dokumentum született a VKI EU szintű Közös Végrehajtási Stratégiája keretében, amelyek a VKI és az árvízvédelem kapcsolatát az előbbieknél megfelelően értelmezik (6.2. és 6.3. keret).

6.2. keret

Forrás:

Carrying forward the Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive, Progress and work programme for 2003 and 2004, Draft version 3.0, 17 February 2003-04-04

A Víz Keretirányelv Közös Végrehajtási Stratégiájának Továbbfejlesztése, Fejlesztés és munkaprogram a 2003-2004 időszakra

„Az elmúlt évek európai árvízi eseményeinek hatására a Víz Igazgatók megegyeztek abban, hogy kezdeményezést dolgoznak ki az árvizek előrejelzésére és megelőzésére.”

„A Víz Igazgatók athéni ülésére Legjobb Gyakorlat dokumentumot készítenek.”

„Megegyezés született arról, hogy az árvizekkel kapcsolatos kezdeményezésekre formálisan nem vonatkozik a Közös Végrehajtási Stratégia (Common Implementation Strategy – CIS). Ennek ellenére a CIS infrastruktúráját és hálózatát felhasználják annyi együttműködés kialakítására, amennyire csak lehetséges”.

Nagyon fontos az, hogy nem szabad félreérteni a keretekben szó szerint idézett megállapításokat, amelyek talán fogalmazhattak volna pontosabban is. A keretes írások azt jelentik, hogy a VKI nem tartalmaz jogi előírásokat az árvizek megelőzésének szociális és gazdasági célkitűzéseire és az árvizek megelőzésének módszereire vonatkozóan. A EU *Víz Igazgatók Árvízi Kezdeményezése* viszont ezekkel foglalkozik. Össze kívánják gyűjteni az Európában alkalmazott legjobb módszereket az árvizek megelőzésére, ezek a módszerek azonban nem tartoznak a VKI hatálya alá. Nem tartották azonban célszerűnek az európai árvízvédelmi együttműködés érdekében új „infrastruktúrát” kialakítani, hanem a VKI végrehajtására létrehozott szervezeti kereteket használják fel erre a célra. Ez természetesen azt jelenti, hogy a VKI Közös Végrehajtási Stratégiájának megvalósításába bevont szakértők körét ki kell egészíteni az árvízvédelem szakértőivel akkor, ha a folyamatban ilyen szakértők jelenleg nem vesznek részt.

6.3. keret

Forrás:

Meeting of the Strategic Co-ordination Group for the WFD Common Implementation Strategy, Brussels, 21 February 2003, Draft Summary, 31 March 2003

„Bár a Víz Keretirányelv jogi előírásai nem vonatkoznak az árvízvédelemre, a Víz Igazgatók a Koppenhágában, 2002. november 21-22-én tartott ülésükön megegyeztek abban, hogy azt fontos problémának kell tekinteni”.

„Az árvizek problémája szerepelni fog a Stratégiai Koordinációs Csoport következő üléseinek napirendjén az információcsere biztosítása és az egyéb tevékenységekkel való összehangolás érdekében. Felkérték a vezetőket, hogy a Stratégiai Koordinációs Csoport következő, májusi ülésére készítsék elő az Árvizek Megelőzésének Legjobb Módszerei dokumentum kéziratát és annak vitáját”.

A VKI a Preambulumban utal arra, hogy olyan vízgazdálkodási tevékenységet kell végezni, amely csökkenti az árvíz- és aszálykárokat. Ezt sokan félreértik és azt hiszik, hogy a VKI az árvizek által okozott gazdasági károk csökkentésére vonatkozóan is tartalmaz előírásokat. Az előbbi keretes írásokból kiderül, hogy ilyen jogi előírások a VKI-ben nincsenek. Ezzel szemben a VKI sok olyan előírást tartalmaz, amely kötelezővé teszi az árvizek és aszályok által a vizek állapotában okozott kedvezőtlen hatások csökkentését, illetve megszüntetését.

Először a „Preambulum” (32) bekezdésében utal a VKI az árvizekre. A Preambulum 53 bekezdésben sorolja fel azokat az indokokat, amiért az Európai Parlament és Tanács 2000. október 23-án elfogadta a VKI-t, illetve annak egyes előírásait. A (32) bekezdés arról szól,

hogy egyes esetekben nem kell végrehajtani a VKI –nek a vizek jó állapotának biztosítására vonatkozó szigorú előírásait és ezek az esetek közé sorolja a kivételes árvizek esetét is.

6.4. keret

VKI Preambulum

- (32) Különleges körülmények esetén indokolt lehet az, hogy felmentést adjanak a további romlás megelőzésének vagy a jó állapot elérésének követelménye alól, ha ez előre nem látható vagy kivételes körülmények - mint például árvizek vagy aszályok - következménye, vagy olyan, a felszíni víztestek fizikai jellemzői megváltozásának, vagy a felszín alatti víztestek szintjei változásának a következménye, amelyet magasabb rendű közérdek indokolt, feltéve, hogy minden lehetséges lépést megtesznek a víztest állapotát érő kedvezőtlen hatások csökkentésére.

A (32) bekezdés azt mondja ki, hogy nem kell feltétlenül megelőzni a víztestek állapotának további romlását, illetve felmentés adható a jó állapot elérésének követelménye alól akkor, ha minden lehetséges lépést megtesznek a víztest állapotát érő kedvezőtlen hatások csökkentésére. Fontos megfigyelni azt, hogy csak a vizek állapotáról van szó (a felszíni vizek jó kémiai és jó ökológiai állapotáról és a felszín alatti vizek jó kémiai és jó mennyiségi állapotáról). A bekezdés az árvizek kedvezőtlen gazdasági hatásainak csökkentésével nem foglalkozik (erre a VKI előírásai nem is vonatkoznak, ez a VKI-nek nem célja).

A második névszerinti hivatkozás az árvizekre az 1. cikk (e) bekezdésében van. Az 1.cikk (a) – (e) bekezdései a VKI célkitűzéseit, illetve szerepét fogalmazzák meg.

A VKI keretet ad a felszíni és felszín alatti vizek védelméhez és többek között hozzájárul az árvizek hatásainak mérsékléséhez. A VKI a vizek védelméhez biztosítja a megfelelő keretet és ennek következtében az árvizeknek a vizek állapotára gyakorolt hatásainak csökkentéséhez járul hozzá. Az nem következik az (e) bekezdésből, hogy a VKI az árvizek által okozott gazdasági károkat is mérsékli. Erre vonatkozóan nincsenek is szabályozások a VKI-ben és az előbbiek alapján a VKI-nek az árvizek gazdasági hatásainak mérséklése nem is célkitűzése. Ez nem azt jelenti, hogy az árvizek által okozott gazdasági károk csökkentését az Európai Unióban nem tartják fontos feladatnak, hanem csak azt jelenti, hogy ezzel a VKI nem foglalkozik. A VKI jogszabály. Nem szabad félrevezetni a szövegét nem ismerőket azzal, hogy azt mondjuk róla, hogy olyan feladatokat is megold, amelyekre vonatkozóan nem tartalmaz előírásokat. Ez a VKI rendkívüli szerepét és fontosságát nem csökkenti.

6.5. keret

1. cikk

A cél

Ennek az irányelvnek az a célja, hogy keretet adjon a szárazföldi felszíni vizek, az átmeneti vizek, a tengerparti vizek és a felszín alatti vizek védelméhez, amely:

...

- (e) hozzájárul az *árvizek* és aszályok hatásainak mérsékléséhez,

és így hozzájárul

- a fenntartható, kiegyensúlyozott és méltányos vízhasználathoz szükséges elegendő mennyiségű, jó minőségű felszíni és felszín alatti víz biztosításához,
- ...

Az árvizeknek nagyon fontos kedvező hatásai is vannak a vizek állapotára. Az 1.cikk bevezető mondatából következik azonban az, hogy a VKI csak a kedvezőtlen hatások mérsékléséhez járul hozzá. Fontos tény az, hogy az 1. cikk megfogalmazása szerint az árvizekről, mint természeti jelenségekről és nem pedig az ember árvíz mentesítési, illetve árvízvédelmi tevékenységének hatásairól van szó. Igaz, hogy a VKI-ről kétségkívül megállapítható az, hogy az ember árvíz mentesítési és árvízvédelmi tevékenységeinek a vizek és a vízi környezet élővilágára gyakorolt kedvezőtlen hatásait is csökkenti.

A harmadik névszerinti hivatkozás a 4. cikk 3.paragrafusának (a) (iv) bekezdésében található. A 3. paragrafus kimondja, hogy egy víztest mesterségessé vagy jelentősen (erősen) módosítottá nyilvánítható.

Ha egy víztest mesterségessé vagy jelentősen módosítottá nyilvánítható, akkor kevésbé szigorú környezeti célkitűzés fogalmazható meg: nem a víztest jó ökológiai állapotát, hanem csak jó ökológiai potenciálját kell elérni, ami kevésbé költséges, realisabb és a társadalom számára fontos gazdasági és szociális célkitűzések teljesítése szempontjából elfogadhatóbb környezeti célkitűzést jelent.

Az (a) (i) bekezdés azt mondja ki, hogy mesterségessé vagy jelentősen módosítottá nyilvánítható egy víztest és ilyenkor csak a víztest jó ökológiai potenciálját kell biztosítani. Akkor lehet azonban csak egy víztestet jelentősen módosítottá, illetve mesterségessé nyilvánítani, ha a víztest hidrológiai és hidromorfológiai jellemzőinek a jó ökológiai állapot érdekében történő megváltoztatása (tehát például az árvízvédelmi művek elbontása, a hullámtér vízvezető képességét jelentősen csökkentő élőhelyek állapotának változatlanul hagyása stb.) jelentős mértékben csökkenti az árvízvédelmi rendszerek védőképességét és az árvízvédelmet nem lehet más, környezeti szempontból kedvezőbb módon megoldani.

6.6. keret

4. cikk

Környezeti célkitűzések

3. paragrafus A tagállamok egy felszíni víztestet mesterségessé vagy jelentősen módosítottá nyilváníthatnak, ha

(a) a víztestek hidrológiai és hidromorfológiai jellemzőinek a jó ökológiai állapot érdekében szükséges megváltoztatása jelentős mértékben káros hatással lehet:

(iv) a folyószabályozásra, az **árvízvédelemre**, a területi vízrendezésre

(b) *a víztest mesterséges vagy megváltoztatott jellemzői által szolgált, hasznos célkitűzések a műszaki megvalósíthatóság vagy az aránytalan költségek miatt nem érhetők el olyan más ésszerű módon, amely környezeti szempontból jelentős mértékben jobb megoldás lenne.*

A víztestek mesterségessé vagy jelentősen módosítottá nyilvánítását és annak okait külön ismertetik a 13. cikkben előírt és hatévente felülvizsgálandó vízgyűjtő gazdálkodási tervben.

Nagyon fontos a 3. fejezet (b) bekezdése, ami kimondja, hogy a víztest akkor nyilvánítható mesterségessé vagy jelentősen módosítottá, ha annak mesterséges vagy megváltoztatott jellemzői által szolgált árvízvédelmi célkitűzések a műszaki megvalósíthatóság vagy az

aránytalán költségek miatt nem érhetőek el olyan más ésszerű módszerrel, amely a vizek állapota szempontjából jelentős mértékben jobb megoldás lenne.

6.7. keret

13. cikk

A vízgyűjtő gazdálkodási tervek

4. paragrafus A vízgyűjtő gazdálkodási terv a VII. mellékletben részletezett információkat tartalmazza.

Fontos az is, hogy a mesterségessé, illetve erősen módosítottá nyilvánítás okait a vízgyűjtő gazdálkodási tervekben ismertetni kell. A mesterségessé, illetve erősen módosítottá nyilvánítást a VKI Közös Végrehajtási Stratégiája keretében az EU Vízigazgatók javaslatára létrehozott munkacsoport által készített útmutató szerint egy hosszú igazolási folyamatnak kell megelőznie, amely során az okokat alapos vizsgálatokkal kell igazolni.

A vízgyűjtő gazdálkodási tervek tartalmára vonatkozó előírásokat a VKI VII. mellékletének A/5. bekezdése tartalmazza. Ez a bekezdés visszautal a 4.cikk (Környezeti Célkitűzések) 4. és 6. paragrafusára, amelyeknek a vonatkozó részleteit már az előbbiekben ismertettük. Az A/5. bekezdése szemléletes példa a VKI gondos tanulmányozásának nehézségeire.

6.8. keret

VII. MELLÉKLET

VÍZGYŰJTŐ GAZDÁLKODÁSI TERVEK

A. A vízgyűjtő gazdálkodási tervek a következő elemeket tartalmazzák:

5. a 4. cikk szerint a felszíni vizekre, a felszín alatti vizekre és a védett területekre megállapított környezeti célkitűzések listája, különösképpen ide értve azoknak az eseteknek a meghatározását, amelyekben használták a 4. cikk (4), (5), (6) és (7) bekezdésében foglaltakat, és az e cikk által megkívánt információkat;

A negyedik névszerinti hivatkozás a 4. cikk 6. paragrafusában található. Eszerint a víztestek állapotának időszakos leromlása nem jelenti a VKI megszegését többek között akkor, ha azt szélsőséges árvizek okozzák és teljesülnek a 6. paragrafusban felsorolt feltételek.

A 4. cikk 6. paragrafusában felsorolt feltételekből az következik, hogy az árvizek által a vizek és a vízi környezet élővilágának állapotában okozott károk csökkentése, megelőzése, megszüntetése érdekében szükséges intézkedéseket meg kell tervezni és a vízgyűjtő gazdálkodási tervekben, illetve korszerűsített változataikban ismertetni kell.

6.9. keret

4. cikk

Környezeti célkitűzések

6.paragrafus A víztestek állapotának időszakos leromlása nem jelenti ennek az irányelvnek a megszegését, ha az kivételes vagy ésszerűen előre nem látható természetes ok vagy *vis major* - különösen a *szélsőséges árvizek* és a hosszú aszályos időszakok - következménye, vagy ha ésszerűen előre nem látható balesetektől következik, továbbá, ha az alábbi feltételek mindegyike teljesül:

(a) minden megvalósítható lépést megtettek az állapot további romlásának megelőzésére és azért, hogy ne veszélyeztessék ezen irányelv célkitűzéseinek a teljesítését olyan más víztestekben, melyekre az előbbi körülmények nincsenek hatással;

(b) a vízgyűjtő gazdálkodási tervben meghatározták azokat a feltételeket, amelyek esetén a körülményeket

kivételessé vagy ésszerűen előre nem láthatóvá lehet nyilvánítani, ide értve a megfelelő jellemzők megadását is;

(c) az intézkedési program tartalmazza a kivételes körülmények között teendő intézkedéseket, s ezen előírt intézkedések nem veszélyeztetik a víztest minőségének helyreállítását a körülmények rendeződését követően;

(d) évente számba veszik a kivételes vagy az ésszerűen előre nem látható körülmények hatásait, és - a 4. paragrafus (a) bekezdésben kifejtett okok alapján - minden lehetséges intézkedést megtesznek, hogy a víztest állapota a gyakorlatilag lehetséges legrövidebb időn belül visszaálljon az említett körülmények hatása előtti állapotra, és

(e) a vízgyűjtő gazdálkodási terv következő korszerűsítésébe beépítik az említett körülmények hatásainak, valamint az (a) és (d) bekezdésekkel összhangban megtett vagy megteendő intézkedéseknek az összefoglalását.

A 4.cikk 6.paragrafusának (d) bekezdése a 4.cikk 4.paragrafusának (a) bekezdésére utal. A 4.cikk 4.paragrafusa kimondja, hogy a 4.cikk 1. paragrafusában a vizek jó állapotának elérésére megállapított határidőket meg lehet hosszabbítani a víztestekkel kapcsolatos célkitűzések fokozatos elérése érdekében akkor, ha az érintett víztest állapotában nem következik be további romlás, és az összes többi előírt feltétel teljesül.

6.10. keret

4.cikk

4. paragrafus: Az 1. paragrafusban megállapított határidőket meg lehet hosszabbítani a víztestekkel kapcsolatos célkitűzések fokozatos elérése érdekében, feltéve, hogy az érintett víztest állapotában nem következik be további romlás, és az összes alábbi feltétel teljesül:

- (a) A tagállamok megállapítják, hogy a víztestek állapotának szükségesnek tartott javulása az 1. paragrafusban meghatározott határidőkre az alábbi okok legalább egyike miatt ésszerű módon nem érhető el:
- (i) a műszaki megvalósíthatóság miatt a javulás szükséges mértéke csak a határidőt meghaladó időszakokban érhető el;
 - (ii) a javulások határidőn belüli elérése aránytalanul költséges lenne;
 - (iii) a természeti viszonyok nem teszik lehetővé a víztest állapotának feljavítását az adott határidőre.

A 4. cikk 1.paragrafusa azt írja elő, hogy a VKI hatálybalépését követő 15 éven belül, tehát 2015-ig kell elérni a vizek jó állapotát (tehát a jó kémiai és jó ökológiai állapotát). Kivételt képeznek a mesterséges, illetve erősen módosítottá nyilvánított víztesteket, amelyek esetén 2015-ig a vizek jó kémiai állapotát és jó ökológiai potenciálját kell elérni.

6.11. keret

4. cikk

Környezeti célkitűzések

1.paragrafus A vízgyűjtő gazdálkodási tervekben meghatározott intézkedési programok működőképessége érdekében:

(a) a felszíni vizekre nézve

(ii) a tagállamok megvédik, javítják, és helyreállítják az összes felszíni víztestet - a mesterséges és erősen módosított víztestekre vonatkozó (iii) bekezdésben foglaltak alkalmazásától függően - azzal a céllal, hogy legkésőbb ennek az irányelvnek a hatálybalépését követő 15 éven belül elérjék a felszíni vizek jó állapotát,....

(iii) a tagállamok megvédik, és javítják az összes mesterséges és erősen módosított víztestet azért, hogy legkésőbb ennek az irányelvnek a hatálybalépését követő 15 éven belül elérjék a jó ökológiai potenciált és a felszíni víz jó kémiai állapotát,....

Az ötödik névszerinti hivatkozás a 11. cikk 3. paragrafusának utolsó, (l) bekezdésében található. Ez a bekezdés előírja azt, hogy intézkedéseket kell tervezni az árvizek által okozott jelentős szennyezések hatásainak megelőzésére és/vagy csökkentésére, az ilyen eseményeket észlelő vagy azokra figyelmeztető rendszerek létrehozására és a vízi ökoszisztémák veszélyeztetésének csökkentésére. Ezeknek az intézkedéseknek bele kell kerülniük a vízgyűjtő gazdálkodási tervekbe.

6.12. keret

11. cikk

Az intézkedési program

3. paragrafus "Alapintézkedések" a minimálisan teljesítendő követelmények, amelyek a következőket foglalják magukba:

(l) minden, a műszaki berendezésekből származó jelentős szennyezőanyag-veszteség megelőzésére, valamint a balesetszerű szennyezési események – például az árvizek – hatásainak megelőzésére és/vagy csökkentésére szolgáló intézkedés, ide értve az ilyen eseményeket észlelő vagy azokra figyelmeztető rendszereket, és minden megfelelő intézkedést, amely a nehezen előrejelezhető balesetek esetén csökkenti a vízi ökoszisztémák veszélyeztetését.

A hatodik névszerinti hivatkozás a 11.cikk 5.paragrafusában található. Ez kimondja azt, hogy abban az esetben, ha szélsőséges árvizek miatt nem lehet teljesíteni a 4. cikk alapján meghatározott környezeti célkitűzéseket, akkor a 4. cikk 6. paragrafusában (ld. előbb) foglalt feltételeknek megfelelő követelmények teljesítése esetén a tagállamoknak nem feltétlenül kell kiegészítő intézkedéseket hozniuk a vizek jó állapotának biztosítására.

6.13. keret

11. cikk

Az intézkedési program

5. paragrafus Ahol a megfigyelések vagy egyéb adatok azt jelzik, hogy a víztestekre vonatkozóan a 4. cikk alapján meghatározott célkitűzések valószínűleg nem érhetők el, a tagállam biztosítja, hogy

- vizsgálják meg a lehetséges sikertelenség okait,
- ahol szükséges, vizsgálják meg és vizsgálják felül a vonatkozó hozzájárulásokat és engedélyeket,
- ahol szükséges, vizsgálják felül és módosítsák a monitoring programot,
- szükség szerint hozzanak kiegészítő intézkedéseket a megállapított célkitűzések elérése érdekében, a megfelelő esetekben ide értve szigorúbb környezetminőségi szintek megállapítását, az V. mellékletben foglalt eljárás szerint.

Ha ezek az okok kivételes és ésszerűen előre nem látható természetes ok vagy *vis major* következményei, különösen olyanok, mint a **szélsőséges árvizek** és a hosszú aszályok, a tagállam megállapíthatja azt is, hogy nem szükségesek kiegészítő intézkedések, fenntartva a 4. cikk 6. paragrafusában foglaltakat.

A *hetedik névszerinti hivatkozás* a VKI II. Mellékletének 2.4 fejezetében található. A II. Melléklet a felszíni és felszín alatti vizek típusainak jellemzési módjával, a vizeket érő terheléseknek és ezeknek a vizek állapotára gyakorolt hatásainak a meghatározásával foglalkozik. A 2.4 fejezet arra utal, hogy vannak olyan esetek, amikor a 4.cikkben (Környezeti Célkitűzések) meghatározott feltételek esetén a felszín alatti vizek szintjére vonatkozóan kevésbé szigorú környezeti célkitűzések fogalmazhatók meg és így a felszín alatti vizek szintje eltérhet az élővilág szempontjából optimálisnak tartott értékektől. A 4. cikk előírásai alapján azonban megállapítható, hogy ez csak nagyon alapos vizsgálatokkal igazolt és indokolt okok esetén történhet meg.

6.14. keret

2. Melléklet

2. FELSZÍN ALATTI VIZEK

2.4 A felszín alatti víz szintjében bekövetkező változások hatásának felülvizsgálata

A tagállamok meghatározzák azokat a felszín alatti víztesteket is, amelyekre a 4. cikk szerint alacsonyabb szintű célkitűzéseket állapítanak meg, figyelembe véve a víztest állapotának hatását

- (i) a felszíni vizekre és a kapcsolódó szárazföldi ökoszisztémákra;
- (ii) a vízrendezésre, az **árvízvédelemre** és lecsapolásra;
- (iii) az emberiség fejlődésére.

Milyen hatásokat okoznak az árvízvédelmi tevékenységek a vizek állapotára?

Az árvíz- és belvízvédelem módszerei jelentős mértékű beavatkozást jelentenek a vizek állapotába. A VKI-nek az árvízvédelemre és belvízvédelemre vonatkozó előírásait úgy kell keresni, hogy az emberi tevékenységek által a vizek állapotát jelentős mértékben befolyásoló terhelésekre (6.15. keret) és ezeknek a vizek állapotára gyakorolt hatására és a kedvezőtlen hatások megszüntetésére, illetve elfogadható mértékűre való csökkentésére vonatkozó előírásokat keressük.

6.15. keret

Forrás:

D&UK project managers (October 2000) Description of Pressures and Physical Alterations, Paper HMWB5

A "jelentős" terhelés definíciója

Különböző lehetőségek a terhelések "jelentősnek" nyilvánítására:

- a terhelés abszolút mértéke,
- a terhelés relatív mértéke,
- a terhelés hatása a víz állapota valamilyen kiválasztott jellemzőjének növekvő trendjére,
- a terhelés potenciális hatása arra, hogy a víztest állapota nem tud megfelelni a Keretirányelv alapján meghatározott környezeti célkitűzéseknek.

Általánosságban megállapítható, hogy nem szabad a VKI-t úgy olvasni, hogy keressük benne a különböző vízgazdálkodási tevékenységek szó szerinti említését (pl. öntözés, hajózás, folyószabályozás stb.), mert ezek szintén ritkán vagy egyáltalán nem fordulnak elő a szövegben, mégis a VKI nagyon sok előírása vonatkozik rájuk, mert a vizek állapotát jelentős mértékben befolyásolják (6.16.keret).

6.16. keret

Forrás:

D&UK project managers (October 2000) Description of Pressures and Physical Alterations, Paper HMWB5

Az emberi beavatkozások által előidézett legjelentősebb hidromorfológiai változások:

- vízhozamok nagyságának és dinamikájának változásai,
- felszínalatti víztestekkel való kapcsolat változásai,
- vízfolyás folytonosságának változásai,
- mélység és szélesség változásai,
- folyóágy összetételének és szerkezetének változásai és
- tengerparti zónák szerkezetének változásai.

A legnagyobb hatású beavatkozásokat előidéző tevékenységek:

- hajózás,
- árvízvédelem és tengerár elleni védelem,
- vízenergia termelés,
- mezőgazdaság,
- vízellátás és
- urbanizáció.

A legtöbb beavatkozás legnagyobb hatást okozó szerkezetei:

- gátak és zsilipek, amelyek megzavarják a folyók folytonosságát és változásokat okoznak a hidrológiai és hidraulikai rezsimben.

Az emberi tevékenységeknek a vizek állapotára gyakorolt hatásait kell vizsgálni. Az emberi tevékenységek hatásainak elemzése azt jelenti, hogy meg kell állapítani, hogy milyen emberi beavatkozások okozták a múltban, okozzák jelenleg és fogják várhatóan okozni a jövőben a felszíni és felszín alatti vizek állapotának romlását. Ezeket az emberi tevékenységeket kell megszüntetni, csökkenteni vagy szabályozni, illetve a múltbeli tevékenységek által okozott környezeti károkat kell elhárítani a vízgyűjtő gazdálkodási tervben kidolgozott intézkedési programokkal.

6.17. keret

Forrás:

D&UK project managers (October 2000) Description of Pressures and Physical Alterations, Paper HMWB5

A vízgazdálkodási tevékenységek által okozott fizikai változások

Árvízvédelem

- Árterület és vizes élőhelyek területének csökkentése (az árvízvédelmi töltésekkel).
- Vízfolyás folytonosságának megzavarása (gátak, zsilipek).
- Hordalékszállítás megzavarása (gátak, zsilipek).
- Csatornázás, hosszirányú kiegyenesítés.
- Keresztmetszet megváltoztatása.
- Partbiztosítás (kőszórás, betonburkolat stb.).
- Holtgátak és vizes élőhelyek elválasztása a vízfolyástól.

Szükség van-e arra, hogy a Keretirányelv a jelenleginél több előírást tartalmazzon az árvízvédelemre vonatkozóan?

A Keretirányelv más vízgazdálkodási tevékenységgel kapcsolatban sem tartalmaz olyan előírásokat, amelyek a szociális és gazdasági célkitűzések meghatározásának módjára, illetve a célkitűzések elérését biztosító módszerek megtervezésére vonatkozna, mert jobb, ha ezeket

az előírásokat a nemzeti sajátosságoknak és gazdasági színvonalnak megfelelően a tagállamok határozzák meg. Az árvízvédelemre vonatkozóan sincs szükség arra, hogy a Keretirányelv további előírásokat tartalmazzon.

Nem fontos az árvízvédelem fejlesztése az Európai Unióban, nincs szükség a tagállamok együttműködésére az árvízkarok megelőzése érdekében?

Az árvízvédelem fejlesztése az EU sok tagállama számára nagyon fontos, de az, hogy milyen védőképességű műveket kell kialakítani, mikorra és milyen módszerekkel, nem tartozik a Keretirányelv hatálya alá, a Keretirányelv nem tartalmaz erre vonatkozó előírásokat, de nem is célszerű, hogy az árvíz témakörben központi, EU szintű szabályozások szülessenek.

Az árvízkarok megelőzésével kapcsolatos európai kezdeményezés nagyon fontos, mert akkor, ha az EU tagállamai kicserélik az árvizek megelőzésével kapcsolatos tapasztalataikat és összegyűjtik az árvizek megelőzésére alkalmazott legjobb módszereket, sokkal hatékonyabban fejleszthetik és működtethetik az árvízvédelmi rendszereiket. Az Európai Unió nem törekszik az árvizekre vonatkozó központi előírások kidolgozására, hanem csak a legjobb módszerek gyűjteményének közreadásával igyekszik segíteni az árvízvédelem általános, jelentős fejlesztését Európában.

Ezek a megállapítások nem jelentik azt, hogy a több ország által megosztott vízgyűjtőkön nem lehet szükség arra, hogy az országok közös árvízvédelmi terveket készítsenek, azaz megállapodjanak az árvízvédelem célkitűzéseiben és a célkitűzések elérésének módszereiben.

A Rajna vízgyűjtő országainak 1999-ben és a Maas vízgyűjtő országainak 2000-ben kötött új vízvédelmi és vízgazdálkodási egyezménye már tartalmazza is az árvízvédelmi együttműködést, mégpedig a folyók egész vízgyűjtőterületére vonatkoztatva. A kétoldalú határvízi egyezmények eddig is tartalmazták a határvizekre vonatkozó árvízvédelmi együttműködést, azonban nem az egész vízgyűjtőre érvényes területi hatállyal. Az előbbi egyezmények újdonsága az, hogy kimondják, hogy nemcsak a vízminőség védelmet, hanem az árvízvédelmet is az egész vízgyűjtőn lejátszódó hidrológiai folyamatok és az egész vízgyűjtőn végzett emberi tevékenységek figyelembe vételével kell tervezni és végrehajtani.

Előbbiek alapján levonhatók a következő fontos következtetések:

- Az árvízvédelmi koncepció-tervezésnek a legfontosabb újdonsága az kell, hogy legyen, hogy az árvízvédelem – vagy árvíz- gazdálkodás – fejlesztését az ökológiai rendszerek jó állapotát biztosító és megőrző tevékenységek megtervezésével együtt kell megoldani, tehát alkalmazni kell az ökológiai rendszerekre épülő vízgazdálkodás elvét.
- Csak olyan árvízvédelmi koncepció-tervet szabad elfogadni, ami megfelel a Keretirányelv rendelkezéseinek. Ez azt jelenti, hogy minden tervezett tevékenységgel kapcsolatban el kell végezni azokat a vizsgálatokat, amelyeket a Keretirányelv előír.

6.18. keret

Az új árvízvédelmi koncepció érvényesítéséhez felhasználható eredményeket adó programok, projektek és dokumentumok

European Union PHARE Programme (2000): Transboundary Cooperation in Wetland Conservation and River Basin Management for the Danube River Basin (European Commission, Phare Contract 99-0078), Component 2: Floodplain Restoration and Protection in the Tisza River, Final Report, December 2000, Halcrow Water in association with Resource Analysis BV, Netherlands & Vituki Consult RT, Hungary

WWF (1995): Economic Evaluation of Danube Floodplains, WWF International Discussion Paper, March 1995

European Union PHARE Programme (2000): Water resources, flood warning and flood prevention, International cooperation for the management of the Tisza River Basin, International Cooperation in Danube River Basin management

WWF European Freshwater Programme (November 2000): Policy and Economic Analysis of Floodplain Restoration in Europe, Opportunities and Obstacles, Wise Use of Floodplains, EU LIFE-Environment Project

WWF European Freshwater Programme (2000): A review of 12 WWF river restoration projects across Europe, Wise Use of Floodplains, EU LIFE-Environment Project

WWF European Freshwater Programme (2001): Water and Wetland Index, Assessment of 16 European Countries, Phase 1 Results, April 2001

European Commission – WWF (2000): The role of wetlands in river basin management, Implementing the EU Water Framework Directive, A seminar series on water, Proceedings, November 2000

International Commission for the Protection of the Rhine (March 1998): Action Plan on Flood Defence

United Nations Economic Commission for Europe (1995): Recommendations to ECE governments on ecosystem-based water management, Protection and Sustainable Use of Waters - Recommendations to ECE Governments, Water Series No.2., ECE/CEP/10

United Nations Economic Commission for Europe (1993): Guidelines on the ecosystem approach in water management Water Series No.1., ECE/ENVWA/31

6.4 Az emberi tevékenységek Duna-völgy szintű koordinációt igénylő hatásai

A vízgyűjtő gazdálkodásnak és a vízgyűjtő gazdálkodási tervezésnek az EU Víz Keretirányelvében előírt területi egysége - a vízgyűjtő kerület - a Duna vízgyűjtő területén osztozó országok esetében az egész Duna vízgyűjtő. Magyarország egész területe a Duna vízgyűjtő területére esik, így az egész ország területén úgy kell megtervezni és végrehajtani a vízgazdálkodási tevékenységeket, hogy azok az egész Duna vízgyűjtő szempontjából elfogadhatóak és hatékonyak legyenek.

Magyarország számára nagyon fontos a Keretirányelv azért, mert előírja azt, hogy minden az emberi tevékenységekből származó jelentős hatást vizsgálni kell, és ezt nemzetközi vízgyűjtők esetén a vízgyűjtőn osztozó országoknak közösen kell megtenniük és az emberi tevékenységek kedvezőtlen hatásait közös vízgyűjtő gazdálkodási terv keretében kidolgozott intézkedési program megvalósításával kell elhárítaniuk. Természetesen nem lehet, de nem is lenne ésszerű minden vízgazdálkodási tevékenységet a Duna völgy szintjén koordinálni. Ki kell választani azokat a feladatokat, amelyek csak a Duna völgy országainak, vagy a Duna völgy több országának az együttműködésével oldhatók meg, vagy amelyek csak ezeknek az

országoknak az együttműködésével oldhatók meg hatékonyan, és ezek megoldásának kell biztosítani a nemzetközi koordinációját.

Egy adott terület (pl. víztest és a közvetlenül hozzá tartozó vízgyűjtő, részvízgyűjtő, esetleg közigazgatási egység, stb.) vizsgálata esetén az emberi tevékenységeknek a területen belül okozott hatásait vizsgáljuk, hogy a kedvezőtlen hatások által okozott károkat elhárítsuk. Sok esetben a vizsgált területet is érintő vízgazdálkodási problémák nem oldhatók meg a vizsgált területen belül, más területeken végzett tevékenységek hatásai érződnek a területen, ami sokszor nemzetközi egyeztetést is igényel. Ez megfordítva is igaz, azaz a vizsgált területen folytatott emberi tevékenységek sok esetben a területen kívül is éreztetik hatásukat.

A víztesteket érő terhelések elemzése az erősen módosított víztestek munkacsoport projektjeiben

Forrás:

Research Project on the Identification and Designation of Heavily Modified Water Bodies under the Water Framework Directive (Erősen Módosított Víztestek Azonosítása és Jellemzése a Víz Keretirányelv Előírásai Szerint Kutatási Projekt)

Irmer, Ulrich - Martin Marsden, 2001 - Description of Pressures and Physical Alterations, HMW paper 5

Rechenberg, Bettina (2001) - Assessment of the Biological Status of Heavily Modified Water Bodies, HMW paper 6

Identifying a body of water and designating it as heavily modified, HMW paper 7

Proposed timetable for the case studies project, HMW paper 9

Heavily Modified Waters in Europe, Case Study, Revised Terms of Reference, 28-11-2001

Minutes of the 1st Hydropower Subgroup Meeting, 3 April 2001, Vienna

D&UK project managers (2000): Identifying a body of water and designating it as heavily modified, HMW paper 7ver2, 07-10-2000

A Keretirányelv Közös Végrehajtási Stratégiájának keretében létrehozott nemzetközi szakértő csoportok közül az egyik legaktívabb volt az Erősen Módosított Víztestek Munkacsoport. Ez érthető is, hiszen a Keretirányelv végrehajtásának egyik legfontosabb kulcskérdésével foglalkozott, azzal, hogy *mikor lehet elfogadni azt, hogy a tagállamok egyes víztesteket mesterségesse vagy erősen módosítottá nyilvánítsanak*, ami azt jelenti, hogy ezekre vonatkozóan kevésbé szigorú környezeti célkitűzéseket fogalmazzanak meg és/vagy a célkitűzések teljesítésének határidejét is későbbi időpontban határozzák meg.

Az erősen módosított víztestekkel kapcsolatos problémák tanulmányozására a munkacsoport tevékenységének keretében 29 esettanulmányt készítettek. Az ezekről készített összefoglaló szerint az esettanulmányok közül *a legfontosabb emberi beavatkozást a víztestek állapotába a következő vízgazdálkodási tevékenységek jelentik:*

- 12 esetben a vízenergia termelés,
- 7 esetben az árvízvédelem,
- 4 esetben a mezőgazdaság,
- 3 esetben a hajózás,
- 3 esetben a vízellátás és
- 3 esetben az urbanizáció.

A vizsgált 29 vízgyűjtő közül a Keretirányelv osztályozása szerint:

- 3 kis vízgyűjtő (10-100 km²),
- 7 közepes vízgyűjtő (100-1.000 km²),
- 11 nagy vízgyűjtő (1.000-10.000 km²) és
- 6 nagyon nagy vízgyűjtő (nagyobb, mint 10.000 km²).

A munkacsoport számára Irmer és Marsden által készített tanulmány (2001) szerint Európában a legjelentősebb emberi beavatkozások típusai valamint a víztestek fizikai módosításainak típusai és nagyságrendje a következő.

Az emberi beavatkozások és a víztestek módosításának típusai

Az emberi beavatkozások által előidézett legjelentősebb hidromorfológiai változások:

- vízhozamok nagyságának és dinamikájának változásai,
- felszínalatti víztestekkel való kapcsolat változásai,
- vízfolyás folytonosságának változásai,
- mélység és szélesség változásai,
- folyóágy összetételének és szerkezetének változásai és
- tengerparti zónák szerkezetének változásai.

A legnagyobb hatású beavatkozásokat előidéző tevékenységek:

- hajózás,
- árvízvédelem és tengerár elleni védelem,
- vízenergia termelés,
- mezőgazdaság,
- vízellátás és
- urbanizáció.

A legtöbb beavatkozás legnagyobb hatást okozó szerkezetei:

- gátak és zsilipek, amelyek megzavarják a folyók folytonosságát, és változásokat okoznak a hidrológiai és hidraulikai rezsimben.

A vízgazdálkodási tevékenységek által okozott fizikai változások

A különböző vízgazdálkodási tevékenységek által a víztestekben okozott fizikai változások és egyéb hatások között a következőket sorolják fel.

Hajózás

A hajózás számára szükséges vízmélység és hajózóút szélesség biztosítása a következő terhelést és hatásokat eredményezi:

- A vízfolyás folytonosságának megzavarása (hajózsilipek, gátak, elzáró-szerkezetek).
- A hordalékszállítás megzavarása (hajózsilipek, gátak, elzáró-szerkezetek).
- Hajózóút fenntartása, kotrások.
- Folyócsatornázás, hosszirányú kiegyenesítés.
- Keresztmetszet változtatása.
- Partbiztosítás (kőszórás, betonburkolat, stb.).
- Holtágak és vizes élőhelyek elválasztása a vízfolyástól.
- Visszaduzzasztás töltésezéssel.
- Az áthaladó hajók mechanikai károkozása a vízi élővilágban.

Árvízvédelem

- Árterület és vizes élőhelyek területének csökkentése (az árvízvédelmi töltésekkel).

- Vízfolyás folytonosságának megzavarása (gátak, zsilipek).
- Hordalékszállítás megzavarása (gátak, zsilipek).
- Csatornázás, hosszirányú kiegyenesítés.
- Keresztmetszet megváltoztatása.
- Partbiztosítás (kőszórás, betonburkolat stb.).
- Holtágak és vizes élőhelyek elválasztása a vízfolyástól.

Vízenergia termelés

- Árterület és vizes élőhelyek területének csökkentése (az árvízvédelmi töltésekkel).
- Vízfolyás folytonosságának megzavarása (gátak, zsilipek).
- Hordalékszállítás megzavarása (gátak, zsilipek).
- Csatornázás, hosszirányú kiegyenesítés.
- Vízhhozam csökkentése a folyómederben (vízátvezetés más vízgyűjtőbe).
- Vízhhozam rezsim megváltoztatása (Különösen nagy és kis vízhozamok szintjének megváltoztatása).
- A turbinák által okozott mechanikai károk a vízi élővilágban.

Mezőgazdaság és erdőgazdaság

- Gátak és zsilipek öntözési célra.
- Csatornázás, hosszirányú kiegyenesítés.
- Keresztmetszet megváltoztatása.
- Holtágak és vizes élőhelyek elválasztása a vízfolyástól.
- Vízelvezetés.
- Talaj erózió.

Vizellátás

- Vízfolyás folytonosságának megzavarása (gátak).
- Hordalékszállítás megzavarása (gátak).
- Folyócsatornázás, hosszirányú kiegyenesítés.
- Partbiztosítás (kőszórás, betonburkolat stb.).
- Holtágak és vizes élőhelyek elválasztása a vízfolyástól.

Városiasodás

- Folyócsatornázás, hosszirányú kiegyenesítés.
- Keresztmetszet megváltoztatása.
- Partbiztosítás (kőszórás, betonburkolat stb.).
- Holtágak és vizes élőhelyek elválasztása a vízfolyástól.
- Visszaduzzasztás töltésezéssel.
- Árterület és vizes élőhelyek területének csökkentése (töltések).
- Vízelvezetés.

A víztestekre gyakorolt legjelentősebb fizikai hatásokat a 6.1 táblázat foglalja össze.

6.1 táblázat

Az emberi tevékenységeknek a víztestekre gyakorolt legfontosabb fizikai hatásai

	Hajózás	Árvíz- védelem	Víz- energia termelés	Mező- gazdaság, erdészet	Vízellátás	Városia- sodás
Fizikai hatások						
Keresztmetszeti változások	x	x	x	x		x
Vízfolyás folytonosságának és a hordalékszállításnak a megzavarása	x	x	x	x	x	
Folyócsatorna fenntartása, kotrás	x		x	x		
Folyócsatornázás, kiegyenesítés	x	x	x	x	x	x
Partbiztosítás, töltésezés	x	x	x		x	x
Holtágak, vizes élőhelyek leválasztása	x	x	x	x	x	x
Árterület csökkentése		x	x			
Egyéb hatások						
Kisvízhozamok			x	x	x	
Közvetlen károk a faunában és flórában	x		x			
Mesterséges vízhozam rezsim			x			
Területi víztelenítés				x		x
Talaj erózió, feltöltődés				x		

7. Javaslat a VKI előírásainak végrehajtására a Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezéséhez

A tanulmányunkban bemutatott elemzések alapján javasoljuk, hogy a Dunának a szlovák-magyar konfliktus által érintett részvízgyűjtő területére készüljön el a VKI által előírt vízgyűjtő gazdálkodási terv, illetve annak legalább a Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezésével szorosan összefüggő része.

Részletes javaslataink a következők:

- (1) A vízgyűjtő gazdálkodási tervet három lépcsőben célszerű elkészíteni:
 1. az első lépcsőben el kell végezni a VKI szerint 2004. végéig elkészítendő jelentéshez szükséges feladatokat,
 2. a második lépcsőben el kell készíteni a VKI szerint 2006 végéig üzembe állítandó monitoring rendszer tervét,
 3. a harmadik lépcsőben meg kell tervezni a Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezéséhez szükséges intézkedési programokat.
- (2) A vízgyűjtő gazdálkodási tervezést szlovák szakértőkkel közösen vagy legalább koordinált módon, a szlovák és a magyar társadalom részvételével kell elvégezni. A társadalom részvételét már a tervezés kezdetétől biztosítani kell.
- (3) Az élővilág jó állapotba helyezéséhez megtervezett intézkedési programokat sürgősen működésbe kell léptetni, hogy a vizek állapotának további romlása megakadályozható legyen.
- (4) A vízgyűjtő gazdálkodási tervet
 - a VKI előírásainak,
 - a VKI végrehajtásához EU szinten és a Duna vízgyűjtő szintjén, valamint Magyarországon és Szlovákiában kidolgozott útmutatók, munkaprogramok és egyéb dokumentumok alapján,
 - a VKI előírásainak megfelelően már elvégzett feladatok eredményeinek és
 - az útmutatók Kísérleti Vízgyűjtőkön végzett tesztelési eredményeinek felhasználásával, illetve figyelembe vételével kell elkészíteni.
- (5) A feladat elvégzésének jelentős költségigénye miatt célszerű Szlovákiával közösen EU támogatásra pályázni.

8. A tanulmányban bemutatott elemzések eredményei

8.1 Összefoglaló megállapítások

- (1) A VKI a szakértők szerint a világ legambiciózusabb vízvédelmi és vízgazdálkodási jogszabálya.
- (2) A tagállamok számára kötelező a VKI végrehajtása, így 2004. május 1. óta Szlovákia és Magyarország számára is.
- (3) A VKI-ban előírt feladatok elmulasztását az EU szankcionálja.
- (4) A VKI végrehajtása jelenleg az EGYETLEN lehetőség a Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezésére.
- (5) Az érintett területen a víztesteket jó ökológiai állapotba kell hozni és az ehhez szükséges, időben változó vízmennyiségi viszonyokat kell biztosítani.
- (6) Nem a százalékos vízmegosztás a lényeges, hanem a jó ökológiai állapotnak megfelelő vízmennyiségi állapot biztosítása.
- (7) A VKI és a végrehajtásához kidolgozott útmutatók jelentős segítséget adnak a jó ökológiai állapot meghatározásának és elérésének módjára.
- (8) A jó ökológiai állapot eléréséhez és fenntartásához szükséges vízmennyiségi állapot figyelembe vételével kell meghatározni a bösi vízerőmű működtetési szabályzatát.
- (9) A magyar-szlovák tárgyalásokon először a környezeti célkitűzésben (a VKI szerinti jó ökológiai állapot) meghatározásának és elérésének módjában kell megegyezni. Ennek minél előbb - a VKI előírásai szerint még ebben az évben - meg kell történnie.
- (10) Ha nem sikerül megegyezni, akkor az Európai Bizottsághoz lehet fordulni, ahol a VKI rendelkezése szerint 6 hónapon belül állást kell foglalniuk.
- (11) Az előbbi feladatokat a VKI előírásai szerint, a szlovák és a magyar társadalom részvételének biztosításával kell megoldani.
- (12) A társadalom részvételébe többek között bele kell érteni a környezet és természetvédők, az önkormányzatok valamint a gazdasági szektorok (hajózás, vízenergia termelés, árvízvédelem, mezőgazdaság és turizmus) képviselőinek részvételét is.

8.2 Részletes megállapítások

8.2.1 Következtetések

- (1) A Szigetköz élővilágának jó állapotba hozása érdekében az elmúlt évtizedben nagyon sok fontos, hasznos, lelkes és szakmailag értékes munka folyt Magyarországon és Szlovákiában is, de a két ország közötti konfliktus megoldására irányuló tárgyalások nem vezettek eredményre. Ennek egyik fő oka az volt, hogy nem sikerült megállapodni abban, hogy mit jelentene az érintett térségben a vizek jó ökológiai állapota és ehhez viszonyítva milyen állapotban voltak a vizek a Duna elterelése előtt, és milyen állapotban vannak jelenleg.
- (2) Az előbbi helyzeten segíthet az EU Víz Keretirányelve (VKI), amely kötelezővé teszi Magyarország és a Szlovák Köztársaság számára, hogy akadályozzák meg a vizek állapotának további romlását, és 2015-ig hozzák jó állapotba a vizeket.
- (3) A VKI előírja, hogyan kell meghatározni azt, hogy mit jelent a vizek jó állapota és azt is, hogyan kell megtervezni és végrehajtani a vizek jó állapotba helyezését.

8.2.2 Javaslatok

- (1) A Szigetköz élővilágának jó állapotba helyezéséhez végre kell hajtani a VKI rendelkezéseit.
 - Szlovákiával közösen 2004. végéig el kell készíteni a jelentést az érintett részvízgyűjtőnek a VKI szerinti jellemzéséről, a vizek állapotának első értékeléséről, az erősen módosított víztestek első kijelöléséről, a kockázatos víztestek azonosításáról és a VKI-ben előírt egyéb feladatok elvégzéséről.
 - Közösen meg kell tervezni a VKI előírásainak megfelelően 2006 végéig üzembe állítandó új monitoring rendszert.
 - Legkésőbb 2008 végéig el kell készíteni a vizek jó állapotba helyezéséhez szükséges intézkedési programok tervének kéziratát, utána társadalmi vitára kell bocsátani, és legkésőbb 2009 végéig hatályba kell léptetni.
 - Legkésőbb 2012 végéig minden a vizek jó állapotba helyezéséhez szükséges intézkedési programot működésbe kell léptetni
 - Ennél sokkal korábban, sürgősen meg kell tenni mindent annak érdekében, hogy azoknak a vizeknek az állapota, amelyek nem felelnek meg a VKI által előírt jó állapotnak, ne romoljon tovább.
- (2) Az érintett térséget célszerű Kísérleti Vízgyűjtőnek kijelölni és EU támogatásra pályázni a vízgyűjtő gazdálkodási terv elkészítéséhez. A pályázat jól indokolható azzal, hogy az esettanulmány keretében Magyarország és a Szlovák Köztársaság közösen tesztelni fogja
 - a VKI Közös Végrehajtási Stratégiájának keretében most készülõ útmutatót az intézkedési programok meghatározására és
 - a társadalom részvételének elősegítéséhez kidolgozott útmutatót nemzetközi vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési feladat megoldására.

Az esettanulmány jó példa lehet arra, hogy sürgős esetben hogyan lehet a VKI végrehajtásával jóval az előírt véghatáridők előtt megállítani a vizek állapotának további romlását és elérni a vizek állapotának jelentős javulását és a jó állapotot.

- (3) A VKI végrehajtásához fel kell használni annak a sok kutatásnak, tervezésnek és megfigyelésnek az eredményeit, amelyeket a térségben az elmúlt több mint két évtizedben végeztek. A meglévő eredményeket a VKI előírásainak és a végrehajtásához EU szinten és a Duna vízgyűjtő szintjén készített útmutatóknak és dokumentumoknak megfelelően kell elemezni, értelmezni és felhasználni.
- (4) A szlovák-magyar konfliktus megoldásának első, legfontosabb lépéseként - a VKI vonatkozó előírásainak teljesítésével - el kell érni a megegyezést arról, hogy mit jelent a térségben a vizek jó állapota és a lehetséges módszerek milyen költség-hatékony kombinációjával lehet azt elérni.
- (5) Az előbbi megegyezéssel kell megalapozni a tárgyalásokat a gazdasági és egyéb kérdésekről. Azokat a kérdéseket, amelyek nem tartoznak a VKI hatálya alá, a tárgyalások második szakaszában célszerű napirendre tűzni.
- (6) A VKI végrehajtását a VKI Közös Végrehajtási Stratégiájának munkacsoportjai és a Duna Védelme Nemzetközi Bizottság szakértő csoportjai által készített útmutatók, esettanulmányok és egyéb dokumentumok felhasználásával illetve figyelembe vételével kell végezni.
- (7) A VKI Közös Végrehajtási Stratégiájának keretében készült nagyszámú útmutató a VKI-ben előírt kulcsfeladatok megoldásához többféle módszert ajánl. Ezek közül kell kiválasztani – lehetőleg a szlovák szakértőkkel közösen - azokat a módszereket, amelyeket az érintett területen alkalmazunk.
- (8) Az EU Útmutatókban javasolt módszereket nem kötelező alkalmazni. Ha a saját adottságainknak jobban megfelelő módszereink vannak, azokat alkalmazhatjuk. Általában az EU útmutatók ajánlásait célszerű figyelembe venni azonban, mert:
 - feltételezhető, hogy az útmutatókat Európa legjobb szakértői – köztük magyar szakértők is - készítették, tartalmukat széles körben megvitatták és az utolsó kéziratokat a Víz Igazgatók értekezlete nyilvánosságra hozatalra és tesztelésre alkalmasnak tartotta;
 - az útmutatókat nagyszámú kísérleti vízgyűjtőn tesztelik és az eredmények alapján véglegesítik, ami garancia arra, hogy gyakorlatilag alkalmazható, hatékony, nemzetközileg értékelt módszereket tartalmaznak;
 - a szlovák tárgyaló partnerek (és más partnereink is) a nemzetközi tárgyalásokon könnyebben elfogadják a módszereket és az azokkal kapott eredményeket, mintha magyar módszereket alkalmaznánk.
- (9) Ma már a szakemberek legtöbbször bizonyos szinten tájékozottak a VKI-ről, de a végrehajtásával kapcsolatos részleteket nem ismerik. Ezen a helyzeten változtatni kell. A VKI végrehajtásához mindazt az ismeretet el kell sajátítani, ami az európai tudásbázisban sok ország szakértőinek nagy munkája eredményeként felhalmozódott.
- (10) A VKI végrehajtásának folyamatában figyelembe kell venni az EU Közös Mezőgazdasági Politikájának, Vidékfejlesztési Politikájának, Közlekedési és más

politikáinak a kapcsolatát a víz politikával és a VKI-vel. Ennek elősegítésére fel kell használni azt a nagyszámú dokumentumot, amelyeket a témakörben közreadtak.

- (11) A VKI végrehajtását a társadalom részvételével kell végezni. A társadalom részvétele a nem-kormányzati szervezetek, környezeti- és természetvédelmi szervezetek, a gazdasági szektorok szövetségei és a lakosság bevonását is jelentse a VKI végrehajtásának folyamatába. Keresni kell a társadalom részvételének nemzetközi lehetőségeit is.
- (12) A VKI szellemében 2006 végéig az egész Duna vízgyűjtőn - és így a szlovák-magyar konfliktus által érintett területen is – koordinált, lehetőleg egységes megfigyelő rendszert kell létrehozni. Ez egyszerűsíteni fogja a vizek állapotának a megfigyelését és értékelését.
- (13) A vizek jó állapotának számszerűsíthető formában történő értékelésének nehézségei és az ehhez szükséges monitoring rendszerek létrehozásának magas költsége miatt a vizek állapotának értékelésére a VKI-ben előírt monitoring rendszereket csak 2006 végére kell működésbe állítani, ami azt jelenti, hogy csak néhány évvel utána lesz majd megfelelő mennyiségű és minőségű információ a vizek állapotának a VKI-ben előírt értékeléséhez. Ezért a vizek állapotának első értékeléséről 2004 végéig elkészítendő jelentéshez az értékelést a jelenleg rendelkezésre álló adatok és legjobb módszerek felhasználásával kell elvégeznünk, ami esetenként még a szakértői becslést is lehetővé teszi.
- (14) Szlovákiának és Magyarországnak is módja van arra a VKI szerint, hogy a jelenleg rendelkezésre álló adatait és módszereit használja az értékeléshez. Ha a magyar és szlovák értékelés eredményei különböznek, akkor – a nemzetközi kísérleti vízgyűjtőkön szerzett tapasztalatok szerint – tárgyalásos alapon kell a két ország szakértőinek megegyezni az értékelésről. Ebbe a folyamatba a VKI előírásaira hivatkozással be lehet vonni az Európai Bizottság képviselőit, illetve az ICPDR-nak a VKI alkalmazásához kidolgozott munkaprogramja alapján az ICPDR szakértőit.
- (15) A tárgyalásos megoldáshoz fel kell használni az EU útmutatókat és a Duna vízgyűjtő szintjén készülő dokumentumokat. Nem célszerű megvárni 2006-ot vagy 2008-at ahhoz, hogy megegyezzünk a szlovák féllel abban, hogy mit lehet a tárgyi Duna-szakaszok esetén jó állapotnak tekinteni.
- (16) A VKI mértékadó értelmezései szerint a VKI előírásai 2002. december 22. óta érvényesek és ettől az időponttól kezdve kötelezik a tagállamokat a vizek további romlásának megakadályozására. Így nem is szabad megvárni az évtized végét azzal, hogy lépéseket tegyünk a tárgyi Duna-szakaszok további állapotromlásának megakadályozására.

8.2.3 Indokolás

Az érintett térség vízgyűjtő gazdálkodási tervének határidő előtt történő, sürgős elkészítését és a tervezett intézkedési programok vagy azok egy részének sürgős végrehajtását indokolják a következők:

- az érintett térségben egyes víztestek állapota a szakértők véleménye szerint fokozatosan romlik;
- a hazai nem-kormányzati környezet- és természetvédő mozgalmak szakértői a velük kapcsolatban álló nemzetközi szervezetek szakértőinek a támogatásával és a szlovák szakértők is nagyon alaposan tanulmányozzák a VKI rendelkezéseit, és az államigazgatás több EU tagállamban és Magyarországon is elmaradásban van velük szemben a VKI egyes részeinek értelmezésében és végrehajtásában;
- a hajózás, az energiatermelés és a túrizmus területén olyan európai politikák alakulnak és érvényesülnek, amelyek a szektorok fejlesztését igénylik és ezek a fejlesztések veszélyeztethetik, és tovább ronthatják a térségben a vizek állapotát, ha Magyarország nincs felkészülve arra, hogy a vonatkozó tárgyalásokon a VKI előírásainak megfelelő fejlesztési tervek és megoldások érdekében érveljen;
- a hajózás, az energiatermelés, a túrizmus, a mezőgazdaság, a vidék- és területfejlesztés vezető szövetségei és szakemberei az elmúlt években számos alkalommal és módon kinyilvánították azt a véleményüket, hogy tudják azt, hogy a VKI miatt változtatniuk kell a fejlesztési és működtetési politikáikon és technológiáikon, és ez kedvező feltételeket biztosít a szigetközi térség szempontjából kedvező kompromisszumos megoldások kiválasztásához;
- az érintett térségben a szlovák-magyar konfliktus megoldatlansága miatt egyes településeket és társadalmi csoportokat különösen kedvezőtlen hatások érnék és joggal elvárják, hogy ez a helyzet sürgősen megváltozzon;
- a VKI-t a különböző EU tagállamok, gazdasági érdekcsoportok és környezeti mozgalmak különbözőképpen – a számukra legkedvezőbb módon – kezdik, próbálják értelmezni, és csak úgy lehet elkerülni azt, hogy ez Magyarország, a magyar társadalom és a hazai vízi környezetre kedvezőtlen hatásokat eredményezzen, ha a saját legégetőbb problémáink megoldására vonatkozóan értelmezzük és végrehajtjuk a VKI előírásait, és ennek alapján keressük a kompromisszumos értelmezést és megoldásokat a különböző érdekcsoportokkal.

9. Felhasznált forrásmunkák

Carrying forward the Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive, Progress and work programme for 2003 and 2004, Draft version 3.0, 17 February 2003-04-04 (A Víz Keretirányelv Közös Végrehajtási Stratégiájának Továbbfejlesztése, Fejlesztés és munkaprogram a 2003-2004 időszakra)

Clay, N. (2003) Navigating the EU Water Framework Directive, Seminar on the Implications of the EU Water Framework Directive, Summary of the Conference Proceedings, Brussels, October 30 2003

D&UK project managers (October 2000) Description of Pressures and Physical Alterations, Paper HMWB5

D&UK project managers (2000): Identifying a body of water and designating it as heavily modified, HMW paper 7ver2, 07-10-2000

Ecosystems (2000) An analysis of Regional Conventions for the Protection of Rivers Compared to the EC Water Framework Directive, December 2000, pp 153, www.gruppo183.org

Epiney, A.–A. Felder (2002): Überprüfung internationaler wasserwirtschaftlicher Übereinkommen im Hinblick auf die Implementierung der Wasserrahmenrichtlinie (A nemzetközi vízgazdálkodási egyezmények áttekintése a Víz Keretirányelv szempontjából); Reihe UBA-Texte Nr. 17/02, Umweltbundesamt, Berlin, May 2002

European Commission – WWF (2000): The role of wetlands in river basin management, Implementing the EU Water Framework Directive, A seminar series on water, Proceedings, November 2000

European Union PHARE Programme (2000): Transboundary Cooperation in Wetland Conservation and River Basin Management for the Danube River Basin (European Commission, Phare Contract 99-0078), Component 2: Floodplain Restoration and Protection in the Tisza River, Final Report, December 2000, Halcrow Water in association with Resource Analysis BV, Netherlands & Vituki Consult RT, Hungary

European Union PHARE Programme (2000): Water resources, flood warning and flood prevention, International cooperation for the management of the Tisza River Basin, International Cooperation in Danube River Basin management

Goda László (1995): A Duna gázlói Pozsony-Mohács között, VK 1995/1

Haider, Hans (2003): New constraints on Hydropower (A vízenergia új feltételei), The Future of European Energy, First Magazine & World Energy Council
www.worldenergy.org/wec-geis/global/downloads/first/europe/haider.pdf

Heavily Modified Waters in Europe, Case Study, Revised Terms of Reference, 28-11-2001

Identifying a body of water and designating it as heavily modified, HMW paper 7

Ijjas I. (2001): Az EU Víz Keretirányelvének várható szerepe a dunai szlovák-magyar konfliktus megoldásában, Zárójelentés, Készült a Miniszterelnöki Hivatal Dunai Kormánybiztos Titkárságának megbízására a BMGE Vízépítési és Vízgazdálkodási Tanszéken, 2001 szeptember

International Commission for the Protection of the Rhine (March 1998): Action Plan on Flood Defence

Irmer, Ulrich - Martin Marsden, 2001 - Description of Pressures and Physical Alterations, HMW paper 5

Rechenberg, Bettina (2001) - Assessment of the Biological Status of Heavily Modified Water Bodies, HMW paper 6

Meeting of the Strategic Co-ordination Group for the WFD Common Implementation Strategy, Brussels, 21 February 2003, Draft Summary, 31 March 2003

Minutes of the 1st Hydropower Subgroup Meeting, 3 April 2001, Vienna

Proposed timetable for the case studies project, HMW paper 9

Rákóczi László (1993): A Duna hordalékjárása, VK 1993/2.

Research Project on the Identification and Designation of Heavily Modified Water Bodies under the Water Framework Directive (Erősen Módosított Víztestek Azonosítása és Jellemzése a Víz Keretirányelv Előírásai Szerint Kutatási Projekt)

Research Project on the Identification and Designation of Heavily Modified Water Bodies under the Water Framework Directive (Erősen Módosított Víztestek Azonosítása és Jellemzése a Víz Keretirányelv Előírásai Szerint Kutatási Projekt)

Subgroup Navigation of the HMWB Project (Erősen Módosított Víztestek Projekt Hajózási Alcsoport)

Riporter: Bettina Rechenberg, Német Szövetségi Környezeti Ügynökség (German Federal Environment Agency – Umweltbundesamt)

Az Erősen Módosított Víztestek Projekt Hajózási Alcsoportja Első Ülésének Emlékeztetője, Berlin, 2001. április 26.

RIPARIUS és RIBAMOD EU programok

S. Nilsson, S. Langaas, F. Hannerz (2004): International River Basin Districts under the EU Water Framework Directive: Identification and Planned Cooperation, European Water Management Online, European Water Association - EWA

The Upper Tisza Valley: Preparatory proposal for Ramsar site designation and an ecological background, TISCIA monograph series 1418-0448, ISBN 963 04 7645 8

United Nations Economic Commission for Europe (1995): Recommendations to ECE governments on ecosystem-based water management, Protection and Sustainable Use of Waters - Recommendations to ECE Governments, Water Series No.2., ECE/CEP/10

United Nations Economic Commission for Europe (1993): Guidelines on the ecosystem approach in water management Water Series No.1., ECE/ENVWA/31

WWF European Freshwater Programme (November 2000): Policy and Economic Analysis of Floodplain Restoration in Europe, Opportunities and Obstacles, Wise Use of Floodplains, EU LIFE-Environment Project

WWF European Freshwater Programme (2000): A review of 12 WWF river restoration projects across Europe, Wise Use of Floodplains, EU LIFE-Environment Project

WWF European Freshwater Programme (2001): Water and Wetland Index, Assessment of 16 European Countries, Phase 1 Results, April 2001

WWF (1995): Economic Evaluation of Danube Floodplains, WWF International Discussion Paper, March 1995

WWF (2004): Dams in Europe: the Water Framework Directive and beyond, WWF's Dam Initiative (Gátak Európában: A Víz Keretirányelv és ami mögötte van, a WWF Gát Kezdeményezése, www.panda.org/dams)

Forrásmunkák a kísérleti vízgyűjtők témakörhöz:

Cecina Második Előrehaladási Jelentés - Cecina Pilot River Basin, 2nd Progress Report, WFD CIRCA, 2004

Cecina Víztestek Jelentés - Cecina water bodies report, WFD CIRCA, 2004

Cecina Kísérleti Vízgyűjtő Jelentés – A VKI 5. cikke követelményeinek tesztelése - Cecina Pilot River Basin Report – Testing WFD Article 5 requirements, WFD CIRCA, 2004

Guadiana Pilot River Basin Progress Report, WFD CIRCA, 2004

Jucar Kísérleti Vízgyűjtő Előrehaladási Jelentés - Jucar Pilot River Basin Progress Report, WFD CIRCA, 2004
Jucar Pilot River Basin Provisional Article 5 Report, WFD CIRCA, 2004

Marne Kísérleti Vízgyűjtő Előrehaladási Jelentés - Marne Pilot River Basin Progress Report, WFD CIRCA, 2004

Neisse Kísérleti Vízyűjtő előrehaladási jelentés - Neisse Pilot River Basin Progress Report, WFD CIRCA, 2004

Odense Kísérleti Vízyűjtő Előrehaladási Jelentés - Odense Pilot River Basin Progress Report, WFD CIRCA, 2004

Odens Kísérleti Vízyűjtő Ideiglenes 5. cikk Jelentés - Odense Pilot River Basin Provisional Article 5 Report pursuant to the Water Framework Directive, Fyns Amt (2003): Odense Pilot River Basin Provisional Article 5 Report pursuant to the Water Framework Directive, Fyn County, 132 pp

Pinios Kísérleti Vízyűjtő Előrehaladási jelentés - Pinios Pilot River Basin Progress Report, WFD CIRCA, 2004

Ribble Kísérleti Vízyűjtő Előrehaladási Jelentés- Ribble Pilot River Basin Progress Report, WFD CIRCA, 2004
Ribble Pilot River Basin Public Participation and River Basin Planning – Early Experiences Environment Agency, May 2004-07-26, pp.76

Scaldit - Scheldt Pilot River Basin Progress Report, WFD CIRCA, 2004

Suldal Pilot River Basin Progress Report, WFD CIRCA, 2004

Szamos – Somes Pilot River Basin Progress Report, WFD CIRCA, 2004

Tevere Pilot River Basin Progress Report, WFD CIRCA, 2004

Pilot River Basin Outcome Report, Testing of Article 5 Related Guidance Documents, WFD CIRCA, 2004

Fontosabb WEB oldalak:

Német Szövetségi Környezetvédelmi Minisztérium www.bmu.de

Bukaresti Egyezmény www.unep.ch/sea/main/blacksea

EU VKI CIRCA <http://forum.europa.eu.int/Public/irc/env/wfd/library>

GRUPPO183 www.gruppo183.org

Odense Kísérleti Vízyűjtő: www.OdensePRB.fyns-amt.dk

Pinios Kísérleti Vízyűjtő: <http://www.minenv.gr/piniosriver.html>

Shannon Pilot River Basin: www.wfdireland.ie

Tevere Kísérleti Vízyűjtő: www.abtevere.it

10. Mellékletek

1. Melléklet: A nemzetközi folyó-egyezmények közötti hasonlóságok és különbségek
2. Melléklet: A Maas Egyezmény legfontosabb részei
3. Melléklet: WFD Implementation Plan for the Danube river basin (WIP)
4. Melléklet: Time line fulfilling the requirements of the WFD needed by the end of 2004

1. melléklet: A nemzetközi folyó egyezmények közötti hasonlóságok és különbségek

	Egyezmény			Odera
	Rajna	Elba	Duna	
A munka kezdete				
Első aláírás	1. egyezmény: 1963 Új egyezmény: 1999	1990	1994	1996
Az egyezmény hatályba lépése	Az új egyezmény várhatóan 2001 második felében lép hatályba.		1998	1999
Szerződő Felek				
Nemzetközi testületek	Európai Közösség	Európai Közösség	Európai Közösség	Európai Közösség
Régi EU tagállamok	Németország, Franciaország, Hollandia, Luxemburg	Németország	Németország, Ausztria	Németország
2004. május 1.-én csatlakozott EU tagállamok		Cseh Köztársaság	Cseh Köztársaság, Szlovák Köztársaság, Magyarország, Szlovénia	Cseh Köztársaság, Lengyelország
EU tagjelölt országok			Bulgária, Románia	
Nem EU tagállamok	Svájc		Horvátország, Moldávia	
További országok a Vízyűjtő Kerületben	Ausztria, Olaszország, Liechtenstein, Belgium	Ausztria, Lengyelország	Bosznia, Jugoszlávia, Ukrajna, Olaszország, Lengyelország, Svájc ¹	
Földrajzi adatok				
Lefedett terület (km ²)	100 000 ²	148 268	817 000	136 528 ³
A Vízyűjtő Kerület népessége	50 millió	25 millió	80 millió	17 millió
Lakos/km ²	500	169	98	141
Az Egyezmény hatásköre és célkitűzései				

¹ A Duna Egyezménynek nem szerződő felei azok az országok, amelyek területe a teljes vízgyűjtőn kisebb mint 2000 km²

² Az "Alpesi Rajna" a Reichenau közeli források összefolyásától a Constance íóig nem szerepel.

³ Az Odra Egyezmény nagyobb területet érint, mint amekkora az Odra vízgyűjtő (119 149 km²).

Egyezmény				
	Rajna	Elba	Duna	
	Odera			
Hatáskör	<p>Az Egyezmény érvényes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Rajnára • A Rajnával kapcsolatban lévő felszín alatti vizekre • A Rajnával kapcsolatban lévő vízi és szárazföldi ökoszisztémákra • A Rajna vízgyűjtőterületére, amennyiben az fontos a Rajna mentén az árvíz megelőzés és az árvízvédelem szempontjából 	<p>Az Egyezmény érvényes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Azokon a területeken, ahol az Egyezmény szerint az EU illetékes • A Cseh Köziársaság területére 	<p>Az Egyezmény érvényes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Duna vízgyűjtő felszíni vizeire és • felszín alatti vizeire 	<p>Az Egyezmény érvényes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az Odera és a Stettiner Haff felszíni vizeire és • az általuk víztelepített területekre
Célkitűzés	<p>Az Egyezmény törekszik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Rajna ökoszisztémája fejlődésének biztosítására • Az ivóvíztermelés biztosítására a Rajna vizéből • A hordalékminőség javítására • Az általános árvíz megelőzés és védelem biztosítására • Az Északi Tenger helyreállítására más annak a védelmére létrehozott tevékenységekkel együttműködve 	<p>Az Egyezmény törekszik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jogi keret létrehozására a Szerződő Felek közötti kooperáció erősítésére • A folyó ivóvízellátás célú hasznosítására • A víz és a hordalékok mezőgazdasági célú hasznosítására • Az ökoszisztémák természetessé tételére, amennyire csak lehetséges, a fajok egészséges változatosságával • Az Északi Tengernek az Elbán keresztül történő szennyezésének csökkentésére 	<p>Az Egyezmény törekszik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A fenntartható és pártatlan vízgazdálkodás megvalósítására • A veszélyes anyagok, vagy árvizek és jég által okozott veszély-események kontrollálására • A jelenlegi környezet és vízminőségi feltételek fenntartására és fejlesztésére 	<p>Az Egyezmény törekszik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A többoldalú együttműködés erősítésére • A szennyvezékek fenntartható csökkentésének megvalósítására • A természetes környezet védelmére • A vízkészletek fenntartható használatának biztosítására, beleértve az ivóvíztermelést és a vizek és hordalékok mezőgazdasági használatát
Szervezet	1 Bizottság (ICPR)	1 Bizottság (IKSE/MKOL)	1 Bizottság (ICPDR)	1 Bizottság (ICPOR)
Vezető testületek	1 (Koordináció)	2 (Koordináció, jogi és eljárási kérdések)	2 (Irányító Csoport, Program Menedzsment)	1 (Logalkotás & Szervezés)

		Egyezmény			
		Rajna	Elba	Duna	Odera
2. szint: Munka Csoportok	3 (Vízminőség, Ökológia, Emissziók)	6 (Akció programok, Intézkedési & Monitoring Programok, Ökológia, Baleseti Vízszennyezések & Riasztó Rendszerek, Hidrológia, Elba Monográfia)	3 (Emissziók, Baleseti Emisszió megelőzés & Riasztó Rendszer, Monitoring, Laboratórium & Információ Memendzsment)	4 (Akció Programok, Baleseti Szennyezések, Árvízvédelem, Ökológia)	
3. szint: Alcsoportok		4 (Csatorna Emissziók, Árvízvédelem, Elemzések és Minőségbiztosítás, Vízminőségi Állomások Működtetése)			
Projekt/ időszakos/csoportok	2 (Fenntartható fejlődés, Árvizek)	3 (Riasztó Modell, Hidrológiai jellemzés, Szennyezőanyagok Szállítása az Elba Folyóba)	1 (Víz Keretirányelv & Vízyűjtő Gazdálkodás)		
Programok, Akciótervek és Stratégiák (a zárójelben lévő dátumok a programok elfogadására, vagy időszakára vonatkoznak)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rajna Akcióprogram (1985-2000) 2. Árvízvédelmi Akcióterv (1998) 3. 'L'azac 2000' (1987) 4. Ökológiai Oktatási terv (1991) 5. Munkaterv (2000-2005) 6. 'Rajna 2020' Program kézirat (2001-2020) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Azonnali Elba Program (1992-1995) 2. Elba Akció Program (1996-2010) 3. Árvízvédelmi stratégia (1998) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Egyesített Akcióprogram a Duna Vízyűjtőre (Kézirat) (2001-2005) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Azonnali Program (1997-2002) 2. Azonnali Árvíz-megelőzési Program 	

Egyezmény				
	Rajna	Elba	Duna	Odera
Célok	<ul style="list-style-type: none"> A veszélyes-anyag bevitel 50%-os csökkentése (70% Hg, Ca, Pb) 1985-1995 között; Az árvizekből eredő károk 10%-os (2005) és 25%-os (2020) csökkentése 	<ul style="list-style-type: none"> A veszélyes anyag kibocsátás 30%-os csökkentése, N, AOX paraméterek (1989-1995); Az Elba ivóvíz-termelési, halászati és mezőgazdasági öntözési célú használata 2000-ig (rövid táv); A finom hordalékok mezőgazdasági használata, a természetes vízi biodiverzitás visszaállítása 2010-ig (hosszú táv) 	<ul style="list-style-type: none"> A vizek ökológiai és kémiai állapotának javítása A baleseti szennyezési események megelőzése Az árvizek hatásaimak minimalizálása 	<ul style="list-style-type: none"> A meglévő (és újonnan létrehozott) települési és ipari szennyvíztisztító telepek teljesítményének és kapacitásának növelése, az oxigén-használó anyagok kibocsátásának csökkentésére 2002-ig (nitrogén 50% - foszfor 34%)
Fő tevékenységek				
Általános vízminőség	A Rajna fiziko-kémiai, kémiai és ökológiai minőségének értékelő rendszere		A Duna Vízminőségének jellemzése és Osztályozása	
Veszélyes anyagok listája	igen ⁴	igen ⁵	igen (melléklet az egyezményhez)	
Referencia/ minőségi célok a veszélyes anyagokra	igen ⁶	igen ⁷		

⁴ A jelentős anyagok listáját utoljára 1999-ben újították fel

⁵ 27 paraméter

⁶ Hg, Ca, Cu, Zn, PB, HCH, HCB, PCB, NH

⁷ A vízzel és a hordalékkal kapcsolatos minőségi célkitűzéseket állítottak fel különböző célokból (1) ivóvízellátás, halászat és öntözés, (2) a vízi élőhelyek életfeltételei és (3) az üledékek mezőgazdasági használata

		Egyezmény			
		Rajna	Elba	Duna	Odera
Települési & ipari források	<ul style="list-style-type: none"> A pontszerű és diffúz forrásból származó szennyező anyag kibocsátások listája; BAT leírás és javaslat az emissziós határértékekre 	<ul style="list-style-type: none"> A fő pontszerű veszélyes anyag források és potenciálisan veszélyes üzemek listája Minimum szabványok létrehozása a különböző ipari szektorokból származó kibocsátásokhoz; A diffúz forrásokból és atmoszférikus lerakódásból származó szennyezések becslése A halfauna listája 	<ul style="list-style-type: none"> Emissziók listája 	<ul style="list-style-type: none"> Pontszerű források listája; Az Odera völgy diffúz forrásainak meghatározása 	
Egyedek, élőhelyek és ökoszisztéma	<p>Listák:</p> <ul style="list-style-type: none"> a fizikai jellemzőkről; a folyamatban levő / tervezett intézkedésekről az ökoszisztémák javításához; ökológiai zónák; Rajna fauna; Rajna Atlasz 				
Baleset-megelőzési és elhárító intézkedések	Felügyeleti & riasztórendszer	Figyelmeztető & riasztási terv	Baleseti szükséghelyzet és figyelmeztető rendszer	Nemzetközi jelző & riasztó rendszer	
Monitoring programok	Legfőképpen a nemzeti monitoring programokon alapul.	Éves, kb. 100 paraméter 17 állomáson	Éves, kb. 72 paraméter 95 mintavételi ponton		
Intézkedések					
Forma	Határozatok, ajánlások, javaslatok	Javaslatok, határozatok (más szervezetekkel együttműködve a szennyezések ellenőrzésében)	Határozatok, ajánlások	Határozatok, ajánlások és javaslatok	
Jogi helyzet	Nem kötelező ⁸	Nem meghatározott	A határozatok jogilag kötelezőek; az ajánlások helyzete nem meghatározott	Nem meghatározott	

⁸ Az Egyezményben közreadott rendelkezések és a Bizottság által elfogadott intézkedések jogi helyzetének kapcsolata tisztázatlan

	Egyezmény				Odera
	Rajna	Elba	Duna		
Elfogadott intézkedések (Határozatok/ajánlások)	Különféle határozatok, ajánlások és javaslatok	4 ajánlás, beleértve egy Keretajánlást az ipari bevezetések szabályozásáról	1 ajánlás (4 ajánlás kidolgozás alatt)	Nincs	
A végrehajtás és az intézkedések hatékonyságának értékelése	Jelentések a tevékenységről és a minőségi állapotról	Jelentések a tevékenységről és a minőségi állapotról	Jelentések a tevékenységről és a minőségi állapotról ⁹	Nem meghatározott ¹⁰	
További a Vízyűjtő Kerülethez kapcsolódó nemzetközi szervezetek	OSPAR, Északi Tengeri Konferencia, Háromoldalú Wadden Sea Együttműködés, Bizottság a Sarre/Saar és a Mosel védelmére, Bizottság a Constance védelmére, Bizottság a Meuse/Maas védelmére	OSPAR, Északi Tengeri Konferencia, Háromoldalú Wadden Sea Együttműködés	Bukaresti Egyezmény	HELCOM	

⁹ Az Egyezmény 1998-ban lépett hatályba, így túl korai a végrehajtás és az intézkedések hatékonyságának értékelése

¹⁰ Tisztázni kell a módszert, amellyel az Odera Bizottság által elfogadott intézkedéseket (például a Szerződő Felek meglévő joganyagának keretein belül) végrehajjták.

2. melléklet: A Maas Egyezmény legfontosabb részei:

Nemzetközi Maas Egyezmény

A

Német Szövetségi Köztársaság
Belga Királyság
Brüsszel-Főváros Régió
Flamand Régió
Wallon Régió
Francia Köztársaság
Luxemburg Nagyhercegség
Holland Királyság
Kormányainak

Nemzetközi Maas Egyezménye

Figyelembe véve a Maas folyó védelmére Charleville-Mézières-ben, 1994. április 26-án aláírt Egyezményt, valamint a vízhasználat és a vízvédelem területén a Maas nemzetközi vízgyűjtő kerületen található országok és régiók között már meglévő együttműködés megszilárdításának kívánságát,

Törekedve a Maas nemzetközi vízgyűjtő kerület vízi ökoszisztémája és vízminősége javításának és fenntartásának biztosítására, figyelembe véve a vizek jelentőségét/fontosságát, partját, partmenti területeit és a tengerparti vizeket,

Közös akarattól vezérelve, hogy az együttműködés tartós fejlődését biztosítsák, és hogy minden Szerződő Fél a Maas nemzetközi vízgyűjtő kerületen a tartós és integrált vízgazdálkodás megvalósítása érdekében a szükséges intézkedéseket megtegye, különös tekintettel annak multifunkcionális jellegére,

Törekedve a Maas nemzetközi vízgyűjtő kerület területén a koordináció biztosítására, az Európai Parlament és a Tanács a víz politika területén az európai közösségi intézkedések kereteinek meghatározásáról szóló 2000. október 23-i 2000/60/EK Irányelvében előírtak alapján,

Abból a megfontolásból, hogy az Egyezmény végrehajtása, valamint az Európai Parlament és a Tanács a víz politika területén az európai közösségi intézkedések kereteinek meghatározásáról szóló 2000. október 23-i 2000/60/EK Irányelve alapján a Maas nemzetközi vízgyűjtő kerület földrajzi alapon meghatározott határain belül az aktuális témák feldolgozása két- vagy többoldalú, esetleg országon belüli koordinációt követel meg,

Hivatkozva a Nemzetközi tavak és határokon átlépő vízfolyások védelméről és használatáról szóló 1992. március 17-én Helsinkiben aláírt Egyezményre, és az Atlanti-óceán észak-keleti tengeri környezetének védelméről szóló 1992. szeptember 22-én Párizsban aláírt Egyezményre,

Törekedve az 1998. április 8-án Namur-ban, és a 2001. november 30-án Lüttich-ben elhangzott Miniszteri Nyilatkozatok politikai célkitűzéseinek együttműködés keretein belüli megvalósítására, így többek között az aszályok és az árvizek következményeinek csökkentésére,

Azzal a céllal, hogy az árvizek elleni, valamint a balesetektől következő vízszennyezések elleni védekezés és megelőzés területén a szerződő Felek együttműködjenek,

Annak a ténynek tudatában, hogy a Maas folyó védelme és az Északi-tenger ökoszisztémájának javítása és védelme elengedhetetlen,

Annak ismeretében, hogy a Maas folyó különböző jelentős ökológiai, gazdálkodási és társadalmi-szociális jellegű funkciókat és vízhasználatokat tölt be,

Azzal a szándékkal, hogy az Egyezmény célkitűzéseinek figyelemmel kísérése az államközi és a nem állami szervezetekkel együttműködve, és a nyilvánosság bevonásával történjen, az Európai Parlament és a Tanács a víz politika területén az európai közösségi intézkedések kereteinek meghatározásáról szóló 2000. október 23-i 2000/60/EK Irányelv előírásainak megfelelően,

Meggyőződve ezen feladatok sürgősségéről és arról, hogy minden egyes Szerződő Fél felelős az Egyezmény keretein belül közösen elhatározott akciók végrehajtásáért,

az alábbi témakörökben történt a megegyezés:

1 cikk

Fogalom-meghatározások

Az Egyezményben alkalmazott fogalmak meghatározásai:

- a) "Víz Keretirányelv" az Európai Parlament és a Tanács 2000. október 23-i 2000/60/EK Irányelve az európai közösségi intézkedések kereteinek meghatározásáról a víz politika területén (az Európai Közösség hivatalos lapjának 2000. december 22-i száma, L 327/1), és ennek a mindenkor érvényben lévő szövegváltozata;
 - b) "Maas" a Maas folyót jelenti a forrástól a tengeri torkolatig, beleértve a 'Bergschen Maas'-t, az 'Amer'-t, a hollandiai 'Diep'-et és a 'Haringvliet'-et ;
 - c) "A Maas folyó vízgyűjtője" olyan területet jelent, amelyről minden felszíni lefolyás, a Maas mellékfolyóin és magán a Maas folyón keresztül az Északi-tengerbe folyik;
 - d) "A Maas folyó nemzetközi vízgyűjtő kerülete" a Víz Keretirányelv alapján, a szerződő felek által megállapított olyan szárazföldi- vagy tengeri területrészt jelent, amely a Maas folyó vízgyűjtőjét, a hozzá tartozó felszín alatti vizeket és a tengerparti vizeket is magába foglalja. Az Egyezmény egyik melléklete bemutatja a Maas folyó nemzetközi vízgyűjtő kerületének határait;
 - e) "Bizottság" a Nemzetközi Maas Bizottságot jelenti;
 - f) "A Charleville-Mézières-i Egyezmény" A Maas folyó védelmére Charleville-Mézières-ben, 1994. április 26-án aláírt Egyezményt jelenti.
- Kiegészítőleg alkalmazandók a Víz Keretirányelv fogalom-meghatározásai.

2 cikk

Az Egyezmény célja

A Szerződő Felek törekednek a tartós és integrált vízgazdálkodás megvalósítására a Maas nemzetközi vízgyűjtő kerület szintjén, különös tekintettel a vizek többfunkciós használatára.

Az együttműködés az alábbi területeken történik:

- a) a Víz Keretirányelv követelményei átültetésének megvalósítása, ennek keretén belül a környezeti célkitűzések, valamint a Maas nemzetközi vízgyűjtő kerületre vonatkozó minden intézkedési program koordinálása;
- b) a Víz Keretirányelvvvel összhangban vízgyűjtő-gazdálkodási terv készítése a Maas nemzetközi vízgyűjtő kerületre vonatkozóan;
- c) az árvizek elleni védekezéshez és a megelőzéshez szükséges intézkedések összehangolása, figyelembe véve az ökológiai, területrendezési, tájvédelmi, mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és városfejlesztési szempontokat, valamint – a megelőzési intézkedések segítségével – az árvizek és aszályok hatásainak csökkentését;
- d) a balesetek által okozott vízszennyezések elleni megelőzési- és elhárítási intézkedések koordinálása és a szükséges információk átadásának biztosítása.

3. cikk

Az együttműködés alapjai

1. A végrehajtás során az alábbi elvek érvényesülnek:

- a) Gondoskodás elve;
- b) Megelőzés elve;
- c) Elsődleges Környezetkárosító Tevékenységek Elleni Küzdelem elve;
- d) Szennyező Fizet elv,

annak alapján, ahogyan ezt az európai környezeti jog definiálja és értelmezi;

2. Annak érdekében, hogy a 2. cikkben említett célkitűzések megvalósuljanak:

- a) a Szerződő Felek megteszik a felségterületükön az Egyezmény végrehajtásához és a Bizottság által hozott határozatok, javaslatok és állásfoglalások átültetéséhez szükséges intézkedéseket, és ezekről kölcsönösen tájékoztatják egymást. A Brüsszel-Főváros régió, melynek felségterülete teljes mértékben a Maas nemzetközi vízgyűjtő kerület határain kívül esik, tudomásul veszi az intézkedéseket és biztosítja olyan jogi személyek tevékenységét, akik ellenőrzési hatásköre alá tartoznak, ezzel is elősegítve az Egyezmény 2. cikkében megfogalmazott célkitűzések megvalósítását;
- b) a Szerződő Felek védik és amennyire lehetséges javítják a vízi ökoszisztéma minőségét, adott esetben szerkezetjavító intézkedések és vízhasználati előírások formájában;
- c) a Szerződő Felek javítják az információáramlást és a véleménycserét;
- d) az érintett Szerződő Felek tájékoztatják egymást, amilyen gyorsan csak lehetséges, az olyan jellegű balesetből származó vízszennyezésekről, amelyek a vízminőséget tekintve súlyos következményekkel járhatnak;
- e) az érintett Szerződő Felek tájékoztatják egymást, amilyen gyorsan csak lehetséges, a közelgő árvizekről;
- f) a Szerződő Felek koordinálják a hordalékkezelésre vonatkozó vízpolitikájukat, és szükség esetén, amennyire lehetséges, korlátozzák a bevitelt és a tisztítatlan üledék újra bevitelét, illetve annak vízben való tárolását.

3. Jelen Egyezmény nem érinti a Szerződő Feleknek azt a jogát, hogy önmagában vagy összességében szigorúbb intézkedéseket fogadjanak el vagy alkalmazzanak annál, mint amilyeneket ennek az Egyezménynek az alkalmazásakor hoznak.

4. cikk

A Bizottság feladatai

1. A Szerződő Felek az Egyezmény végrehajtására Bizottságot hoznak létre.

2. A Bizottság továbbítja a Szerződő Felek részére az Egyezmény végrehajtására vonatkozó javaslatokat illetve állásfoglalásokat.

Intézkedésekről döntenek a belső szervezetekre és a szükségesnek tartott munkaszervezésekre vonatkozóan.

Elfogadják az éves költségvetést.

Az állásfoglalások illetve javaslatok továbbítására, valamint a határozathozatalra az 5. cikkben foglalt eljárások érvényesek.

3. A Víz Keretirányelv követelményei átültetésének többoldalú koordinálása a Bizottságon belül történik.

A koordináció területei:

a) a Maas folyó nemzetközi vízgyűjtő kerület ismertetőjegyeinek elemzése;

b) az emberi tevékenységek által, a Maas nemzetközi vízgyűjtő kerület felszíni és felszín alatti vizeinek állapotában okozott hatások vizsgálata;

c) a vízhasználatok gazdasági elemzése;

d) monitoring programok;

e) intézkedési programok;

f) vízgyűjtő-gazdálkodási terv készítése a Maas nemzetközi vízgyűjtő kerületére vonatkozóan, amennyiben ennek megvalósítása nem lehetséges, akkor a Szerződő Felek felségterületén fekvő vízgyűjtő részekre elkészített vízgyűjtő-gazdálkodási terveket kell koordinálni.

4. A Bizottság további feladatai:

a) javításra vonatkozó javaslatok illetve állásfoglalások kidolgozása

- árvizek elleni védekezés és megelőzés javítása, figyelembe véve az ökológiai, területrendezési, tájvédelmi, mezőgazdasági, erdőgazdálkodási és városfejlesztési szempontokat,
- az árvízi előrejelző- és riasztó rendszer koordinálása,
- az árvizekre vonatkozó működési és riasztási adatok minőségének javítása az előrejelzési modellek fejlesztése által,
- a működtetési központok közti információáramlás biztosítása;

b) az aszályok következményeinek csökkentésére vonatkozó javaslatok illetve állásfoglalások kidolgozása, beleértve a megelőzési intézkedéseket is;

c) a balesetek által okozott vízszennyezések elleni megelőzési- és elhárítási intézkedések javítására vonatkozó javaslatok illetve állásfoglalások kidolgozása, különös tekintettel az előrejelző- és riasztási rendszer koordinálására, annak érdekében, hogy az olyan balesetekből származó vízszennyezésekre vonatkozó információkat, amelyeknek jelentős, határokon átnyúló következményei lehetnek, a megfelelő technikákkal adják át;

d) a halállományra és a halvándorlásra vonatkozó javaslatok illetve állásfoglalások kidolgozása;

e) a Szerződő Felek által alkalmazott vízminőség felügyeleti programok koordinálása, annak érdekében, hogy egységes mérőhálózatot létesítsenek és azt fenntartsák;

f) a prioritások megállapítása, akcióprogram kidolgozása, amely elősegíti a 2. cikkben megfogalmazott célkitűzések megvalósítását, és a program felújítását (Evaluierung).

A Maas nemzetközi vízgyűjtő kerületre kidolgozott első vízgyűjtő gazdálkodási terv nyilvánosságra hozatala után, szükség esetén az ezt kiegészítő akcióprogramok kidolgozása;

g) az információ- és véleménycserék javítása az alábbi területeken:

- a Szerződő Felek vízpolitikája,
- hordalékkezelésre vonatkozó politikák,
- a legjobb rendelkezésre álló technológiák, és a legjobb környezeti gyakorlat
- az olyan tervek, amelyek a környezettel való összeegyeztethetőségi vizsgálat alapját képezik és jelentős határokon átnyúló következményekkel járhatnak, különös tekintettel a Szerződő Felek felségterületén érvényben lévő jogszabályi előírásokra;

h) az Egyezményvel összefüggő tudományos kutatások keretein belüli információcsere és együttműködés elősegítése;

i) éves tevékenység-beszámoló készítése, amelyet nyilvánosságra hoznak, valamint minden olyan egyéb jelentés kidolgozása, amelyet szükségesnek tartanak;

j) amennyiben szükséges, más nemzetközi bizottságokkal illetve szervezetekkel való együttműködés, amelyek más vízgyűjtőkön hasonló feladatokat végeznek;

5. A Maas nemzetközi vízgyűjtő kerületben található, határokon átnyúló részvízgyűjtők koordinációja, egy ennek megfelelő regionális keretben történik.

6. A Bizottság további ügyekkel is foglalkozhat, amelyekkel a Szerződő Felek egyetértésével kiegészítik az Egyezmény hatálya alá tartozó területeket.

5. cikk

A Bizottság ülései és munkamódszere

6 cikk

Megfigyelők és együttműködés harmadik féllel

7 cikk

A Bizottság finanszírozása

1. Minden Szerződő Fél viseli a Bizottságban való képviselésének költségeit

2. A Szerződő Felek viselik a bizottság működéséhez kapcsolódó egyéb költségeket, beleértve a Titkárság költségeit a következő megosztási kulcs szerint:

Német Szövetségi Köztársaság : 14,5 %

Belga Királyság: 0,5 %

Brüsszel-Főváros Régió 4,5 %

Flamand Régió: 5 %

Wallon Régió: 5 %

Francia Köztársaság: 15 %

Luxemburg Nagyhercegség: 0,5 %

Holland Királyság: 30 %

A Bizottság későbbi belépés esetén, egy Szerződő Fél kilépése esetén, vagy speciális tevékenységek esetén más megosztási kulcsot is meghatározhat

8. cikk

Vitás kérdések rendezése

9. cikk

Kapcsolat más egyezményekkel

10 cikk
Hatálybalépés

11. cikk
Szerződésbontás

12. cikk
Aláírás és letétbe helyezés

Melléklet
A Maas nemzetközi vízgyűjtő terület térképe

A Maas nemzetközi vízgyűjtő területének határait bemutató térkép illusztrációként szolgál és a Szerződő Felek megállapodásait, valamint a nemzetközi egyezményeket nem érinti.

**Time line
for fulfilling the requirements
of the WFD needed by the end of 2004
with a special focus on
the preparation of the roof report**

Prepared by the Drafting Group Roof report of the RBM EG
Draft: Dr. Ursula Schmedtje

CHARACTERISATION OF SURFACE WATERS

Task	Responsible	Deadline
Surface water categories		
1. Identification of categories (river, lake, transitional water, coastal water, HMWB, artificial WB)	National task	Dec 2003
2. Proposal on criteria for designation of HMWB candidates (general methodology) based on national criteria by “ambassadors”	RBM EG	Sep 2003
3. Agreement on criteria for HMWB candidates	RBM EG	Sep 2003
4. Workshop on HMWB: overview on results of designation of HMWB candidates in the countries		
5. Proposal for HMWB in the roof report: Iron Gate and Gabcikovo	RBM EG	Apr 2003
6. Artificial WB: only those in basic topographic map	-	-
7. Harmonise surface water categories on the borders	National/ bilateral task	Mar 2004
Ecoregions and surface water types		
8. Checking and amending map of ecoregions	National task	Jul 2003
9. Development of typology and definition of reference conditions (excl. Danube)	National task	Jul 2003
10. Development of typology and definition of reference conditions for the Danube	GEF with MLIM EG	Jul 2003
11. Workshop: overview on typology and reference conditions and agree on necessary steps for harmonisation	GEF with MLIM EG	Aug/Sep 2003
12. Harmonise ecoregions and surface water types bilaterally and basin-wide	Bilateral/ MLIM EG	Dec 2003
13. Prepare draft map with ecoregions <ul style="list-style-type: none"> • Map D6: Ecoregions • Map SW4A: Surface water body types of the Danube, ?Sava, ?Tisza 	GIS ESG	Apr 04(RBM) Jun 04(StWG)
Surface water bodies		
14. Designation of surface water bodies	National task	Dec 2003

SIGNIFICANT PRESSURES AND IMPACTS ON SW

Task	Responsible	Deadline
Assessment of significant pressures		
15. Select indicators/variables for point and diffuse source pollution (organic pollution, nutrients, hazardous substances) and set criteria	EMIS EG	25 Mar 2003
16. Agreement on indicators and criteria	ChP Mtg	2 Apr 2003
17. Finalise inventories for 2002	National inputs	Agr.: 15 May Mun.: 1 Aug Ind.: 1 Aug 2003
18. Screen the inventories (municipal, industry, agriculture) based on the agreed criteria and make list of potential significant pressures (location and characterization of pressure)	EMIS EG ? GEF ¹	Agr.: 1 Jun Mun.: 15 Aug Ind.: 15 Aug 2003
19. Select indicators/variables for water abstraction, flow regulation and morphological alterations and set criteria for Danube river	GEF Project/ RBM EG	May 2003
20. Deliver list of potential significant pressures to MLIM EG	EMIS EG	Agr 15 Jun 03 Mun. & Ind. 20 Aug 2003
21. Land use patterns: ?CORINE Landcover data with complimentary data set for ex-Yugoslavia	EMIS EG	
Assessment of significant impacts		
22. Update TNMN database for 2002	National inputs	June 2003
23. Set criteria for the estimation of the risk of failure to achieve good status (biological, chemical incl. priority substances ²)?	MLIM EG	28 Mar 2003
24. Assessment of impact for significant pressures identified and check for other significant impacts based on the status of the water body	MLIM EG ? GEF ³	? 15 Sep or 30 Sep 2003
Harmonise pressure and impact assessment		
25. Discuss list of significant pressures/impacts (combined approach)	MLIM/EMIS	Oct 2003 JtWG
26. Agreement on final list of significant pressures and impacts	MLIM/EMIS	Dec 2003 JtWG

¹ EMIS EG will propose consultants (expert with knowledge of EG work)

² based on current version of the EU List of priority substances, quality objectives and quality standards

³ MLIM EG will propose consultants (expert with knowledge of EG work)

PREPARATION OF MAPS

Task	Responsible	Deadline
DRBD overview map		
27. Preparation of basic topographic map (background layer); scale 1:4.5 Mio (EGM combined with other data sources where needed)	GIS ESG with GEF ⁴	Draft: Apr 03 Final: Sep 03
28. Prepare layer with DRBD boundaries	GIS ESG	Apr 2003
29. Decision on which hydrological network will be in overview map: ? rivers with catchments of 5000 km ² + those with significant pressures on the overview level	RBM EG	Apr 2003
30. Proposal for legend incl. symbols and feature types	GIS EG with EGfacilitators	June 2003
Thematic maps^{5,6}:		
31. Preparation of map content		
• Map SW4: Surface water bodies of the Danube incl. HMWB candidates	GIS ESG/ RBM EG	Draft: Apr 04 Final: Sep 04
• Map D6: Ecoregions	GIS ESG/ MLIM EG	“
• Map SW4A: Surface water body types of the Danube, ?Sava, ?Tisza	GIS ESG/ MLIM EG	“
• Map of significant point pressures on the overview level • Map of significant diffuse pressures on the overview level	GIS ESG/ EMIS EG	“
• Map of significant impacts on the overview level	GIS ESG/ MLIM EG	“
• Map of land use based on CORINE and data from JRC	GIS ESG	“
32. Proposal for legends incl. symbols and feature types for thematic maps	GIS EG with EGfacilitators	June 2003

⁴ Consultant for DRBD overview map (Phase 1 GEF-Project)

⁵ Number of maps refers to EU Guidance document

⁶ Consultant for thematic maps (Phase 2 GEF-Project)

PREPARATION OF ROOF REPORT 2004

Task	Responsible	Deadline
Prepare roof report		
33. Prepare chapter on identification of surface water bodies categories, ecoregions, surface water types and designation of water bodies	MLIM EG/ RBM EG	Draft: Apr 04 Final: Sep 04
34. Prepare chapter on pressure and impact analysis of surface waters	EMIS/MLIM/ RBM EG	“
35. Prepare chapter on groundwater characterisation	RBM EG	“
36. Prepare chapter on economic analysis	ECON ESG	“
37. Presentation of draft roof report	RBM EG	June 2004
38. Approval of final draft of roof report	ICPDR	Nov 2004

To be added later:

**CHARACTERISATION OF GROUNDWATER
REVIEW OF IMPACTS ON GROUNDWATER
ECONOMIC ANALYSIS**